

**ALGILANAN EBEVEYN KABUL REDDİ VE
ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİNİN
DUYGUSAL MANİPÜLASYON ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

TUĞÇE AKALIN SEVİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ABDİ GÜNGÖR**

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ALGILANAN EBEVEYN KABUL REDDİ VE
ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİNİN
DUYGUSAL MANİPÜLASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Tuğçe AKALIN SEVİ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa KOÇ

Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Haydar ŞAR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 14/07/2025

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

14 Temmuz 2025

Tuğçe AKALIN SEVİ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimine başladığım günden bu eğitimi bitirişime dek birçok farklı Tuğçe oldum, birçok defa yenilendim. Başlarken sahip olduğum motivasyon kaynaklarım ile bitirirken geriye kalan motivasyon kaynaklarım birbirinden çok farklıydı. Her ne şekilde olursa olsun hayatımda farklı bir pencere açılmasına vesile olan bu süreçte minnet duyduğum ve teşekkür etmem gereken kişiler var.

Öncelikle, tez konumu belirlememden analizlerime kadar her aşamada yanımda olan; ihtiyaç duyduğum her an desteğini alabildiğim ve öğrencisi olmayı hayatımdaki en büyük şanslardan biri olarak gördüğüm, benim için çok kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR'e,

Tez jürimde bulunarak çalışmama katkı sunan hocalarım Prof. Dr. Mustafa KOÇ'a ve Prof. Dr. Ali Haydar ŞAR'a,

Ufak bir kız çocuğuyken de yetişkin bir kadıncık de bana her zaman ileriye doğru adım atmayı öğreten kıymetli anneme ve babama, her zaman en yakın arkadaşım olan biricik kız kardeşime,

Tez süreci de dahil olmak üzere, tüm zorlayıcı ve keyifli anlarımda yanımda olan sevgili dostlarım Senem'e, Elif'e, Gözde'ye, Gamze'ye, İremcan'a, Songül'e, Nisa'ya ve Furkan'a,

Sahip olduğu kıymetli bilgileri benden hiçbir zaman esirgemeyen Musa'ya,

Görev yaptığım ilkokulda onlarla kurduğum her temas sayesinde içimdeki çocuk ile ilgili yeni bir şey keşfetmeme vesile olan kendisi güzel, yürekleri güzel çocuklara,

Ve tabii ki varlığını her daim yanımda hissettiğim, hayatımın dört yapraklı yoncası canım eşim Mustafa'ya teşekkürler.

14 Temmuz 2025

Tuğçe AKALIN SEVİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUM	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
1.5. TANIMLAR.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. DUYGUSAL MANİPÜLASYON.....	6
2.1.1. Duygusal Manipülasyon Türleri	8
2.1.1.1. Kısıtlayıcı Yutma	9
2.1.1.2. Aşağılama.....	9
2.1.1.3. Düşmanca Geri Çekilme.....	9
2.1.1.4. Baskınlık/Sindirme	9
2.1.2. Duygusal Manipülasyonda Kişilik Özellikleri.....	9
2.1.2.1. Partner Kontrolü.....	10
2.1.2.2. Bağlanma Stili.....	10
2.1.2.3. Sert Ebeveyn Disiplini	10
2.1.2.4. Öfkeli Mizaç.....	10
2.1.2.5. Narsistik Kişilik Örüntüsü	11
2.1.3. Romantik İlişkilerde Duygusal Manipülasyonun Etkileri	11
2.1.4. Duygusal Manipülasyonun Kuramsal Temelleri	12
2.1.4.1. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	12
2.1.4.2. Kur Saldırganlığı Modeli.....	12
2.1.4.3. Nedensellik Modeli.....	13
2.1.4.4. Feminist Şiddet Teorileri	13
2.1.4.5. Aile İçi Şiddet Teorileri	13
2.1.4.6. Kırılganlık Kavramı Modeli.....	14
2.1.5. Duygusal Manipülasyon ile Cinsiyet İlişkisi.....	14
2.1.6. Duygusal Manipülasyon ile İlişki Türü İlişkisi	16
2.1.7. Duygusal Manipülasyon ile Önceki Romantik İlişki Deneyimi İlişkisi ...	17
2.1.8. Duygusal Manipülasyon ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar	18
2.1.9. Duygusal Manipülasyon ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar	20
2.2. EBEVEYN KABUL REDDİ.....	24
2.2.1. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Tarihçesi	25
2.2.2. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu	25
2.2.2.1. Kabul.....	25
2.2.2.2. Ret.....	26
2.2.3. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu	27
2.2.3.1. Aşırı İzin Vericilik	28
2.2.3.2. Kısıtlayıcılık.....	28
2.2.4. Alt Sistemler Teorileri.....	28
2.2.4.1. Kişilik Alt Kuramı	29

2.2.4.2. Baş Etme Alt Kuramı.....	33
2.2.4.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Kuramı.....	33
2.2.5. Ebeveyn Kabul Reddi ile Duygusal Manipülasyon İlişkisi	34
2.2.6. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar	36
2.2.7. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar	38
2.3. ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİ.....	40
2.3.1. Çıkmazlar	42
2.3.1.1. Stresten Kaçınmak.....	42
2.3.1.2. Reddedilmek.....	42
2.3.1.3. Gülinç Görünmek	43
2.3.1.4. Önemsiz Olmak	43
2.3.2. Kişilik Öncelikleri	43
2.3.2.1. Rahat Etme Kişilik Önceliği.....	44
2.3.2.2. Memnun Etme Kişilik Önceliği	45
2.3.2.3. Kontrol Etme Kişilik Önceliği.....	45
2.3.2.4. Üstün Olma Kişilik Önceliği.....	46
2.3.3. Adleryan Kişilik Önceliklerinin Romantik İlişkilerdeki Rolü.....	46
2.3.4. Adleryan Kişilik Önceliklerinin Duygusal Manipülasyon ile İlişkisi	47
2.3.5. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar	48
2.3.6. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar	50
3. MATERYAL VE YÖNTEM	53
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	53
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÇALIŞMA GRUBU.....	53
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	55
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	55
3.3.2. Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği Kısa Formu	55
3.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği	56
3.3.4. Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği.....	57
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	57
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	58
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	59
4.1. BETİMSSEL İSTATİSTİKLER VE VERİLERİN NORMALLİĞİ	59
4.2. DUYGUSAL MANİPÜLASYON TÜRLERİNİN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR	60
4.2.1. Kısıtlayıcı Yutma Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	62
4.2.2. Aşağılama Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	64
4.2.3. Düşmanca Geri Çekilme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	67
4.2.4. Baskınlık/Sindirme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	69
4.3. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN DUYGUSAL MANİPÜLASYON TÜRLERİNİN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR	72
4.3.1. Cinsiyet Değişkeninin Duygusal Manipülasyon Türlerini Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	72
4.3.2. Önceki Romantik İlişki Deneyimi Değişkeninin Duygusal Manipülasyon Türlerini Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	74
4.3.3. İlişki Türü Değişkeninin Duygusal Manipülasyon Türlerini Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	76

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	79
5.1. SONUÇLAR	79
5.2. ÖNERİLER	81
5.2.1. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler	81
5.2.2. Klinik Uygulamalara Yönelik Öneriler	82
6. KAYNAKLAR	83
7. EKLER	102
7.1. EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	102
7.2. EK 2: ÇOK BOYUTLU DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ.....	103
7.3. EK 3: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ: BABA (KISA FORM).....	105
7.4. EK 4: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ: ANNE (KISA FORM).....	106
7.5. EK 5: ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİ ÖLÇEĞİ	107
7.6. EK 6: ÇOK BOYUTLU DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ	108
7.7. EK 7: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ	109
ÖZGEÇMİŞ.....	

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 3.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	54
Çizelge 4.1. Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Verilerin Normalligi.	59
Çizelge 4.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları	60
Çizelge 4.3 Kısıtlayıcı Yutma Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi.	62
Çizelge 4.4. Aşağılama Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi.	65
Çizelge 4.5. Düşmanca Geri Çekilme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi.	67
Çizelge 4.6. Baskınlık/Sindirme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi.	70
Çizelge 4.7. Duygusal Manipülasyon Türlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	72
Çizelge 4.8. Duygusal Manipülasyon Türlerinin Önceki Romantik İlişki Deneyimi Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	74
Çizelge 4.9. Duygusal Manipülasyon Türlerinin İlişki Türü Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	77

ÖZET

ALGILANAN EBEVEYN KABUL REDDİ VE ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİNİN DUYGUSAL MANİPÜLASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Tuğçe AKALIN SEVİ

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR

Temmuz 2025, 116 sayfa

Romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon, bireylerin duygusal güvenliğini ve psikolojik sağlamlığını zedeleyen, çoğu zaman fark edilmesi güç ve görmezden gelinen bir istismar biçimidir. Duygusal manipülasyonun fiziksel şiddete kıyasla daha az görünür olması bu tür davranışların şiddet olarak nitelendirilmesini güçleştirmekte ve ilişki dinamikleri içerisinde normalleştirilmesine yol açmaktadır. Bu durum, bireylerin ilişkilerindeki sorunları tanımlamakta zorlanmasına ve yardım arama davranışlarını ertelemelerine neden olabilmektedir. Erken dönem çocukluk yaşantıları ve kişilik dinamikleri bireylerin yetişkinlik yaşamında romantik ilişkilerinde duygusal manipülasyon faili ya da mağduru olması ile ilişkili olabilmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı algılanan ebeveyn reddinin ve Adleryan kişilik önceliklerinin romantik ilişkideki duygusal manipülasyon türlerine etkisini incelemektir. Ayrıca duygusal manipülasyon türleri cinsiyet, önceki romantik ilişki deneyimi ve ilişki türü gibi çeşitli demografik değişkenler açısından da incelenmiştir. Araştırmada seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmış ve araştırmaya katılım ölçütü en az altı aydır devam eden romantik ilişkisi olmak olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu en az altı aydır romantik ilişkisi olan 18-65 yaş aralığındaki 426 birey (312 kadın/114 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği/Kısa Formu, Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği ve Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 27 programı ile yapılmıştır. Araştırmanın demografik değişkenlere yönelik analizlerinde bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış olup araştırmanın hipotezlerini test etmek için iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre babadan algılanan ret kısıtlayıcı yutma, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipülasyon türlerini yordarken, anneden algılanan ret aşağılama duygusal manipülasyon türünü yordamıştır. Memnun etme kişilik önceliği kısıtlayıcı yutma ve düşmanca geri çekilme duygusal manipülasyon türlerini yordamıştır. Ayrıca duygusal manipülasyon türlerinin cinsiyet, önceki romantik ilişki deneyimi ve ilişki türü demografik değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Elde edilen bulgular kuramsal bakış açısı ve literatürdeki mevcut çalışmalar çerçevesinde tartışılmış olup gelecekteki araştırmacılar ve alanda çalışan uzmanlar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Romantik ilişki, duygusal manipülasyon, ebeveyn kabul reddi, Adleryan kişilik öncelikleri

ABSTRACT

EXAMINING THE EFFECTS OF PERCEIVED PARENTAL ACCEPTANCE REJECTION AND ADLERIAN PERSONALITY PRIORITIES ON EMOTIONAL MANIPULATION

Tugce AKALIN SEVI

Düzce University

Graduate School, Department of Guidance and Psychological Counseling

Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Abdi GÜNGÖR

July 2025, 116 pages

Emotional manipulation in romantic relationships is a form of abuse that undermines individuals' emotional security and psychological well-being. In addition, emotional manipulation is often difficult to detect and generally ignored. The fact that emotional manipulation is less visible than physical violence makes it difficult to classify such behavior as violence and leads to its normalization within relationship dynamics. This situation can cause individuals to struggle to identify relationship problems and delay seeking help. Early childhood experiences and personality dynamics may be related to individuals becoming perpetrators or victims of emotional manipulation in their romantic relationships in adulthood. Therefore, this study aimed to examine the effect of perceived parental rejection and Adlerian personality priorities on the types of emotional manipulation in romantic relationships. In addition, types of emotional manipulation were examined in terms of various demographic variables such as gender, previous romantic relationship experience, and relationship type. In the study, criterion sampling, a non-random sampling method, was employed, and the criterion for participation was defined as having been in a romantic relationship for at least six months. Within this scope, the study group consisted of 426 individuals (312 women/114 men) aged 18-65 who had been in a romantic relationship for at least six months. The data was collected using the Personal Information Form, Adult Parent Acceptance-Rejection Scale/Short Form, Multidimensional Emotional Abuse Scale, and Adlerian Personality Priorities Scale. Data analysis was performed using SPSS 27 software. Independent samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze the differences according to demographic variable, and two-stage hierarchical regression analyses were performed to test the hypotheses. Results of the hierarchical regression analysis showed that perceived rejection from the father predicted restrictive swallowing, hostile withdrawal, and dominance/subjugation types of emotional manipulation, while perceived rejection from the mother predicted only humiliation type of emotional manipulation. The personality priority of pleasing predicted restrictive swallowing and hostile withdrawal types of emotional manipulation. Additionally, types of emotional manipulation differed according to demographic variables such as gender, previous romantic relationship experience, and relationship type. The findings were discussed within the theoretical perspective framework and existing literature studies, and recommendations were provided for future researchers and professionals working in the field.

Keywords: Romantic relationship, emotional manipulation, parental acceptance rejection, Adlerian personality priorities

1. GİRİŞ

Romantik ilişkilerde duygusal manipölasyon, bireylerin duygusal güvenliğini ve psikolojik sağıamlılığını zedeleyen, çoğı zaman fark edilmesi güç bir istismar biçimidir. Bu manipölasyon biçimi, bireyin karşısındakini kendi çıkarları doğrultusunda etkilemesi, yönlendirmesi ve duygularını bir kontrol aracı olarak kullanması şeklinde tanımlanmaktadır (Buss ve ark., 1987; Grieve ve Mahar, 2010). Literatürde, duygusal manipölasyon sıklıkla psikolojik ya da duygusal istismar kavramlarıyla birlikte ele alınmakta; mağdurun özsaygısına, benlik algısına ve ilişki doyumuna doğrudan zarar verdiği belirtilmektedir (Follingstad ve ark., 1990; Murphy ve Cascardi, 1999; Tolman, 1992).

Duygusal manipölasyonun, bireyin gelişimsel geçmişiyle ve kişilik yapılanmasıyla yakından ilişkili olduğu birçok çalışmada vurgulanmaktadır. Özellikle çocukluk döneminde ebeveyn tarafından hissedilen sevgi eksikliği, reddedilme, ihmal veya duygusal soğukluk gibi deneyimlerin, yetişkinlikte manipölatif ilişki örüntülerine zemin hazırladığı görölmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Khaleque, 2002). Rohner'in geliştirdiğı Ebeveyn Kabul Ret Kuramı, bireyin çocuklukta ebeveyni tarafından kabul edildiğini veya reddedildiğini nasıl algıladığına odaklanarak, bu erken deneyimlerin bireyin kişilik gelişimi, benlik algısı ve ilişki tutumları üzerindeki etkisini açıklamaktadır (Rohner, 1980). Araştırmalar, algılanan ebeveyn reddinin saldırganlık, olumsuz özsaygı, duygusal tepkisizlik ve ilişki sorunları gibi çıktılarla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur (Rohner ve ark., 2003).

Bununla birlikte, bireyin erken dönem yaşantılarla şekillenen kişilik yapısının da duygusal manipölasyon eğilimiyle yakından ilişkili olduğu görölmektedir. Bu bağlamda, Alfred Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımı çerçevesinde ele alınan kişilik öncelikleri, bireyin çevresiyle nasıl ilişki kurduğunu ve sorunlarla nasıl baş ettiğini açıklayan önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Sweeney, 2009). Adler'e göre çocuklukta geliştirilen yaşam tarzı ve kişilik öncelikleri, bireyin psikososyal ilişkilerini düzenleyen temel eğilimleri belirlemektedir. Özellikle dış yönelimli, boyun eğici ya da kaçınmacı kişilik öncelikleri geliştiren bireylerin ilişkilerde manipölatif veya edilgen davranışlara daha yatkın olabileceğı düşünülmektedir (Peluso ve ark., 2004).

Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmanın temel amacı; bireyin çocuklukta algıladığı ebeveyn kabul-ret düzeyi ve geliştirdiği Adleryan kişilik önceliklerinin romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu doğrultuda, duygusal manipülasyonun yalnızca ilişki içindeki anlık davranışlarla sınırlı olmadığı, aynı zamanda bireyin geçmiş yaşantıları ve kişilik örüntüleriyle derin bir bağ içinde olduğu varsayılmaktadır. Böylelikle, bireysel psikoloji perspektifiyle şekillenen bu araştırma, duygusal manipülasyonun kuramsal temellerine katkı sağlamayı ve ilişki içi şiddetin erken göstergelerinin anlaşılmasına yardımcı olmayı hedeflemektedir.

1.1. PROBLEM DURUM

Romantik ilişkilerde yaşanan duygusal manipülasyon, bireylerin psikolojik sağlamlıklarını zedeleyen, çoğu zaman fark edilmesi güç ve görmezden gelinen bir istismar biçimidir. Özellikle psikolojik veya duygusal şiddetin fiziksel şiddete kıyasla daha az görünür olması, bu tür davranışların ilişki dinamikleri içinde normleştirilmesine yol açabilmektedir (Follingstad ve ark., 1990; Katz ve ark., 2000). Ayrıca duygusal manipülasyonun karmaşık ve çok boyutlu doğası, bu kavramın net bir şekilde tanımlanmasını ve ölçülmesini zorlaştırmaktadır (Yılmaz, 2018). Bu durum, bireylerin ilişkilerindeki sorunları tanımlamakta zorlanmasına ve yardım arama davranışlarını ertelemelerine neden olabilmektedir. Bunun yanında bireyin romantik ilişkilerde manipülasyon eğilimi göstermesinin altında, erken dönemde ebeveynlerinden algıladığı kabul-ret davranışları ile kişilik yapılanmasının önemli bir rol oynayabileceği öne sürülmektedir (Crawford ve Wright, 2007; Rohner ve Khaleque, 2002).

Türkiye'de duygusal manipülasyon kavramı üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır ve çoğunlukla flört şiddeti kapsamında değerlendirilmiştir (Beyarslan ve Uzer, 2020; Kılınçer ve Dost, 2014). Ayrıca yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu sadece failliği ya da mağduriyeti konu almakta, bu davranışın altında yatan dinamikleri yeterince ele almamaktadır. Bu araştırma, söz konusu boşluğu doldurmayı hedeflemekte ve duygusal manipülasyonun hem gelişimsel (ebeveyn kabul reddi) hem de yapısal (kişilik öncelikleri) temellerini inceleyerek konunun çok boyutlu anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Böylece duygusal manipülasyonun yalnızca bireyler arası bir çatışma değil, aynı zamanda erken dönem yaşantılarla şekillenen psikodinamik bir örüntü olduğu yönünde kapsamlı bir bakış sunulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda yapılacak bir çalışma, yalnızca kuramsal katkı sunmakla kalmayacak; aynı zamanda ruh sağlığı

alanında çalışan uzmanlara da romantik ilişkilerde manipölasyon dinamiklerini anlama ve müdahale etme konusunda yol gösterici olacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı en az altı aydır romantik ilişkisi olan bireylerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ret düzeylerinin ve Adleryan kişilik önceliklerinin şu anki romantik ilişkilerinde uyguladıkları duygusal manipölasyon türleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmada ek olarak duygusal manipölasyonun cinsiyet, ilişki türü ve önceki romantik ilişki durumu değişkenleri ile ilişkisini ele almak da amaçlanmıştır.

Bu çerçevede aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

1. Algılanan ebeveyn kabul reddi romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türlerini (kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme, baskınlık/sindirme) yordamakta mıdır?
2. Adleryan kişilik öncelikleri romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türlerini yordamakta mıdır?
3. Romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
4. Romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türleri bireyin önceden başka bir romantik ilişkisi olması durumuna göre farklılık göstermekte midir?
5. Romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türleri ilişkinin türüne (flört, nişanlı, evli) göre farklılık göstermekte midir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, romantik ilişkilerdeki duygusal manipölasyon davranışlarını açıklamak amacıyla hem ebeveyn kabul-ret kuramı (Rohner, 1980) hem de Adleryan kişilik öncelikleri (Ansbacher ve Ansbacher, 1956) temel alınarak çift yönlü bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, bireyin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladığı sıcaklık veya ret davranışlarının, yetişkinlikteki ilişki biçimleriyle nasıl ilişkilendiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca araştırma, duygusal manipölasyon davranışlarının kökenine inerek bireylerin kişilik yapılanmalarındaki dinamikleri açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.

Mevcut literatür, duygusal manipölasyonun; bağlanma stilleri (Dutton, 1998), ebeveyn tutumları (Dutton, 1995), kişilik yapıları (Hofer, 1989) ve sosyal öğrenme süreçleri (Bandura, 1973) ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak bu ilişkiler çoğunlukla tek yönlü olarak incelenmiş; özellikle algılanan ebeveyn kabul/reddi ve Adleryan kişilik öncelikleri ile duygusal manipölasyon arasındaki bağlantılar yeterince araştırılmamıştır. Bu nedenle, bireyin çocukluk dönemindeki ebeveyn deneyimlerinin ve erken gelişen kişilik önceliklerinin, yetişkinlikteki romantik ilişkilerde sergilediği manipölatif davranışlarla nasıl ilişkilendiğini ortaya koymak, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Bu araştırma, hem bireylerin kendi ilişkilerinde yaşadıkları sorunların kökenini daha iyi anlamalarına katkı sunmakta, hem de ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin danışanlarıyla daha derinlikli çalışabilmelerine yardımcı olacak bilgiler ortaya koymaktadır. Ayrıca, duygusal manipölasyonu yalnızca davranışsal bir eğilim olarak değil, erken yaşantılarla şekillenen yapısal bir örüntü olarak ele alması yönüyle literatüre teorik bir katkı sağlamaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırmada katılımcıların algıladıkları ebeveyn kabul ret düzeyleri “Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği”, uyguladıkları duygusal manipölasyon düzeyleri “Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği” ve kişilik öncelikleri puanları “Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği” sonucu elde edilen bulgularla sınırlıdır.
2. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın sürdürüldüğü zaman ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan model betimsel tarama olduğu için kesin bir neden sonuç ilişkisinden bahsedilebilmesi mümkün değildir.

1.5. TANIMLAR

Algılanan ebeveyn kabul-reddi: Ebeveyn kabul reddi, çocuğun ebeveyninden algıladığı duygusal sıcaklık, ilgi ve kabul düzeyine dair öznel değerlendirmesidir. Kabul, ebeveynin sevgi, ilgi ve destek gösterdiği davranışları kapsarken; reddedilme, ilgisizlik, soğukluk, düşmanlık veya ihmal gibi davranışlarla kendini gösterir (Rohner, 1980; Rohner ve

Khaleque, 2002).

Duygusal manipölasyon: Duygusal manipölasyon, bireyin kendi çıkarları doğrultusunda karşısındaki kişinin duygularını yönlendirmesi, kontrol etmesi ve bu duyguları bir araç olarak kullanmasıdır (Buss ve ark., 1987; Grieve ve Mahar, 2010).

Adleryan kişilik öncelikleri: Adleryan kişilik öncelikleri, bireyin çocuklukta geliştirdiği ve sosyal dünyayla baş etme biçimini belirleyen temel eğilimlerdir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Sweeney, 2009). Kontrol etme kişilik önceliği, üstün olma kişilik önceliği, memnun etme kişilik önceliği ve rahat etme kişilik önceliği olmak üzere dört başlıkta kategorize edilmektedir (Dillman-Taylor ve ark., 2015; Kefir, 1981; Pew, 1976).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi kapsamında duygusal manipülasyon, ebeveyn kabul reddi ve Adleryan kişilik öncelikleri açıklanmıştır.

2.1. DUYGUSAL MANİPÜLASYON

Duygusal manipülasyon kavramı Buss ve ark. (1987) tarafından bireyin, karşısındakini kasıtlı olarak etkilemesi ve değiştirmesi, aynı zamanda karşısındakinin duygularını kendi çıkarları doğrultusunda kullanması olarak tanımlanırken, Grieve ve Mahar (2010) tarafından da benzer şekilde bireyin kendisine hizmet eden bir çerçevede karşısındaki kişinin duygularını manipüle etme kabiliyeti olarak tanımlamıştır. Alanyazında manipülasyon kavramının olumsuz şekilde ele alınma sıklığı daha fazla olsa da, manipülasyonun olumlu veya olumsuz olmasını belirleyen unsurlar; bireyin sömürücü olması, duygusal ve psikolojik açıdan zarar verici olması, asıl amacını gizlemesi ve karşısındaki kişinin zaaflarını bilip ondan faydalanmak istemesi gibi niyetler taşıyıp taşıyamamasıdır (Yılmaz, 2018). Olumsuz duygusal manipülasyon alanyazınında psikolojik istismarın bir türü olarak tanımlanmaktadır (Kligman ve Culver, 1992). Psikolojik istismarı anlamak için ise birbirinden farklı birçok kavramı incelemek gerekmektedir. Aslında birbirinden çok da keskin sınırlar ile ayrılmayan bu kavramlar duygusal manipülasyonun net bir tanımının yapılmasını güçleştirmektedir.

Bazı araştırmacılar fiziksel olmayan istismarı tanımlamak için “psikolojik istismar” terimini kullanırken (Chang, 1995; Chang, 1996; Marshall, 1994; Marshall, 1996; Marshall, 1999), bazı araştırmacılar ise “duygusal istismar” terimini kullanmaktadır (Douglas, 1997; Kirkwood, 1993; Loring, 1994). Psikolojik istismar, fiziksel bir zarar verme tehditi içermeyen ancak duygusal zarar vermeyi amaçlayan ve mağdurun benlik duygusuna yönelik zorlayıcı davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Murphy ve Cascardi, 1999). Murphy ve Hoover (2001)’a göre ise psikolojik istismar, hedefin duygusal rahatlığına veya benlik duygusuna yönelik davranışlardır. Tolman (1992) ise bireyin karşısındaki kişinin özsaygısını, kontrol ve güvenlik duygusunu zayıflatarak duygusal refahına zarar vermeyi amaçlamak olarak tanımlamıştır. Marshall (1992) bu istismar biçimini bir eylemin kendisi değil etkisi olarak tanımlamış ve birçok farklı şekilde görülebilen kişilerarası iletişimin bir sonucu olduğunu belirtmiştir.

Duygusal istismar ise, bireyi aşağılama veya korku yoluyla kontrol etmeyi, bastırmayı, cezalandırmayı amaçlayan ve içerisinde herhangi bir fiziksel müdahale barındırmayan tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Engel, 2023). Loring (1994) bu terimi bireyin karşısındakinin içsel benliğini sistematik olarak zayıflatarak yok etmeyi amaçlayan bir süreç olarak kavramsallaştırmıştır. Geffner ve Rossman (1997) ise duygusal istismar ve psikolojik istismar terimlerini birbirinin yerine kullanmış ve bireyin benliğine ya da ruhuna yönelik sıkıntı yaratan ve bireyin sağlıklı şekilde gelişmesini engelleyecek saldırılar olarak tanımlamıştır. Ayrıca “duygusal istismar” kavramının bileşenlerini anlamak amacıyla şu terimler de alanyazında sıklıkla kullanılmıştır; duygusal şantaj (Follingstad ve ark., 1990; Forward ve Frazier, 1997); psikolojik kötü muamele (Tolman, 1989); psikolojik saldırganlık (Murphy ve O'Leary, 1989; O'Leary ve ark., 1994; Stets, 1991); ve zorlama (Tedeschi ve Felson, 1994). Bu terimlerin birbirleri yerine kullanıldığı çalışmalar mevcut olsa da (Hoffman, 1984; Lapsley, 1993) “psikolojik istismar” terimi fiziksel olmayan istismar türleri için kapsayıcı bir terim olarak kullanılmaktadır (Marshall, 1996).

Dolayısıyla duygusal manipülasyonu tam olarak neyin oluşturduğuna dair fikir ayrılıkları sebebiyle bu terimin net bir tanımlamasını yapmak mümkün olmamaktadır. Yine de Austin ve ark. (2007)'nin yaptığı tanıma göre duygusal manipülasyon, bireylerin kendilerine hizmet eden bir çerçevede başkalarının duygularını manipüle etme kabiliyetidir. James ve MacKinnon (2010)'a göre ise manipülasyon; isim takma, küfür etme, hakaret etme, terk etme tehditleri, öfke patlamaları, sevgiyi esirgeme ve aldatma şeklinde görülen tehdit ve gözdağı içeren davranışlar gibi psikolojik istismarın türlerinden bir tanesidir. Duygusal manipülasyon her zaman somut bir şiddet içermemesi sebebiyle tespiti güç bir istismar türüdür.

İlgili literatür incelendiğinde sıklıkla karşımıza çıkan kavramlardan birisi de “gaslighting” kavramıdır. Gaslighting, Patrick Hamilton'un 1939 yılındaki “Gas Light” isimli oyununun ana karakterleri olan Bay ve Bayan Manningham'ın arasındaki etkileşim biçiminden dolayı ortaya çıkan bir terimdir (Hightower, 2017). Gaslighting, hedeflenen bireyde hafıza, algı ve akıl sağlığı sorgulamalarına yol açacak derecede şüphe uyandırmayı amaçlayan bir manipülasyon biçimidir. Bu manipülasyon biçiminde duygusal istismarda bulunan kişi, ısrarlı inkar, yanlış yönlendirme ve yalan söyleme yöntemlerini kullanarak mağduru istikrarsızlaştırmaya ve mağduru kendisine dair inancını geçersiz kılmaya çalışmaktadır (Dorpat, 1994). Gaslighting alanyazında bir tür

psikolojik ve duygusal istismar olarak tanımlansa da kendine has birtakım yönleri ile aslında farklıdır (Paula-Hailes, 2019). Duygusal manipülasyonda birey kendi menfaatleri için karşı tarafın davranışlarında değişiklik yaparken; gaslightingte amaç, bireyi gerçeklik algısından uzaklaştırmak ve kendi benliğine dair şüphe duymasını sağlayarak gaslighting yapan bireye bağımlı kılmaktır.

2.1.1. Duygusal Manipülasyon Türleri

Duygusal manipülasyon tanımlaması ve sınıflandırması zor bir kavram olmakla beraber bu kavramın anlaşılmasına sözel saldırganlık tanımı ile başlamak mümkündür. Straus (1979)'a göre sözel saldırganlık, bir başkasını sembolik olarak inciten sözel ve sözel olmayan davranışların ya da tehditlerin kullanımı olarak tanımlanmıştır. Bu kavramsallaştırma Çatışma Taktikleri Ölçeği'nin "hakaret etme", "bir şeye vurmak ya da fırlatmakla tehdit etme" ve "bir çatışma anında bulunulan ortamı terk etme" gibi maddeleri içeren Sözel Saldırganlık alt ölçeği ile sonuçlanmıştır. Bu ölçeğin gözden geçirilmiş yeni versiyonunda ise Straus ve ark. (1996) tarafından "bağırıp çağırma", "partnere şişman ya da çirkin deme" ve "partnere ait bir eşyayı tahrip etme" gibi maddeler eklenerek alt ölçek Psikolojik Saldırganlık adını almıştır ancak alt ölçeğe dair tanımlama değişmemiştir. Tolman (1989) da Straus'a benzer şekilde psikolojik kötü muamelenin sözel ve duygusal şekilde olduğunu ifade etmiş ancak tahakküm ve izolasyonu da bu tanıma dahil ederek kavramsallaştırmayı genişletmiştir. Follingstad ve Dehart (2000) ise yakın partner istismarı literatüründeki yaygın olan duygusal veya psikolojik istismarın çeşitli şemalarını "reddetme, aşağılama ya da küçük düşürme, tehdit, sömürü, izolasyon" ile sonuçlanan konuşma eylemleri veya davranışsal eğilimler olarak özetlemişlerdir. Ayrıca agresif tepkisellik, suçlayıcı davranış ve kıskançlık kavramları da psikolojik istismar literatüründe yer almaktadır (Gormley ve Lopez, 2010; O'Leary ve Jouriles, 1994). Bunlarla birlikte psikolojik saldırganlık, partnerin tehlikeli görünecek kadar öfkeli davranması, partnerine ezik ya da başarısız olduğunu söylemesi, hakaret etmesi gibi dışavurumcu biçimde veya partneri izleme, kontrol etme veya tehdit etme gibi zorlayıcı kontrol biçiminde kategorize edilebilmektedir (Black ve ark., 2011). Yani yapılan çalışmalar neticesinde psikolojik kötü muamelenin Straus (1979)'un ortaya attığı gibi yalnızca tek boyutlu olmadığı anlaşıldıkça, daha kapsamlı bir kavramsallaştırma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Murphy ve Hoover (1999) psikolojik saldırganlığın farklı örüntüleri olduğu önermesine dayanarak "Kısıtlayıcı Yutma", "Aşağılama", "Düşmanca Geri Çekilme" ve "Baskınlık/Sindirme" den oluşan dört faktörlü çok boyutlu bir model

önermişlerdir. Bu tez çalışmasında da duygusal manipölasyonun bu dört türü ile çalışılmıştır.

2.1.1.1. Kısıtlayıcı Yutma

Kıskançlık ve sahiplenme yoluyla partnerin faaliyetlerini sınırlamaya ve kontrol etmeye yönelik davranışları içermektedir ve amaç partnerin bağımlılığını arttırmaktır. Örneğin, partnerin eşyalarını gizlice aramak veya partnerin belirli bir kişiyi görmesini engellemeye çalışmak gibi davranışlar bu tanımlamanın içerisinde yer almaktadır (Murphy ve Hoover, 1999).

2.1.1.2. Aşağılama

Amaç partnerin öz saygısını ve öz değerini azaltmaktır. Küçük düşürme amaçlı sözlü saldırıları ve eylemleri kapsamaktadır. Örneğin, partnere ezik, başarısız veya benzer şekilde kötü bir terim kullanmak veya başkasının daha iyi bir partner olacağını söylemek gibi davranışlar bu tanımın içerisinde yer almaktadır (Murphy ve Hoover, 1999).

2.1.1.3. Düşmanca Geri Çekilme

Bir çatışma sırasında kaçınmaya yönelik davranışları içermektedir ve amaç partnerde korku, kaygı, güvensizlik veya boyun eğme yaratmaktır. Bu manipölasyon şeklinde birey, kendisine dair duygusal erişebilirliği engellemektedir. Örneğin, bir problem hakkında tartışmayı retetme veya somurtarak konuşmaktan kaçınma gibi davranışlar bu tanımın içerisinde yer almaktadır (Murphy ve Hoover, 1999).

2.1.1.4. Baskınlık/Sindirme

Partnerde korku ve boyun eğme yaratmak amacıyla sözlü bir saldırganlık biçimi kullanarak mülke zarar verme ve tehdit etme eylemlerini içermektedir. Örneğin, partneri korkutacak kadar sinirlenmek veya partnerinin önünde bir şey parçalamak, fırlatmak, vurmak ve tekmelemek gibi davranışlar bu tanımın içerisinde yer almaktadır (Murphy ve Hoover, 1999).

2.1.2. Duygusal Manipölasyonda Kişilik Özellikleri

Yapılan araştırmalar partner kontrolünün, kaygılı bağlanma stiline, olumsuz ebeveyn tutumunun, öfkeli mizacın ve narsistik kişilik örüntüsünün psikolojik istismarı yordadığını ileri sürmüştür. Dye ve Davis (2003) tarafından yapılan bir araştırmada da sert ebeveyn disiplini, kaygılı bağlanma ve bireyin partnerini kontrol etme ihtiyacı ısrarlı takip ve psikolojik istismarın öngörülmesinde ortak bir küme oluşturmuştur.

2.1.2.1. Partner Kontrolü

Flört ilişkilerinde fiziksel şiddetin kontrol teorisi ilk olarak Stets ve Pirog-Good (1987) tarafından önerilmiş ve Follingstad ve ark. (2002) tarafından detaylandırılmıştır. Flört ilişkisinde partnerin kontrolünü ele geçirmeyi amaçlayan birey, bunu yapmak için fiziksel güç ya da psikolojik istismar uygulamaktadır. Partner kontrolü ısrarlı takip (stalking) olarak isimlendirilen duygusal şiddet türü ile de ilişkili bulunmuştur (Langhinrichsen-Rohling ve ark., 2000; Tjaden ve Thoennes, 1998).

2.1.2.2. Bağlanma Stili

Araştırmalarda kaygılı bağlanmanın fiziksel ve psikolojik istismar (Dutton, 1998) ve kıskançlık ve gözetleme (Guerrero, 1998) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Follingstad ve ark. (2002)'in araştırmasına göre çocukluk dönemi deneyimlerinden ortaya çıkan kaygılı bağlanmanın öfkeli bir mizacın gelişmesine öncülük ettiği, bu durumun da ilişkide kontrolcü bir tarza hatta fiziksel saldırganlığa yol açtığı bulunmuştur. Yapılan başka araştırmalarda da bireyin içinde bulunduğu ilişkiye dair güvence hissetmediği ve kaygılı bağlandığı durumlarda, birey sahip olduğu ilişkinin tehdit altında olabileceğine ilişkin ipuçlarına aşırı duyarlı hale gelmektedir. Bu duyarlılık hali, kendini düzenlemede zorluğa sebep olarak ilkel savunma yöntemlerinin yani saldırganlığın devreye girmesine yol açabilmektedir (Dutton, 1994; Dutton, 1998). Ayrıca güvensiz bağlanmanın bir diğer türü olan kaçınan bağlanmanın da tekrarlı flört şiddeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Tıkıç, 2024).

2.1.2.3. Sert Ebeveyn Disiplini

Dutton (1995) ve Dutton ve ark. (1996) ebeveynleri tarafından olumsuz ve sert bir muameleye maruz kalan bireylerin istismar faili olabileceği ifade etmiştir. Yapılan araştırmalara göre çocuklukta yaşanan duygusal istismar yetişkinlik yaşamında kişiler arası çatışmalara, düşmanlık ve saldırganlığa ve partner mağduriyetine sebep olmaktadır (Crawford ve Wright, 2007; Messman-Moore ve Coates, 2007; Nicholas ve Bieber, 1996; Wekerle ve ark., 2001). Ayrıca Langhinrichsen-Rohling ve Rohling (2000)'e göre de ebeveyn boşanması veya ayrılığı hatıralarının yetişkin yaşamda kurulan ilişkilerde istenmeyen takip davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

2.1.2.4. Öfkeli Mizaç

Yapılan araştırmalarda öfkeli mizacın ve sürekli öfkenin psikolojik istismarın sürdürülmesinde etkili olduğu bulunmuştur (Dutton ve Starzomski, 1993). Leisring

(2012) tarafından yapılan bir araştırmada kadınların uyguladıkları duygusal manipölasyonun arkasındaki motivasyonlar incelendiğinde bir etkenin de öfke olduğu tespit edilmiştir.

2.1.2.5. Narsistik Kişilik Örüntüsü

Yapılan bazı araştırmalarda duygusal manipölasyon yapan kişinin benmerkezci (Bursten, 1972) ve narsistik kişilik özelliklerine sahip (Hofer, 1989) olduğu bulunmuştur. Erken çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından gelişimsel ihtiyaçları yeterince karşılanmayan veya ebeveynleri tarafından şiddet odaklı, empatiden uzak şekilde yetiştirilen çocuklarda patolojik narsizm gelişme ihtimali bulunmaktadır (Erikson, 1968; Karpel, 1976). Kernberg (1975) narsizmin gelişmesinde soğuk, ilgisiz ve reddedici ebeveyn tutumunun etkisi olduğunu söylerken, Kohut (1977) ise bu reddedici ebeveynlik tutumunun yanı sıra çocuğunu aşırı şımartan ebeveynlik stilinin de var olduğunu ifade etmektedir. Bu iki zıt uça tanımlanan ebeveynlik stillerinin narsistik kişilik örüntüsünün gelişiminde etkili olduğunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Eldoğan, 2016; Otway ve Wignoles, 2006). Narsistik kişilik örüntüsüne sahip bireyler genelde kendilerini başkalarından üstün görmekte ve başkalarını manipöle ederek kendi çıkarlarını ön planda tutmaya çalışmaktadır. Bu eğilim özellikle romantik ilişkilerde partnerin duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etmeye ve tek taraflı dengesiz bir ilişki dinamiği kurulmasına neden olmaktadır (Campbell ve Foster, 2002).

2.1.3 Romantik İlişkilerde Duygusal Manipölasyonun Etkileri

Romantik ilişkilerde psikolojik istismar, fiziksel veya cinsel istismardan daha yaygındır ve keşfedilmesi daha zordur (Hamel ve ark., 2023; Semple, 2001). Ayrıca bireyin psikolojik refahını fiziksel istismar ile aynı ölçüde etkilemektedir (Follingstad ve ark., 1990; Katz ve ark., 2000). Yapılan araştırmalara göre psikolojik istismarın bireyler üzerinde ciddi psikolojik ve fiziksel sonuçları mevcuttur. Anksiyete, depresyon, düşük öz saygı, baş ağrısı, mide ağrısı, üst solunum yolu hastalıkları bu sonuçlara örnek gösterilmektedir (Hamel ve ark., 2015; Loring, 1994). Lammers ve ark. (2005) tarafından yapılan bir çalışmada duygusal istismar mağdurlarında duygusal yalnızlık, umutsuzluk, suçluluk, kafa karışıklığı, korku, azalmış öz saygı ve öfke ortaya çıkmaktadır. Stern (2007) ise duygusal istismar mağdurlarında ortaya çıkabilecek belirtileri şu şekilde açıklamıştır; (1) duygu durum bozuklukları, (2) afallama, şaşkınlık, kafa karışıklığı ve zihin bulanıklığı, (3) uyku bozuklukları, (4) mide sıkışması, göğüs sıkışması, boğaz ağrısı

ve bağırsak problemleri gibi fiziksel sorunlar, (5) istismarcı ile istismar durumunun ayrıntılarını anımsamada güçlük, (6) istismarcı ile iletişim kurulduğunda hissedilen endişe ve korku, (7) çevresine karşı istismarcı ile ilgili pozitif intiba bırakma çabası, (8) kendisine zarar veren tutum ve davranışlara karşı gereksiz hoşgörü gösterdiği hissi, (9) güvenilir ve yakın çevresine dile getirilen endişeler, (10) sosyal çevreden uzaklaşma veya ilişkisi hakkında konuşmayı reddetme.

2.1.4. Duygusal Manipülasyonunun Kuramsal Temelleri

2.1.4.1. Sosyal Öğrenme Teorisi

Bu teoriye göre istismar, manipülasyon ve şiddet içeren çatışma çözme yöntemleri genellikle çocuklukta gözlemlenerek öğrenilmektedir (Bandura, 1973; Mihalic ve Elliot, 2005; Wareham ve ark., 2009). Dolayısıyla istismar mağdurlarının ve faillerinin köken ailelerinde istismara tanık olmuş olmaları aile içinde yaşanacak şiddeti tolere ettikleri anlamına gelmektedir (Jin ve ark., 2007; Lewis ve Fremouw, 2001; Vung ve Krantz, 2009). Yapılan bazı araştırmalara göre çocukluk döneminde istismara tanık olmak veya maruz kalmak, bireylerin yetişkin yaşamında mağdur veya kurban olma ihtimallerini arttırmaktadır (Berzenski ve Yates, 2010; Parks ve ark., 2011; Shook ve ark., 2000; Whitfield ve ark., 2003).

2.1.4.2. Kur Saldırganlığı Modeli (Model Of Courtship Aggression)

Riggs ve O'Leary (1996) tarafından yakın partner şiddetini açıklamak için geliştirilen bu model ile sosyal öğrenme teorisinin kapsamı genişletilmiştir. Bu modele göre yakın ilişkilerde saldırganlığın ortaya çıkmasına sebep olan temel iki bileşen mevcuttur; arka plan ve durumsal faktörler. Arka plan faktörleri arasında bireysel, toplumsal ve tarihsel özellikler yer almaktadır. Çocuklukta yaşanan istismar, şiddet mağduriyeti, kişilik özellikleri, sosyal normlar ve saldırganlığa ilişkin tutumlar bu özellikler arasında sayılmaktadır (Burelomova ve ark., 2018). Diğer bileşen olan durumsal faktörler ise mevcut olması halinde saldırganlığın ortaya çıkma riskini arttırabilecek faktörlerdir. Örneğin kişiler arası çatışma, şiddetin sonucuna dair beklenti, problem çözme becerilerindeki eksiklik ve madde bağımlılığı bu faktörlerdendir. Yapılan çalışmalara göre ebeveyn saldırganlığı, şiddete tanık olma veya saldırganlığa yönelik tutumlar gibi faktörler partnerler arasındaki şiddetin ortaya çıkmasında belirleyicidir. Madde bağımlılığı, partnerin saldırganlığı veya kişiler arası çatışma derecesi ise kur saldırganlığını etkilemektedir (Gwartney-Gibbs ve ark., 1987; Riggs ve O'Leary, 1996;

White ve Koss, 1991; White ve ark., 2001).

2.1.4.3. Nedensellik Modeli

Finkel ve ark. (2013), romantik ilişkilerde duygusal istismarın nedenlerini araştırırken çeşitli nedensellik modelleri oluşturmuşlardır. Bunlar sosyokültürel nedensellik, tipolojik nedensellik, kişiler arası nedenselliktir. Sosyokültürel açıklamalara da dayanan nedensellik modelinde, duygusal istismar çeşitli toplumsal faktörlerden, kültürel inançlardan ve normlardan etkilenmektedir. Bu modele göre romantik ilişkilerde istismarın varlık gösterme sebebi, toplumların bireyleri hem sosyal etkileşime yönlendiren hem de bu sosyal etkileşimden ortaya çıkan yıkıcı sonuçları çeşitli nedenlerle (kurumsal, ahlaki, dini gibi) meşrulaştıran bir yapıya sahip olmasıdır (Gelles ve Straus, 1988). Tipolojik nedensellik modelinde ise istismarcı bireyin yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet gibi demografik özellikleri üzerinden sınıflandırmaya gidilmektedir (Finkel ve ark., 2012). Kişilerarası modelde ise istismarın nedenselliğinin incelenmesi, ilişki dinamiklerinin anlaşılması ile alakalıdır (Gottman, 1998).

2.1.4.4. Feminist Şiddet Teorileri

Feminist şiddet teorileri, yakın partner istismarının büyük ölçüde “kadınlara yönelik toplumsal olarak kökleşmiş düşmanlık” (Love ve ark., 2020, s. 923) nedeniyle ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu teoriler istismarın kadınlar üzerinde güç ve kontrol elde etmek amacıyla uygulandığını öne sürmektedir (Bograd, 1988; Dobash ve Dobash, 1979; Marin ve Russo, 1999). Erkekler romantik ilişkilerde duygusal baskı, suçluluk yaratma ve sessiz cezalandırma gibi manipülasyon stratejileri kullanarak kadının özsaygısını, karar alma gücünü ve psikolojik sağlığını zayıflatmaktadırlar (Dobash ve Dobash, 1979). Feminist şiddet teorilerine göre duygusal manipülasyon erkeklik normlarıyla yakından ilişkilidir. Bu normlar erkekleri “duygularını kontrol eden, kararlı ve otoriter” olarak kavramsallaştırırken kadınları “anlayışlı ve fedakar olması beklenen” şeklinde kavramsallaştırmaktadır. Bu beklentiler duygusal manipülasyonun meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır (Berns, 2001).

2.1.4.5. Aile İçi Şiddet Teorileri

Aile içi şiddet teorileri ise feminist teorilerin aksine şiddetin ağırlıklı olarak bir cinsiyet tarafından diğerine karşı uygulanmadığını, bunun yerine şiddetin karşılıklı olarak ortaya çıkan bir çatışmanın ürünü olduğunu öne sürmektedir (Straus, 2011). Love ve ark. (2020)’nın belirttiği üzere “Genellikle bu tür çatışmalar tartışma veya bağırma şeklinde

başlar ve daha sonra itme, tokat atma veya vurma gibi bir tür fiziksel müdahaleye yol açar. Bu durumlarda misilleme yapılması muhtemeldir, ancak bu her zaman fiziksel şiddet yoluyla gerçekleşmez” (s.923). Aile içi şiddet teorileri, duygusal manipülasyon mağdurunda “travma bağı” geliştirebileceğini belirtmektedir. Bu bağ, mağdurun istismarcıya karşı güçlü bir bağlılık geliştirmesine neden olmakta ve manipülatif davranışlar mağdurun kendisini suçlamasına ve ilişkide kalmaya devam etmesine yol açmaktadır (Dutton ve Painter, 1981).

2.1.4.6. Kırılabilirlik Kavramı Modeli

Few ve Rosen (2005) tarafından oluşturulan bu model, kadınların istismar içeren ilişkilerde kalma kararlarını açıklamaya çalışmakta ve risk faktörleri ile dayanıklılıklarının karşılıklı etkileşimini incelemektedir. Bu modele göre kırılabilirliğin iki boyutu vardır; ilişkisel kırılabilirlik ve durumsal kırılabilirlik. İlişkisel kırılabilirlik kavramı, bireyin başkaları ile olan ilişkisinde kendisi hakkındaki inançlarını ve bir ilişkide neyin normal olup olmadığını ifade etmektedir. Bu kavramın beş alt kategorisi bulunmaktadır; (1) dış yönelim, (2) şiddete karşı sosyalleşme, (3) gücün kötüye kullanılmasına karşı sosyalleşme, (4) bakıcı kimliği ve (5) kültürel faktörler. Durumsal kırılabilirlik ise bir kadının istismarcı bir erkekle ilişkisine başladığındaki yaşam çevresi stresinin veya yaşam evresi stresinin derecesini ifade etmektedir. Yaşam çevresi stresi, bireylerin kendilerini istikrarsızlaştırdıkları geçişler veya olaylar sonucunda yaşadıkları strestir. Yaşam evresi stresi ise bireylerin evlilik veya ebeveynlik gibi geçiş dönemlerinde sekronize olamadıklarını hissettiklerinde ortaya çıkan strestir (Few ve Rosen, 2005). Kırılabilirlik kavramı modeli, ilişkisel ve durumsal kırılabilirlikleri birbirine bağlı iki süreklilik üzerinde konumlandırmaktadır. Yüksek öz saygı, olumlu sosyal destek, stresle başa çıkma becerileri gibi koruyucu faktörlerin olmadığı durumlarda ilişkisel veya durumsal kırılabilirliklerin herhangi birisinin ortaya çıkmasıyla istismarcı bir ilişkide kalmaya yönelik kırılabilirlik yoğunlaşmaktadır (Few ve Rosen, 2005). Bu model yalnızca istismar mağduru kadınları ele alsa da yakın partner şiddetinin erkek mağdurları için de geçerli olma potansiyeline sahiptir.

2.1.5. Duygusal Manipülasyon İle Cinsiyet İlişkisi

Yakın partner şiddeti konusunda yapılan mevcut araştırmalar erkeklerin ve kadınların pek çok açıdan benzer istismar deneyimlerine sahip olduğunu ancak bazı açılardan da farklılıklar gösterdiğini ifade etmektedir (Laskey ve ark., 2019). Carney ve Barner

(2012)'ye göre kadınların ve erkeklerin romantik bir ilişkide duygusal manipölasyona uğrama oranları ortalama %80 civarındadır. Abowitz ve ark. (2010) tarafından yapılan bir çalışmaya göre kadınların yaklaşık üçte biri, duygusal istismara maruz kaldıkları bir ilişkiye dahil olduklarını söylerken, erkeklerde bu oran beşte bir civarındadır. Yine Riggs (2010)'ye göre kadınlar erkeklere oranla romantik ilişkilerinde daha fazla duygusal manipölasyona maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Sweet (2019) ise erkeklerin manipölasyon uygulamaya, kadınların ise maruz kalmaya daha yatkın olduklarını ifade etmiştir. Şahin-Kayıtmaz (2024) tarafından yapılan tez çalışmasında da erkeklerin kadınlara göre daha fazla duygusal manipölasyon uyguladığı belirlenmiştir. March ve ark., (2023)'nın çalışmasına göre de erkekler kadınlara göre manipölasyon tekniklerini daha normal olarak kavramsallaştırmışlardır. Li ve Samp (2023) ise LGBT+ bireylerle yaptığı çalışmada duygusal manipölasyona maruz kalma deneyimlerinin cinsiyet faktörü ile ilişkili olmadığı, düşük ilişki doyumu ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde kadın ve erkeklerin uyguladıkları ve maruz kaldıkları duygusal manipölasyon biçimlerinin de farklı olabildiği görülmektedir. Black (2011) tarafından yapılan bir çalışmaya göre kadınların en sık bildirdikleri duygusal manipölasyon biçimleri; partneri tarafından aşağılayıcı isimlerle çağrılmak, partnerini tehlikeli görece kadar öfkeli davranışlarına şahit olmak, hakarete uğramak, aşağılanmak veya dalga geçilmek, takip edilmek gibi dışavurumcu saldırganlık biçimleridir. Erkeklerin en sık bildirdikleri duygusal manipölasyon biçimleri ise takip edilmek, isim takılmak, hakarete uğramak ve aşağılanmaktır (Black ve ark., 2011). Ayrıca yapılan bir çalışmada kadınların %40'ı ve erkeklerin %32'si dışavurumcu saldırganlık bildirirken, kadınların %41'i ve erkeklerin %43'ü zorlayıcı kontrol bildirmişlerdir (Carney ve Barner, 2012).

Karakurt ve Silver (2013) tarafından, yaş ortalaması 27 olan 250 katılımcı ile yapılan bir çalışmada hem cinsiyet hem yaş değişkenleri bakımından bireylerin duygusal manipölasyona maruz kalma ihtimalleri incelenmiştir. Genel olarak duygusal manipölasyonun genç katılımcılarda daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılmış olsa da yaşlı kadınlar, yaşlı erkeklere kıyasla daha az duygusal istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Grieve ve Mahar (2010) tarafından yapılan bir çalışmada da duygusal manipölasyonun duygusal zeka ile ilişkisine bakılmış ve cinsiyet değişkeni açısından farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre erkeklerde duygusal zeka duygusal manipölasyonu yordarken, kadınlarda ise duygusal zeka

duygusal manipölasyonda baskılayıcı bir rol oynamıştır.

Klein ve ark. (2023)'nın yaptığı nitel bir araştırmaya göre manipölasyon uygulayanların ağırlıklı olarak beyaz ırktan Avrupa kökenli heteroseksüel ve yaşça kurbandan daha büyük erkeklerden oluştuğunu belirlemişlerdir. Toplumsal olarak ayrıcalıklı bir statü olarak nitelendirilen bu özelliklerin belirlenmesi, duygusal manipölasyonun ortaya çıkmasında sosyal gücün de etkisi olduğu fikrini ortaya çıkarmıştır. Kuru (2022) ise duygusal manipölasyon cinsiyetten bağımsız olarak ilişki doyumu ve bağlılıktan etkilendiğini ifade etmektedir. Sonuç olarak cinsiyet faktörü duygusal manipölasyonu birçok açıdan etkileyen bir değişkendir. Dolayısıyla bu değişkenin anlaşılması doğru terapötik müdahaleler yapılması açısından da önem arz etmektedir.

2.1.6. Duygusal Manipölasyon İle İlişki Türü İlişkisi

Romantik ilişkiler, bireylerin en yoğun duygusal bağları deneyimledikleri alanlardan biridir. Ancak bu bağlar her zaman sağlıklı bir şekilde gelişmeyebilir. Özellikle duygusal manipölasyon gibi ilişkide kontrol kurma eğilimleri, ilişkinin türüne göre değişkenlik gösterebilir.

Şahin-Kayıtmaz (2024) tarafından yapılan bir çalışmada duygusal manipölasyonun uygulanmasında bekar bireyler ve evli bireyler arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Kuru (2022), duygusal manipölasyonun partnerlerin bağlılık düzeyleri üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, flört eden bireylerin ilişkilerindeki belirsizlik ve geleceğe dair güvencelerin düşük olması, manipölasyonun hem daha görünür hem de daha savunmacı şekilde ortaya çıkmasına neden olabilir. Evli bireyler flört eden bireylere kıyasla ilişkiye daha fazla yatırım yapmış oldukları için, manipölasyon daha dolaylı biçimlerde ve ilişkiyi sürdürmeye yönelik kullanılabilir. Yine Kuru'nun (2022) analizine göre, ilişki türleri bağlamında yapılan bir karşılaştırmada, flört ilişkisi yaşayan bireylerin alternatif ilişki fırsatlarını daha cazip buldukları, buna karşın evli bireylerin tatmin ve yatırım düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular, evli bireylerin manipölasyona başvurmalarının daha çok kontrolü kaybetmeme ve statükoyu koruma güdüsüyle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Blair ve ark. (2011) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin manipölatif davranışları partneri koruma amacıyla sergileme eğiliminde olduklarını, buna karşın flört eden bireylerin bu davranışları daha çok ilişkinin devamlılığını sağlamak adına kullandıklarını göstermektedir. Bu durum, ilişkinin resmiyeti ve sürekliliğine dair

beklentilerin, manipölasyon motivasyonlarını şekillendirdiğini ortaya koyar. Bobera (2015) ise, manipölasyonun niteliğinin ilişki süresiyle birlikte değiştiğini belirtmiştir. Yeni başlayan flört ilişkilerinde daha açık ve doğrudan manipölasyon taktikleri (örneğin duygusal baskı ya da suçluluk hissettirme) öne çıkarken, evlilik gibi uzun süreli birlikteliklerde manipölasyon daha çok dolaylı, pasif-agresif yöntemlerle uygulanmaktadır. Bu durum, ilişkide güç dengesinin kurulmasına yönelik bir savunma mekanizması olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, duygusal manipölasyon romantik ilişkilerde sadece bireysel eğilimlerin değil, aynı zamanda ilişki türünün de şekillendirdiği bir süreçtir. Flört ilişkilerinde belirsizlik, evlilikte ise bağlılık ve kontrol ihtiyacı, manipölatif davranışların biçimini ve sıklığını etkileyen temel faktörler arasında yer almaktadır. Terapötik müdahalelerde ilişki türünün göz önünde bulundurulması, manipölasyonun nedenlerini ve sonuçlarını anlamada kritik öneme sahiptir.

2.1.7. Duygusal Manipölasyon İle Önceki Romantik İlişki Deneyimi İlişkisi

Romantik ilişkilerde duygusal manipölasyon, bireylerin partnerlerini suçluluk, korku veya bağlılık gibi duygular üzerinden yönlendirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu tür manipölasyonlar, bireyin ilişki deneyimi olup olmamasına göre farklı şekillerde tezahür edebilmektedir. Önceden romantik ilişki yaşamamış bireyler, ilişkisel dinamikler konusunda deneyimsiz oldukları için manipölatif davranışları fark etmekte zorlanabilmekte; bu da onları duygusal sömürüye karşı daha savunmasız hale getirebilmektedir (Braiker ve Kelley, 1979).

İlk romantik ilişki, özellikle genç yaşta deneyimleniyorsa, bireyin sınır koyma, duygusal ihtiyaçlarını ifade etme ve sağlıklı ilişki kurma becerileri henüz tam olarak gelişmemiş olabilir (Furman ve Shaffer, 2003). Öte yandan, daha önce romantik ilişki yaşamış bireyler, geçmişte edindikleri deneyimlere bağlı olarak manipölasyonu daha hızlı tanıma ve sınır koyma becerisi geliştirmiş olabilirler. Ancak bu durum her zaman geçerli değildir. Önceki ilişkilerde duygusal manipölasyona maruz kalmış bireyler, bu davranış kalıplarını içselleştirmiş ya da normalleştirmiş olabilir (Karakurt ve Silver, 2013). Dolayısıyla, ilişki yaşamış olmak, her zaman koruyucu bir faktör değildir; bazen aksine, sağlıklı ilişki modellerinin devam etmesine neden olabilir. Sonuç olarak, romantik ilişki deneyiminin olup olmaması, duygusal manipölasyona karşı bireyin duyarlılığını ve tepkilerini etkileyebilir. Deneyimsizlik, manipölasyona açık kapı bırakabileceği gibi, geçmiş

deneyimlerin niteliği de bireyin ilişkideki rolünü ve sınırlarını belirleyebilir.

2.1.8. Duygusal Manipülasyon İle İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar

Romantik ilişkilerde yaşanan duygusal manipülasyon son yıllarda ülkemizde de bazı araştırmaların konusu olmuştur. İlgili alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların birçoğunun flört şiddetini (Kılınçer ve Dost, 2014; Öngün ve Ünsal, 2018) ve istismarın fiziksel ve cinsel boyutlarını bir arada ele alan şekilde (Kumcağız ve ark., 2018; Yılmaz, 2019) yapıldığı görülmektedir. Duygusal manipülasyonun tanımının net olarak yapılmasının güç olduğu ve bu kavramın yerine sıklıkla duygusal istismar veya psikolojik istismar terimlerinin de kullanıldığı görülmektedir. Literatürde bu konu hakkındaki araştırmalara bakıldığında, 2010 yılında yapılan bir çalışmada Alfred Adler tarafından ortaya atılan “sosyal ilgi” kavramının romantik ilişkilerde duygusal istismarın yordayıcısı olduğu bulgusuna erişilmiştir (Kalkan, 2010). İlişki mağduru 1012 kadın ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %42’sinin başka bir istismar olmadan yalnızca duygusal istismarı deneyimlediği ve bunu deneyimleyenler arasından da %35’inin travma sonrası stres bozukluğu geliştirdiği bulgusuna erişilmiştir (Cankardaş-Nalbantçılar, 2018). Cansız (2019) tarafından yapılan bir tez çalışmasında algılanan duygusal istismarın ergenlerde kendine zarar verme ve riskli davranışlar ile ilişkisi olduğu bulunmuştur. 2020 yılında yapılan bir araştırmada ebeveynin psikolojik ve davranışsal kontrolünün ve ebeveyn sıcaklığının romantik ilişkilerde duygusal istismar mağduriyetine etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda romantik ilişkisi olan 236 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre annenin psikolojik kontrolünün ve sıcaklığının orta ve yüksek olduğu, davranışsal kontrolünün ise düşük olduğu durumlarda duygusal istismar mağduriyetinin ortaya çıktığı bulunmuştur (Beyarslan ve Uzer, 2020). Kadakal (2021) tarafından yapılan bir çalışmaya göre romantik ilişkide algılanan duygusal istismarın ilişki doyumu ile negatif yönlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Direkt olarak duygusal manipülasyon kavramının araştırıldığı çalışma sayısı ise kısıtlıdır. Bu bölümde de bu kısıtlı çalışmalara yer verilmiştir. Romantik ilişkisi olan 400 birey ile yapılan bir çalışmada duygusal manipülasyonun ilişki doyumu düzeyine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre duygusal manipülasyon düzeyinin cinsiyet, medeni durum, çalışma durumu, yaş grubu ve ekonomik düzeye göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca duygusal manipülasyon ilişki doyumunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordamıştır (Şahin-Kayıtmaz, 2024). Başka çalışmada da romantik

ilişkilerde duygusal manipölasyon failliyinin ve mağduriyetinin psikodinamik kişilik organizasyonları, kişilik bozukluğu eğilimleri ve aleksitimi seviyesi ile ilişkisi incelenmiş ve bu bağlamda toplam 715 katılımcıdan veri toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre duygusal istismar failliyinin paranoid ve histrionik kişilik bozukluğu eğilimleri, kimlik difüzyonu ve aleksitimi ile; duygusal istismar mağduriyetinin ise paranoid kişilik bozukluğu eğilimi, primitif savunma kullanımı ve aleksitimi ile ilişkisi olduğu bulunmuştur (Yıldırım, 2022).

Yapılan başka bir çalışmada sınır kişilik örgütlenmesinde, erken dönem uyumsuz şemaların, flört şiddetinin ve romantik ilişkilerde duygusal manipölasyonun ilişki istikrarına etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda 499 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınır kişilik örgütlenmesi ile istismar, kontrol, şiddet ve duygusal manipölasyon arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken bağıllık ve duygusal manipölasyon arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (Ertürk, 2022). Yine 2022 yılında yapılan başka bir çalışmada en az 6 aydır flört eden 221 çiftten elde edilen verilere göre bağıllık ve duygusal manipölasyon arasındaki ilişkiye, ilişki memnuniyeti kısmen aracı bir şekilde etki etmiştir (Kuru, 2022). 337 birey ile yapılan bir çalışmada da romantik ilişki kalitesi duygusal manipölasyon düzeyi aracılığıyla incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre romantik ilişki kalitesi ve duygusal manipölasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Sadeer-Şen, 2023). Ebeveynden algılanan psikolojik kontrolün duygusal manipölasyona etkisinin incelendiği bir çalışmada 259 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre ebeveynden algılanan psikolojik kontrol duygusal manipölasyonu yordamıştır ve duygusal manipölasyon puanı cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir (Çelik, 2024). Yapılan başka bir çalışmada bağlanma stilleri ve duygusal manipölasyon mağduriyeti arasındaki ilişki ve tekrarlı flört şiddetinin aracı rolü incelenmiştir. Bu kapsamda 286 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre bağlanma stilleri ve duygusal manipölasyon mağduriyeti arasında tekrarlı flört şiddetinin aracı bir etkisi bulunmamıştır. Ancak güvenli bağlanma ile duygusal manipölasyon mağduriyeti arasındaki ilişki anlamsız bulunurken, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile duygusal manipölasyon mağduriyeti arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Tıkıç, 2024). Yapılan bir diğer çalışmada da son yıllarda literatüre girmiş olan ve kişiliğin karanlık tarafı olarak bilinen karanlık üçlü (dark triad) kişilik özelliklerine sahip bireylerin kişilerarası ilişkilerde manipölasyon becerilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Paulhus ve Williams (2002)'a göre karanlık üçlü

kavramı narsisizm, makyavelizm ve psikopati kavramlarını içermekte ve kişiliğin içten olmayan davranışlar sergileyen, empati eksikliği yaşayan, insanları manipüle eden taraflarına işaret etmektedir (Vonk ve ark., 2015). İnsan ilişkilerinde manipülasyonun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğinin bulunduğu bir çalışmada ayrıca karanlık üçlü kişilik puanları ile duygusal manipülasyon, kurban seçimi, kendini gizleme ve strateji puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Şenyuva ve Yavuz, 2024).

2.1.9. Duygusal Manipülasyon İle İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar

Romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon failliği ve mağduriyeti uluslararası literatürde sıklıkla araştırılan bir konu olmuştur. Araştırmaların birçoğunda duygusal manipülasyonun sıklığı, nedenleri, sonuçları ve bağlantılı olduğu düşünülen başka değişkenler ile ilişkisi incelenmiştir. Duygusal istismarın yaygınlığını ve cinsiyete göre hangi istismar türünün daha sık görüldüğünü araştırmak üzere yapılan bir çalışmada romantik ilişkilerde duygusal istismar yaygınlığının %80 civarında olabileceği bulunmuştur. Ayrıca katılımcı kadınların %40'ı, erkeklerin ise %32'si dışavurumcu saldırgan davranışlar ile karşılaştıklarını bildirirken, kadınların %41'i ve erkeklerin %43'ü zorlayıcı kontrole maruz kaldıklarını bildirmiştir (Carney ve Barner, 2012).

Yapılan bir araştırmada kadınlar romantik ilişkilerde erkeklere oranla daha fazla duygusal manipülasyon uyguladıklarını ve daha fazla duygusal manipülasyona maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Yine aynı araştırmanın birbirinden kıymetli birçok bulgusu bulunmaktadır. İlk olarak çocukluk çağında maruz kalınan duygusal istismarın güvensiz yetişkin bağlanma stilini doğrudan yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte yetişkin bağlanma stilinin romantik ilişki uyumu, psikolojik saldırganlık ve psikolojik mağduriyeti önemli ölçüde yordadığı bulunmuştur. Son olarak depresyon, genel ilişki uyumunun önemli bir yordayıcısı olmamasına rağmen, kendisi veya partneri tarafından rapor edilen psikolojik saldırganlık modellerinde en etkili faktör olduğu kanıtlanmıştır (Riggs, 2010).

Duygusal istismarın nedenlerini araştırmak üzere Dye ve Davis (2003) tarafından yapılan bir araştırmada romantik ilişkisi olan 32 üniversite öğrencisi ile en son ayrılıkları ve eski ilişkileri hakkında bir çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmanın sonucuna göre sert ebeveyn disiplini, kaygılı bağlanma stili ve kişinin partnerini kontrol etme ihtiyacı, ısrarlı takip ve duygusal istismarın öngörülmesinde ortak bir küme oluşturmuştur. Yapılan başka bir çalışmada da duygusal istismar faili olan kadınların motivasyonları

araştırılmıştır. Öfke, yaşanan duygusal incinmeye misilleme, partnerin ilgisini çekmek, kıskançlık ve stresin üniversiteli kadınlar arasında partner manipülasyonu uygulamak için yaygın nedenler olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan çok az katılımcı istismarcı davranışının nedenini kendisini savunma olarak açıklamıştır (Leisring, 2012).

Duygusal istismarın sonuçlarını tespit etmek amacıyla yapılan bir araştırmada, duygusal istismara maruz kaldığını ifade eden bireylerde; duygusal yalnızlık, umutsuzluk, suçluluk, kafa karışıklığı, korku, azalmış öz saygı, azalmış kimlik ve öfke gibi problemler ortaya çıktığı bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmaya göre istismarın gerçekleştirildiği yolların sayısı ve her bir spesifik etkinin boyutu, yaşanan duygusal istismarın genel etkisinin derecesine katkıda bulunmuştur (Lammers ve ark., 2005).

Duygusal istismarı kavramsallaştırmak isteyen bir grup araştırmacı ise duygusal istismara uğramış 15 yetişkin kadın ile yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre şefkatli ve saygılı partner davranışlarının yokluğu duygusal istismar deneyimi yaratmada istismar edici davranışlar kadar güçlü bir etkiye sahiptir. Ayrıca duygusal istismara uğramanın birden fazla doruk noktası vardır ve fiziksel ve zihinsel sağlıkta problemlere yol açmanın yanı sıra anlık istismar deneyiminin çok daha ötesine uzanan yaşam kalitesi sorunlarına da sebep olmaktadır (Queen ve ark., 2009).

Yapılan kapsamlı bir tez çalışmasında romantik ilişkide duygusal istismar deneyimini kavramsallaştırmak amacıyla iki veri seti üzerinden tümevarımsal bir tematik analiz gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda duygusal istismar deneyimlerini anlatan yedi mağdurun blog yazısı ve duygusal istismar mağduru 20 bireyin yarı yapılandırılmış görüşmesi analiz edilmiştir. Blog yazısı analizinde duygusal istismara dair bir kapsayıcı tema ve beş anahtar tema belirlenmiştir. “Geriye Dönük Hesap Verilebilirlik” kapsayıcı teması ile bireylerin ilişkileri ile ilgili kendi düşüncelerini ve eylemlerini açıklama eğilimleri üzerinde durulmuştur. İlk ana temada blog yazarları ilişkilerinin “başlangıç aşamalarını mutluluk verici” olarak tanımlamış ancak sonrasında düşündüklerinde gerçekten mutlu olup olmadıklarını sorguladıklarını ifade etmişlerdir. İkinci olarak “duygusal istismarın görünmezliği” teması dikkat çekmiş ve bu tema yazarlar tarafından “varlığı zaman içinde fark edilmeden artmış” şeklinde tanımlanmıştır. Üçüncü olarak blog yazarlarının birçoğu “benlik veya kimlik kaybı” tanımlamışlardır. Dördüncü temada ise duygusal istismarı, kısa süreli sıcaklık, istismarcı ve manipüle edici taktikler, geri çekilme ve tekrar aralıklı sıcaklıklardan oluşan bir “döngü” şeklinde tasvir etmişlerdir.

Son olarak ise mağdurların ilişkilerini sona erdirmeye sürecini, ayrılmaya yol açan bir dizi aşama olarak tanımlamışlardır. Bu çalışma kapsamında ikinci adımda yarı yapılandırılmış görüşmelerin verileri analiz edilmiş ve bazı farklılıklar ile birlikte benzer olarak bir kapsayıcı ve dört ana tema tespit edilmiştir. “Geriye Dönük Anlamlandırma” olarak isimlendirilen kapsayıcı temada mağdurların geriye dönük yaptıkları çeşitli açıklamalar ile istismarı, kendi içlerindeki değişimlerini ve bir bütün olarak denetimlerini anlamlandırma eğilimi açıklanmaktadır. İlk ana temada “Bunun Nasıl Bir İstismar Olduğu” üzerinde durulmuş ve mağdurların duygusal istismarı ne şekilde deneyimledikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Mağdurların ifadelerine göre duygusal istismar, kendileri üzerinde önemli etkiler bırakan ve geriye dönüp baktıklarında tanımlamakta güçlük çektikleri, her şeyi tüketen ve kafa karıştıran bir deneyim olarak tanımlanmıştır. Duygusal istismarın ikinci ana teması “Eskisinden Daha Azım” ile mağdurların ilişki süresince yaşadıkları değişim ve kimlik kaybı üzerinde durulmuş ancak istismar yaşadıkları esnada bunu fark etmekte güçlük çektikleri ifade edilmiştir. Üçüncü ana temada ise “Suçlama ve Sorumluluğu Yönetme” ile mağdurların kendi içlerinde ve başkalarının gözünde hesap verilebilirlik ve suçlama konularını nasıl ele aldıklarına odaklanılmıştır. Bazı mağdurlar istismar içeren ilişkiye dahil olmalarını köken ailelerindeki istismar ve ihmale bağlamışlardır. Son olarak dördüncü tema olan “Bitmesi İyi Oldu Mu?” ile mağdurların ilişkilerinin sona ermesi üzerine düşünmeleri ve bu sonuçları tanımlarken yapılacak doğru şeyin bu olduğuna dair onay arayışları yakından incelenmiştir. Temalara dair tüm bu bulgular romantik ilişkilerde duygusal istismarın başlangıcından sonucuna kadar tüm süreçleri mağdur açısından ele aldığı için önem arz etmektedir (Lansbach, 2022).

Duygusal manipölasyon ile duygusal zeka ve birincil ve ikincil psikopati arasındaki ilişki incelendiği bir çalışmada duygusal manipölasyonun hem birincil hem de ikincil psikopatiyle ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca erkeklerde duygusal zekanın ve aleksitiminin algılanan zayıf duygusal beceriler ile ilişkisi bulunurken, kadınlarda duygusal zekanın algılanan zayıf duygusal becerileri yordadığı ancak aleksitimiye yordamadığı bulunmuştur. Bu bulgular duygusal manipölasyon ve psikopati ilişkisinin arkasındaki mekanizmaların cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ifade etmektedir (Grieve ve Mahar, 2010). Yine benzer konuda 2005 yılında yapılan bir araştırmada duygusal istismar ile duygusal farkındalık arasındaki bağlantılar incelenmiş ve duygusal istismar ve ihmale uğramış bireylerin kendisini “istismara uğramış” olarak tanımlamakta güçlük çektiği ve

duygusal istismar ile aleksitimi arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur (Goldsmith ve Freyd, 2005).

Çocukluk çağı istismarının yetişkin yaşamındaki romantik ilişkilerde duygusal manipülasyona etkisinin incelendiği bir araştırmada çocuğa yönelik kötü muamelenin romantik ilişkilerde hem şiddetin devamını hem de şiddet mağduriyetini önemli ölçüde yordadığı ve duygusal istismarın tüm kötü muamele türleri arasında en güçlü yordayıcı olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalmak, şiddetin sürdürülmesinde önemli bir açıklayıcı olmuş ancak mağduriyetin açıklanmasına herhangi bir katkı sunmamıştır (Berzenski ve Yates, 2010). Yapılan bir araştırmada da çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismar türlerinden en sık duygusal istismarın kişilik bozuklukları ile ilişkisi olduğu bulunmuştur. Romantik ilişkilerde kaygılı ve kaçınan bağlanmanın da kişilik bozuklukları ile ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu bulgular köken ailede başlayan duygusal istismar deneyimlerinin, yetişkin yaşamdaki yakın ilişkilerde başta duygusal istismar ve bağlanma kaygısı deneyimleri olmak üzere çeşitli olumsuzluklara sebep olduğunu anlamak açısından önemlidir (Neumann, 2017). Yine bağlanma ve romantik ilişkide duygusal istismar konusunda yapılan başka bir çalışmada da güvenli bağlanmanın hem duygusal istismar mağduriyeti hem de duygusal istismar failliği açısından daha az risk barındırdığı görülmüştür. Kaygılı bağlanan kadınlarda hem duygusal istismar mağduriyeti hem de duygusal istismar failliği daha yüksektir (O'Hearn ve Davis, 1997).

Romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon ve çatışma çözme stratejileri ile ilgili yapılan bir çalışmada hiç istismar içeren bir ilişkiye girmemiş ve en az bir ya da iki istismar içeren ilişkiye girmiş 309 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Katılımcılar öncelikle psikolojik mağduriyetlerine göre mağdur olmayan, önceden mağdur olan, yeni mağdur olan ve yeniden mağdur olan şeklinde dört farklı gruba ayrılmışlardır. Sonrasında fail olma durumlarına göre fail olmayan, önceden fail olan, yeni fail olan ve yeniden fail olan şeklinde dört farklı gruba daha ayrılmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre hem mağdurlar hem de tek bir istismarcı ilişkisi olan failler çatışma çözümü stratejilerinde değişiklik yaparken, iki istismarcı ilişkide yeniden mağdur olanlar ve yeniden fail olanlar ile hiç mağdur ya da fail olmayanların çatışma çözümü stratejilerinde değişiklik yapmadığı görülmüştür (Gonzalez-Mendes ve ark., 2017).

Son yıllarda romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon konusu, Türkiye'deki literatürde giderek daha fazla ilgi gören bir araştırma alanı haline gelmiştir. Ancak birçok çalışmanın

daha çok flört şiddeti ya da fiziksel ve cinsel istismar boyutlarına odaklandığı, duygusal manipülasyon kavramının ise genellikle duygusal veya psikolojik istismar başlıkları altında dolaylı biçimde ele alındığı görülmektedir. Yine de yapılan güncel çalışmalar, duygusal manipülasyonun ilişki doyumu, bağlanma stilleri, ebeveyn kontrolü, kişilik özellikleri ve psikopatolojiyle olan ilişkilerine ışık tutmakta; bu olgunun bireylerin ruh sağlığı ve ilişkisel işlevselliği üzerinde ciddi etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle karanlık kişilik özellikleri, aleksitimi ve erken dönem şemalar gibi bireysel faktörlerin manipülasyon davranışlarıyla ilişkili olması, konunun sadece ilişkisel değil aynı zamanda klinik bir boyut taşıdığını da göstermektedir. Literatürdeki bu çeşitlilik, duygusal manipülasyonun tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi gerekliliğini ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde uluslararası literatürde de romantik ilişkilerde duygusal manipülasyon ve istismar, hem failliği hem de mağduriyeti kapsayacak şekilde kapsamlı biçimde ele alınmış önemli bir konudur. Çalışmalar, bu tür istismarın oldukça yaygın olduğunu, bireyin çocukluk deneyimlerinden bağlanma stillerine, kişilik özelliklerinden duygusal farkındalığına kadar birçok psikososyal değişkenle ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Ayrıca duygusal manipülasyonun hem psikopatik eğilimlerle, hem de çatışma çözme stratejileriyle bağlantılı olduğu bulunmuştur. Duygusal istismarın görünmezliği, kimlik kaybına yol açması ve uzun vadeli psikolojik etkileri bireysel iyilik halini tehdit eden karmaşık bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, romantik ilişkilerde duygusal istismarın hem önlenmesi hem de mağdurların desteklenmesi için çok boyutlu müdahale stratejilerine olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

2.2. EBEVEYN KABUL REDDİ

Ebeveyn ile çocuk ilişkisini, bireyin hayatındaki tüm ilişkilerin temeli olarak gören ve bunu bağlanma kuramı ile açıklayan John Bowlby'nin kuramıyla ilişkili ebeveyn kabul reddi, 1970'li yıllarında sonunda Ronald P. Rohner tarafından geliştirilen ve dünya çapında, çocukların ve bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul veya reddin sebeplerini ve sonuçlarını araştıran ve açıklayan sosyalleşme ve yaşam boyu gelişme kuramıdır (Rohner, 1980; Rohner, 1986; Rohner ve Rohner, 1980). İlk ortaya atıldığı zamanlarda ebeveyn kabul ret kuramı olarak adlandırılan bu kuram, 2000'li yılların başında yakın yetişkin ilişkilerini ve yaşam boyu süren diğer önemli kişilerarası ilişkileri de kapsayacak şekilde genişletilmiş ve kişiler arası kabul ret kuramı olarak

adlandırılmaya başlanmıştır. Kurama göre ebeveynliğin sıcaklık ve kontrol olmak üzere iki boyutu vardır ve kontrol boyutu kurama sonradan eklenmiştir. Yapılan ilk çalışmalar ebeveynliğin sıcaklık boyutu etrafında yer almıştır.

2.2.1. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Tarihçesi

Kuramın temeli 1930'larda Fels Araştırma Enstitüsü'nde Fels Ebeveyn Değerlendirme Ölçek'inin kullanılmasıyla atılmıştır (Baldwin ve ark., 1945; Baldwin ve ark., 1949; Champney, 1941). Bu tarihlerde Smith College Studies in Social Work'te ebeveyn kabul-reddinin etkileri üzerine birtakım yayınlar üretilmiştir (Witmer ve ark., 1938). 1950'ler itibariyle de Schaefer ve arkadaşlarının Çocukların Ebeveyn Davranış Envanteri'ni kullandıkları ufuk açıcı çalışmalar mevcuttur (Schaefer, 1959; Schaefer, 1961; Schludermann ve Schludermann, 1970; Schludermann ve Schludermann, 1983). Sonrasında da Siegelman ve meslektaşları tarafından geliştirilen ve kullanılan Ebeveyn-Çocuk İlişkileri Anketi bu konuda yapılan diğer bir önemli çalışma olmuştur (Roe ve Siegelman, 1963). En nihayetinde bu çalışma, 1970'ler itibariyle Rohner tarafından öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, sonrasında da farklı kültürler ile yapılarak dünya çapında yaygınlaştırılan bir araştırma konusu haline gelmiştir (Rohner, 1960; Rohner, 1975; Rohner ve Nielsen, 1978; Rohner ve Rohner, 1980; Rohner ve Rohner, 1981).

2.2.2. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık boyutu çocuğun ebeveyni ile kurduğu duygusal ilişkinin kalitesi ile ilgilidir. Ebeveynlerin duygularını açığa çıkarırken çocuklarına karşı kullandıkları sözel, fiziksel ve simgesel davranışları içermektedir. Ebeveyn kabul veya reddi sıcaklık boyutunun temelini oluşturmaktadır. Bu boyutun bir ucunda ebeveyn kabulü olarak isimlendirilen, ebeveynlerin çocuklarına karşı hissedebildikleri ve ifade edebildikleri sıcaklık, ilgi, bakım, endişe, destek gibi davranışlar bulunmaktadır. Sıcaklık boyutunun diğer ucunda ise ebeveyn reddi olarak isimlendirilen, ebeveynlerin çocuklarına karşı bu davranışları göstermedikleri veya geri çektikleri ya da fiziksel veya psikolojik olarak incitici davrandıkları davranış şekilleri bulunmaktadır (Rohner, 1980; Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve ark., 2003).

2.2.2.1. Kabul

Ebeveynin çocuğunu sevdiğini ve önemseddiğini ona sözel veya davranışsal şekillerde

ifade etmesidir. Kabul gösteren ebeveynler çocuklarını okşama, kucaklama, öpme, gülümseme gibi fiziksel; çocuğa güzel sözler söyleme, olumlu geribildirimlerde bulunma, iltifat etme, masal anlatma gibi sözel; ihtiyaçları olduğu zamanlarda yanında bulunma ve ihtiyacına cevap verme gibi davranışsal ya da kültürel olarak anlam ifade eden jest ve mimiklerde bulunma gibi sembolik ifadelerle kabul göstermektedirler (Rohner, 2004).

2.2.2.2. *Ret*

Sıcaklık boyutunun bir ucu olan şefkat, ilgi gibi kabul davranışlarının zıtlığını veya azlığını ifade eden davranış biçimleri ebeveyn reddi olarak tanımlanmaktadır. Ebeveyn çocuğuna karşı ilgisiz veya soğuk davranışlar sergilemekte veya çocuğu inciten fiziksel veya sözel davranışlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda birçok kültür ile yapılan çalışmalar neticesinde ebeveyn reddinin dört biçimi tanımlanmıştır. Ebeveynin soğuk ve ilgisiz olması, düşmanca ve saldırganca davranış ve sözlerde bulunması, çocuğuna karşı kayıtsız ve ihmal edici davranması veya gözle görünür bir ret davranışı olmasa da çocuğun kendisinin sevilmediğini hissetmesi bu dört ret biçimidir (Rohner, 1980).

2.2.2.2.1. *Soğukluk-Sevgi Eksikliği*

Soğuk ve ilgisiz davranışlar ile çocuğuna ret gösteren ebeveynler, çocuklarını sevgiden mahrum bırakmakta ve sıcaklık ifade eden fiziksel ve sözel davranışlardan uzak bir yaklaşım sergilemektedir. Yani fiziksel olarak çocuğa yönelik yıpratıcı bir davranış olmasa da duygusal olarak çocuğa sevildiğini hissettirmeyen ebeveynler bu biçimde çocuğa ret davranışı göstermektedir. Bu ebeveynlerin çocuklarına karşı toleranssız, sinirli ve öfkeli hissetmesi durumunda ortaya saldırganlık davranışları çıkmaktadır (Rohner ve Rohner, 1980).

2.2.2.2.2. *Düşmanlık Saldırganlık*

Çocuğuna karşı nefret ve öfke hisseden ebeveynlerin bu duygularını davranışlara çevirerek fiziksel ve sözel olarak bunu çocuğa göstermesidir. Fiziksel saldırganlık çocuğa vurma, itme, tekmeleme, çimdikleme, ısırma, yakma, haşlama ve zehirleme gibi yıpratıcı davranışları içerirken, sözel saldırganlık ise hakaret etme, aşağılama, alay etme, çocuğun şahsına katı ve zalimce sözler söyleme, içinde bulunulan kültüre özgü kırıcı jest ve mimiklerde bulunmayı içermektedir (Rohner ve Rohner, 1980).

2.2.2.2.3. *Kayıtsızlık ve İhmal*

Kayıtsızlık ve ihmal olarak sınıflandırılan ret türünde ebeveynler, çocuğu görmezden

gelmektedir. Ebeveyn çocuğa karşı içsel bir motivasyonun katkısıyla herhangi bir yükümlülük hissetmemektedir. Bu kayıtsızlık durumu ise davranışlara dönüşerek çocuğu ihmal şeklinde kendini göstermektedir. Çocuğun istek ve ihtiyaçlarını görmeyen ve bunlara cevap vermeyen, çocuğa ilgi göstermeyen ebeveynler ihmal eden ebeveynler olarak tanımlanmaktadır. Bu ebeveynler çocuğuna yeteri kadar zaman ayırmamakta ve çocuğunun ilgiye ve yardıma ihtiyacı olduğunda ulaşılmaz olmakta veya duygusal anlamda tepkisiz kalmaktadır (Rohner, 1980; Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve ark., 2003). Fakat kayıtsızlık ve ihmal arasındaki bağlantı düşmanlık ve saldırganlık arasındaki bağlantı kadar doğrudan değildir. Çünkü ebeveynler çocuklarını birçok farklı sebeple ihmal edebilmektedir. Örneğin ebeveynler çocuklarını kendilerine karşı duydukları öfkeyle başa çıkmaya çalışmanın bir yolu olarak ihmal edebilmektedir (Rohner ve ark., 2003).

2.2.2.2.4. *Ayrışmamış Ret*

Kagan (1978)'e göre ebeveyn reddi, ebeveynlerin bir dizi eylemlerinden ziyade çocuğun sahip olduğu bir inançtır. Ayrışmamış ret olarak isimlendirilen bu ret davranışında, ebeveyn aleni bir şekilde saldırganlık veya ihmal edici bir tavır sergilememesine rağmen çocuk, sevilmediğine ve istenmediğine dair bir inanç geliştirmektedir (Rohner ve ark., 2005). Dolayısıyla ebeveyn kabul reddinin iki perspektiften biriyle ele alınıp incelenebileceği vurgusu önemlidir. Kabul ve reddin çocuk tarafından algılandığı ya da öznel olarak deneyimlendiği şekli ilk perspektiftir (fenomenolojik perspektif), ikinci bir kişi tarafından gözlemlenip rapor edilen şekli ise ikinci perspektiftir (davranışsal perspektif). Hangi perspektiften incelenirse incelenirse benzer sonuçlar elde edilmektedir ancak ebeveyn kabul-ret kuramı çerçevesinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki; iki perspektiften elde edilen bulguların tutarsız olması durumunda fenomenolojik perspektifin bulguları dikkate alınmalıdır. Çünkü çocuk ayrışmamış ret durumundaki gibi sevilmediğini hissedebilir ancak dış gözlemciler buna dair göstergeleri tespit edemeyebilir (Rohner ve ark., 2003).

2.2.3. **Ebeveynliğin Kontrol Boyutu**

Ebeveynliğin kontrol boyutu, ebeveynlerin çocuklarını ne ölçüde kısıtlayıp sınırlama getirdiği ve bunları ne ölçüde uyguladığı ile ilgilidir. Bu boyutun bir ucunda ebeveynin izin vericiliği diğer ucunda ise kısıtlayıcılığı yer almaktadır. Ebeveyn kontrolünün değerlendirilmesindeki temel dayanak kuralların ve sınırların uygulanma sıklığıdır.

Çocukların davranışlarını nadiren kontrol eden veya tamamen izin veren ebeveynler izin verici olarak tanımlanırken, çocukların davranışlarını sürekli sınırlayan, kontrol eden ve manipüle eden ebeveynler ise kısıtlayıcı olarak tanımlanmaktadır. Sınırlanan veya kontrol edilen davranışlar arasında, tuvalet eğitimi, cinsel simgesel oyunlar, ev içindeki sorumluluklar, itaat, saldırganlık, alçakgönüllülük gibi davranışlar yer almaktadır (Rohner ve Rohner, 1981). Ancak Rohner ve ark. (2005) ilgili boyut kapsamında kontrol kavramının, çocuğun sınırlama ve yasaklamalara uyması için ebeveynlerin kullandıkları yöntemleri (fiziksel ceza vb.) ifade etmediğine dikkat çekmektedir.

2.2.3.1. Aşırı İzin Vericilik

Bu davranış biçiminde ebeveyn çocuğun davranışları üzerinde hiç kontrol uygulamamakta veya çok az kontrol uygulamaktadır. Yani ebeveynin çocuğa neredeyse hiç kural ve sınır koymadığı, koysa bile bunları tutarlı ve düzenli bir biçimde uygulamadığı bir kontrol biçimi mevcuttur. Ebeveyn çocuğun davranışları konusunda yönlendirici değildir ve çocuk ne isterse onu yapmaya, o şekilde davranmaya meyillidir. Çocukla ilgili kararlar genellikle çocuğun kendi isteğine ve arzularına, davranış biçimlerine göre alınmaktadır. (Rohner ve Rohner, 1981; Rohner ve ark, 2005).

2.2.3.2. Kısıtlayıcılık

Bu davranış biçiminde ebeveyn her türlü durumda çocuğa ilişkin birçok sınır ve kural belirlemektedir. Bu sınır ve kuralları da sıkı bir biçimde an be an çocuğu kontrol ederek, yönlendirerek ve manipüle ederek uygulamaktadır. Ebeveyn, çocuğun kendi becerilerini deneyimleme veya kendi başına davranma özerkliğini sınırlandırmaktadır (Rohner ve Rohner, 1981; Rohner ve ark., 2005).

2.2.4. Alt Sistemler Teorileri

Ebeveyn kabul-ret kuramı ebeveynlikle ilgili birkaç temel soruyu yanıtlamaya çalışmakta ve bu soruların cevaplarını üç alt teoriyle açıklamaktadır (Rohner ve Khaleque, 2002). “Ebeveynleri tarafından sevildiklerini veya sevilmediklerini hisseden çocuklara ne olur?” ve “Çocuğun algıladığı ebeveyn reddi yetişkin yaşamında neye yol açar?” sorularının cevaplarını veren alt teori, kişilik alt teorisidir. “Bazı çocuklar ve yetişkinler, ebeveyni tarafından reddedildiğini algıladığında bununla başa çıkarken bazı çocuk ve yetişkinler neden başa çıkamaz?” sorusunun cevabını veren alt teori, başa çıkma alt teorisi olarak isimlendirilmektedir. “Neden bazı ebeveynler sıcakken bazı ebeveynler soğuk veya ihmalkardır?” ve “Bir toplumun dokusu ve yapısı o toplumun ebeveynlerinin çocuklarını

kabul etme veya reddetme eğilimlerini etkiler mi?” sorularına cevap arayan alt teori ise sosyokültürel sistemler alt teorisidir.

2.2.4.1. Kişilik Alt Kuramı

Ebeveyn kabul-ret kuramının kişilik alt teorisi, ebeveyn kabul-reddinin çocukların yaşam boyu kişilik gelişimlerini şekillendirmede önemli bir etki olduğunu varsaymaktadır. Alt teoriye göre çocuklar, ebeveyninden veya bir başka bağlanma figüründen olumlu yanıt alma ihtiyacı içerisindedir ve bu ihtiyaç yeterince karşılanmadığında duygusal ve davranışsal olarak belli şekillerde tepki vermektedir. Örneğin reddedilen çocuklar, kendilerini endişeli ve güvensiz hissetmektedir (Rohner, 1980). Reddedilmenin nevroz, şizofreni, suç işleme ve davranış sorunları ile ilişkili olduğu kadar psikosomatik tepkiler, akademik sorunlar, kekemelik ve bozuk beden imajı gibi sorunlarla da ilişkili olduğu bulunmuştur (Rohner ve Nielsen, 1978). Seneler boyunca kültürlerarası yapılan çalışmalar neticesinde; reddedilen bireyler yaş, cinsiyet, din ve ırktan ayrı bir şekilde yedi farklı olumsuz kişilik boyutu geliştirme eğiliminde olmaktadır. Bunlar (1) saldırganlık ve düşmanlık, (2) bağımlı olma ya da savunucu şekilde bağımsız olma, (3) olumsuz özsaygı, (4) olumsuz öz yeterlik, (5) duygusal tepkisizlik, (6) duygusal tutarsızlık, (7) olumsuz dünya görüşüne sahip olmaktır (Ali ve ark., 2015; Rohner, 1980; Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Khaleque, 2002). Fakat reddedilme algılayan her bir çocuk ve yetişkin, bu olumsuz kişilik yapılarını geliştirmemektedir. Bazı bireyler algılanan reddetmenin acısıyla diğerlerinden daha etkili şekilde başa çıkabilmektedir. Bununla birlikte kabul algılayan her bir çocuk ve yetişkin de olumlu kişilik yapıları geliştirememektedir. Bazı kabul edilmiş bireylerin geliştirdikleri uyum sorunları da vardır. Dolayısıyla bu alt teorinin devamını başa çıkma alt teorisi açıklamaktadır (Rohner ve Khaleque, 2002).

2.2.4.1.1. Saldırganlık ve Düşmanlık

Ebeveyn kabul-ret kuramına göre düşmanlık, içsel öfkenin dışavurum şeklidir. Yani düşmanlık, saldırganlığın başlıca güdülenme kaynağıdır (Rohner, 2005). Rohner (1986)’ya göre saldırganlık, bir bireye veya bir şeye karşı kişinin kasıtlı olarak zarar vermesi veya bu şekilde algılanacak başka davranışlar sergilemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Saldırganlık aktif veya pasif olacak şekilde iki farklı biçimde kendisini gösterebilmektedir. Aktif saldırganlık; tartışmak, kavga etmek, azarlamak, alay etmek, küfür etmek, utandırmak gibi biçimlerde olduğunda sözel saldırganlık olarak

isimlendirilmektedir. Dövmek, vurmak, tekmelemek, ısırarak, bir şeyi fırlatmak gibi biçimlerde olduğunda ise fiziksel saldırganlık olarak isimlendirilmektedir. Pasif saldırganlık ise düşmanlık duygusunun dolaylı yoldan ifade edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin surat asma, yapılacak işi sonraya erteleme, pasif engellemeler, inatçılık gibi biçimlerde görülebilmektedir (Rohner, 1986). Kurama göre ebeveynin çocuğunu reddetme biçimi düşmanlık ve saldırganlık şeklinde ortaya çıkıyorsa, reddedilen çocuklar da düşmanlık duyguları hissetmeye ve aktif veya pasif şekilde saldırganlık göstermeye eğilimli olmaktadır. Bu çocuklar öfkelerini doğrudan ifade edebildikleri gibi içlerinde de biriktirmektedirler. Zira bazı ebeveynler çocuğun öfkesini ifade etmesine izin vermemektedir. Bu durumda çocukta öfke kontrolüne ilişkin birtakım sorunlar görülebilmektedir. Bastırılmış veya aşırı kontrol edilmiş öfke, sıklıkla bireyin saldırganlıkla kaygılı bir biçimde uğraşmasına, hayal ve rüyalarında ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Rohner, 1975). Sadece reddedilen bireyler değil, kabul edilen çocuk ve yetişkinler de saldırganlık gösterebilmektedir. Ancak reddedilen bireyler, kabul edilmiş bireylerden farklı olarak ortada düşmanlık hissedecek bir durum yokken de bunu algılamaya ve kendilerini değersiz görmeye eğilimlidirler. Hatta reddedilmiş bireyler, kendi çarpıtılmış düşüncelerine uygun deneyim ve ilişkiler aramakta, buna uymayan durumlardan uzak durmaya çalışmaktadır. Reddedilmiş çocuk ve yetişkinlerin zihinlerinde kişilerarası ilişkiler güvenilmez olarak kodlanmıştır. Bu sebeple başka birisine güvenmeleri zordur ve ilişki içinde duygusal güvensizliği çağrıştıracak en ufak işarete karşı aşırı hassastırlar (Khaleque ve Rohner, 2001).

2.2.4.1.2.Bağımlılık/Bağımsızlık

Ebeveyn kabul-ret kuramının kişilik alt teorisine göre, bağımlılık ve bağımsızlık aynı kişilik boyutunun zıt iki ucunu oluşturmaktadır. Her birey, az ya da çok bağımlı veya bağımsız olma eğilimindedir ve ne derece bağımlı ya da bağımsız olacağı çocukluklarında ne derece kabul veya ret algıladıklarıyla ilişkilidir (Rohner, 2004; Rohner ve ark., 2012). Rohner (2015)'e göre bağımlılık, bireylerin kendileri için önemli olan bir diğer kişiye karşı huzur, onay, rehberlik veya destek almak konusunda duyduğu güvenle ilişkilidir. Bağımlı davranış ise bireylerin kendileri için önemli olan insanlardan olumlu tepki alma girişimleridir (Rohner, 1986). Çocuk ebeveyninden bakım, sevgi, rahatlatma konularında olumlu bir yanıt alabilme beklentisi içindedir. Bu beklentisini karşılayabilmek adına ebeveynlerine yönelik tekliflerini giderek arttırmaktadır ancak yalnız bir noktaya kadar. Bu nokta bireyden bireye değişmekle birlikte, bu noktadan sonra kişi reddedilmenin

öfkelerini yaşamaktadır. Bu öfke de olumlu yanıt alma isteğini kısıtlamaktadır. Bu sebeptendir ki reddedilen bireyler, talep ettikleri olumlu yanıtı alamadıklarında bir süre sonra daha az bağımlı görünme eğilimindedirler ki bu durum da savunucu bağımsızlık olarak isimlendirilmektedir (Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve ark., 2003). Savunucu bağımsızlık, sağlıklı bağımsızlık veya sağlıklı özerklik anlamına gelmemektedir. Çünkü bağımsız şekilde davranan birey aslında hala duygusal açıdan yakınlık, sıcaklık ve destek arayışındadır ancak reddedilmenin yol açtığı öfke nedeniyle olumlu tepki alma ihtiyacını açıkça reddetmekte ve kimseye ihtiyacı olmadığını ifade ederek kendisini reddeden ebeveynlerini reddetmektedir (Rohner ve ark., 2005; Rohner ve ark., 2012). Ebeveynleri tarafından reddedilmiş çocukların görünürdeki bu bağımsız davranışları, aslında kendilerini yeni incinmelerden korunmak ve reddedilmenin acısıyla baş etmek için geliştirdikleri bir yoldur (Eryavuz, 2006).

2.2.4.1.3. Olumsuz Öz Saygı

Ebeveyn kabul-ret kuramına göre öz saygı bireyin kendisi ile ilgili değerlendirmelerin bir boyutunu oluşturmaktadır (Rohner ve ark., 2005). Öz saygı kişinin kendisine atfettiği değeri ifade etmektedir ve olumlu/olumsuz olmak üzere iki uçludur. Olumlu öz saygısı olan birey kendisini beğenmekte, onaylamakta, kabul etmekte ve kendisini başkalarının saygısını hak eden biri olarak görmektedir. Öte yandan olumsuz öz saygısı olan birey ise kendisini beğenmemekte, suçlanmayı hak ettiğini düşünmekte ve kendini diğerlerinden daha aşağı değerinde görmektedir (Rohner, 1986). Bireyin kendisine dair bakış açısı ebeveynlerinin kendisi için ne düşündüğüyle yakından ilişkilidir. Ebeveyni tarafından sevilmediğini ve reddedildiğini algılayan bireyler kendilerini seilmeyi hak etmeyen, değersiz bireyler olarak atfetmektedir (Rohner, 2004).

2.2.4.1.4. Olumsuz Öz Yeterlik

Ebeveyn kabul-ret kuramına göre öz yeterlik bireyin kendisi ile ilgili değerlendirmelerin bir diğer boyutudur (Rohner ve ark., 2005) ve kişinin yeterliği ile ilgili algısını ifade etmektedir (Rohner, 1986). Öz yeterlik de tıpkı öz saygı gibi iki uçlu şekilde değerlendirilmektedir. Bir uçta olumlu öz yeterliğe sahip olan bireyler; kendilerini, sorunlarıyla yeterince başa çıkabilen, yapacağı işlerde başarılı olacağına dair algıları olan, kendinden emin ve sosyal açıdan yeterli olarak atfetmektedir. Öte yanda ise olumsuz öz yeterliğe sahip bireyler, kendilerini günlük yaşamın gerekliliklerini dahi karşılamada yetersiz görmekte ve istediği şeyler için yeterince mücadele etmediğini hissetmektedir

(Rohner ve ark., 2005). Rohner (1986)'a göre olumsuz öz yeterliğe sahip bireylerin kendileri ile ilgili diğer düşünceleri de olumlu şekilde gelişmemektedir. Bu kişiler bir süre sonra gerçekten hiçbir şey beceremeyen ve yetersiz olduğu düşüncesiyle hiç hareket etmeyen insanlar haline gelmektedir.

2.2.4.1.5. Duygusal Tepkisizlik

Duygusal duyarlılık, bireyin sahip olduğu duyguyu karşısındaki kişiye özgürce ifade edebilme yetisidir. Bireyin duygusal tepkilerini ne derece kolay ve doğal gösterebildiği ve başkalarıyla ne derece sıcak ve yakın ilişki kurduğu onun duygusal duyarlılığına bağlıdır (Rohner, 1986). Rohner (1986)'ya göre duygusal tepkisizlik, ebeveynlerden algılanan reddin sonucu olarak bireyin reddin açısından ve duygusal olarak daha fazla hırpalanmaktan kendini korumak için geliştirdiği duygusal bir içe kapanmadır. Ebeveynleri tarafından reddedildiğini algılayan bireyler, başkalarına sevgilerini göstermekle ilgili problem yaşamaktadır. Yakın ve sıcak ilişkilere ihtiyaç duymalarına rağmen duygusal olarak zarar görmemek adına kendilerini geri çekmekte ve duygularını yok saymaktadır (Rohner ve ark., 2012). Bu bireyler olumlu duygularını göstermekte ve başkaları onlara olumlu duygularını gösterdiğinde de uygun tepki vermekte zorlanmaktadır (Rohner, 2004).

2.2.4.1.6. Duygusal Tutarlılık

Duygusal tutarlılık, küçük engeller ve başarısızlıklar karşısında bireyin duygusal dengesini kaybetmemesi halidir (Rohner, 1986). Duygusal açıdan dengeli ve tutarlı olan bireyler günlük yaşamın getirdiği stres ve endişe ile rahatlıkla baş edebilmekte, duygusal durumlarının değiştiği olaylar olduğunda da öncesindeki duygu dengesi haline geri dönebilmektedir (Rohner, 1986). Duygusal tutarsızlık yaşayan bireyler iki zıt kutup arasında gidip gelmektedirler. Bu bireyler bir an neşeliyken, hemen sonrasında karamsar veya gergin olabilmektedir (Rohner, 1986). Ebeveyni tarafından ret algılayan bireyler, yaşadıkları psikolojik örselenme sebebiyle ebeveynlerinden kabul algılayan bireylere göre strese karşı daha az dayanıklıdır. Bu bireyler duygusal açıdan daha az tutarlılık göstermekte ve karşılaştıkları stres durumlarından daha fazla etkilenmektedir (Rohner, 1986; Rohner ve ark., 2005).

2.2.4.1.7. Olumsuz Dünya Görüşü: Ebeveyn kabul-ret kuramına göre dünya görüşü (bakış açısı) bireyin yaşamı ve varoluşu nasıl değerlendirdiği ile ilgilidir. Bakış açısı olumlu olan biri yaşamı iyi, güvenli, dostça ve tehdit edici olmayan bir biçimde algılamak, bakış açısı

olumsuz olan biri ise yaşamı kötü, güvensiz, tehdit edici, belirsiz veya düşmanca algılamaktadır (Rohner, 2005). Rohner (1986)'ya göre bireyin dünya görüşü, çocuğun ebeveynleri tarafından kabul ve ret deneyimleri ile biçimlenmektedir. Ebeveynleri tarafından reddedilmiş çocukların gözünde dünya, düşmanca, güvenilmez ve hoş olmayan bir yerdir. Bu bakış açısı çocuklukta bir kere oluştuktan sonra bireyleri yaşamları boyunca etkilemektedir (Rohner, 2004).

2.2.4.2. Baş Etme Alt Kuramı

Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünya genelinde yapılan çalışmalar coğrafi konum, ırk ve etnik kökene bakmaksızın çocukların ve yetişkinlerin yaklaşık %80'inin genel olarak ebeveyn reddinden olumsuz etkilenme eğilimde olduğunu göstermektedir (Rohner, 2001; Rohner ve Khaleque, 2002). Geriye kalan %20'lik kesimin küçük bir bölümü bu alt teoride “başa çıkanlar (copers)” olarak isimlendirilmektedir. Bu kişiler çocukluklarında herhangi bir şekilde ebeveynleri tarafından reddedildiklerini algılamış olmasına rağmen psikolojik olarak olumlu şekilde uyum geliştirmişlerdir. Bu alt teoriye göre başa çıkanlar; duygusal başa çıkıcılar ve araçsal başa çıkıcılar olmak üzere iki tip şeklinde kategorize edilmektedir. Duygusal başa çıkıcılar ebeveyn reddi yaşamalarına rağmen genel olarak olumlu ruh sağlığı geliştiren bireylerdir. Araçsal başa çıkıcılar ise ebeveyn reddinden kaynaklanan psikolojik zorlanmaları profesyonel, mesleki veya görev odaklı yaşamlarında başarı göstererek telafi etmektedir. Bazı yetişkinler ise çocukluklarında ebeveynleri tarafından kabul edildiklerini hissetmelerine rağmen ruh sağlıkları bozulmaktadır. Bu bireyler ise teoriye göre “sorunlu (troubled)” olarak isimlendirilmektedir. Yani ebeveyn reddi bireyler üzerinde genellikle olumsuz etkiler yaratmakla birlikte herkesin bu deneyime aynı şekilde tepki vermediği de görülmektedir. Dolayısıyla, bireysel başa çıkma biçimleri ve psikolojik dayanıklılık, ebeveyn reddinin uzun vadeli etkilerini anlamada önemli bir rol oynamaktadır.

2.2.4.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Kuramı

Bu alt teori dünya çapında ebeveyn kabul ve reddinin başlıca nedenlerini araştırmakta ve sosyokültürel bağlantılarını açıklamaya çalışmaktadır (Rohner ve ark., 2012). Bu bağlamda sosyokültürel sistemde incelenen ögeler; ebeveyn davranışı, koruma sistemleri, doğal çevre, çocuğun kişiliği ve davranışları, kurumlaşmış ifade edici sistemler ve davranışlardır. Ebeveyn davranışları kabul veya ret gibi herhangi bir davranışı temsil ederken, koruma sistemleri ise aile yapısı, ev düzeni, ekonomik düzen gibi durumları

ifade etmektedir. Kurumlaşmış ifade edici sistemler, gelenekler, görenekler, toplumsal tercihler, dini inanışlar ve yöresel anlayışlar gibi sembolik inanç ve davranışları temsil etmektedir (Rohner ve ark., 2005). Rohner (1986)'a göre baskın olan toplumsallaşma örüntüleri, var olan sistem örüntülerinin sürdürülmesinden etkilenecek biçimlenmektedir. Örneğin yüksek düzeyde ebeveyn reddinin yaygın olduğu bir toplumsal sistemde, gelecek kuşakların çocukları da reddeden ebeveyn olacak ve kendi çocuklarını reddedecektir.

2.2.5. Algılanan Ebeveyn Kabul Reddinin Duygusal Manipülasyon ile İlişkisi

Hem kadınlar hem de erkekler için tüm yaş gruplarında yakın ilişkilerde duygusal istismar en sık görülen şiddet türüdür (Forke ve ark., 2008; Ijadunola ve ark. 2014). Hatta fiziksel istismar mağdurlarının neredeyse tamamı duygusal istismara maruz kalmaktadır (Berkel ve ark., 2005; Langhinrichsen-Rohling ve ark., 2004). Romantik ilişkide duygusal istismar mağduru veya faili olmak bireyin ebeveynleri ile yaşadığı erken deneyimler ile ilgili olabilir. Hazan ve Shaver (1987)'e göre erken dönemde ebeveyn ile kurulan bağlanma stilleri, yetişkinlik yaşamında da romantik ilişkide kendini gösterme eğilimde olmaktadır. Dolayısıyla romantik ilişkilerdeki duygusal manipülasyonun anlaşılması için erken dönem deneyimler ve ebeveynlerden algılanan kabul ret davranışları önem arz etmektedir.

Fiziksel, cinsel veya duygusal istismar kolayca tanımlanıp birbirinden ayırt edilebilirken, kusurlu ebeveynlik veya duygusal olarak istismar edici ebeveyn davranışlarını tanımlamak zordur (Messman-Moore ve Coates, 2007; Wright, 2007). Ebeveyn davranışı süreklilik arz eden ve ancak bu şekilde genel kaniya varılabilen bir durum olduğundan bir davranışın nerede duygusal istismara dönüştüğünü belirlemek güçtür (Messman-Moore ve Coates, 2007; Wright, 2007). Fakat bu tez çalışmasında Rohner tarafından 1970'lerden bu yana çalışılan bir konu olan algılanan ebeveyn kabul reddinin duygusal manipülasyona etkisi incelenmektedir. Dolayısıyla istismar edici ebeveyn davranışını tanımlamak zor olsa da Rohner (1980) tarafından ifade edilen ebeveynlik kabulü ve reddi konusu bağlamında duygusal manipülasyon kavramı incelenecektir. Ebeveyn kabulü kavramı ile ebeveynlerin çocuklarına karşı hissettikleri ve ifade ettikleri sıcak davranışlar kastedilirken, ebeveyn reddi olarak isimlendirilen diğer uçta ebeveynlerin çocuklarına bu sıcak davranışları göstermedikleri veya geri çektikleri fiziksel veya psikolojik incitici davranışlar yer almaktadır (Rohner, 1980; Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve ark., 2003). Yapılan araştırmalar neticesinde ebeveyn reddinin dört biçimi tanımlanmıştır;

ebeveynin soğuk ve ilgisiz olması, düşmanca ve saldırganca davranış ve sözlerde bulunması, çocuğuna karşı kayıtsız ve ihmal edici davranması veya gözle görünür bir ret davranışı olmasa da çocuğun kendisinin sevilmediğini hissetmesi bu dört ret biçimidir (Rohner, 1980). Yıllar boyunca farklı kültürler ile yapılmış çalışmalar sonucunda reddedilen bireylerin yedi farklı olumsuz kişilik boyutu geliştirme eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bunlar (1) saldırganlık ve düşmanlık, (2) bağımlı olma ya da savunucu şekilde bağımsız olma, (3) olumsuz özsaygı, (4) olumsuz öz yeterlik, (5) duygusal tepkisizlik, (6) duygusal tutarsızlık, (7) olumsuz dünya görüşüne sahip olmaktır (Ali ve ark., 2015; Rohner, 1980; Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Khaleque, 2002). Rohner (1986)'ya göre saldırganlık, bir bireye veya bir şeye karşı kişinin kasıtlı olarak zarar vermesi veya bu şekilde algılanacak bazı davranışlar sergilemesidir. Saldırganlık aktif ve pasif olacak şekilde iki farklı biçimde gözlemlenebilmektedir. Aktif saldırganlık tartışmak, aşağılamak, tehdit, utandırmak gibi sözel biçimlerde olabildiği gibi dövmek, vurmak gibi fiziksel biçimlerde de olabilmektedir. Pasif saldırganlık ise hissedilen olumsuz duyguyu dolaylı yoldan ifade etmek şeklinde ortaya çıkmakta ve surat asma, pasif engellemeler, inatçılık gibi biçimlerde kendini göstermektedir (Rohner, 1986). Duygusal manipülasyon literatürü incelendiğinde bu kavramın birçok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Fakat sözel saldırganlık (Straus, 1979; Straus, 1999), aşağılamak ve tehdit (Follingstad ve Dehart, 2000) ve agresif tepkisellik (Gormley ve Lopez, 2010; O'Leary ve Jouriles, 1994) gibi kavramlar bu literatürde duygusal manipülasyon olarak kavramsallaştırılmaktadır. Tüm bunlar Rohner (1986)'a göre saldırganlık şekilleridir ve çocukken ebeveynleri tarafından reddedildiğini algılayan bireylerde ortaya çıkması muhtemel davranışlardır.

Rohner (1986)'a göre ebeveynliğin diğer bir boyutu ise kontrol boyutudur. Bu kavram, ebeveynlerin çocuklarını ne ölçüde kısıtlayıp sınırlama getirdiği ile alakalıdır. Bu boyutun bir ucunda ebeveynin izin vericiliği diğer ucunda ise kısıtlayıcılığı yer almaktadır (Rohner ve ark., 2005). Beyarslan ve Uzer (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynliğin kontrol boyutunun romantik ilişkilerde duygusal istismar mağduriyetini nasıl yordadığı incelenmiştir. Bu araştırmaya göre anneden algılanan psikolojik kontrolün ve sıcaklığın orta ve yüksek, davranışsal kontrolün ise düşük olduğu durumlarda duygusal istismar mağduriyeti ortaya çıkmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde çocukken ebeveynleri tarafından duygusal istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlik yaşamında sosyal ilişkilerinde kişiler arası çatışma, düşmanlık

ve saldırganlık ve partner mağduriyeti gibi durumlar yaşadığı görülmektedir (Crawford ve Wright, 2007; Dutton, 1995; Dutton ve ark., 1996; Messman-Moore ve Coates, 2007; Nicholas ve Bieber, 1996; Wekerle ve ark., 2001). Ayrıca Cicchetti ve Toth (1995, 2000)'a göre çocuklukta oluşan ve sonraki yıllarda da devam eden istismarla ilgili şemalar, yetişkinlik yaşamındaki romantik ilişkilerinde bireyleri istismar faili veya mağduru haline getirme riski taşımaktadır. Cao ve ark. (2020) tarafından yapılan bir araştırmada ise çocukluk döneminde duygusal istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlik yaşamında romantik ilişkilerindeki esenliğin olumsuz etkilendiği bulunmuştur. Berzenski ve Yates (2010) tarafından yapılan bir çalışmada da çocuklukta yaşanan duygusal istismarın yetişkinlik yaşamındaki romantik ilişkilerde şiddet olma olasılığını arttırdığı bulunmuştur. Yine bu araştırmada duygusal istismarın, ilişki içi şiddeti etkileme açısından diğer tüm kötü muamele türleri arasındaki en güçlü yordayıcı olduğu görülmüştür. Tüm bu bulgular algılanan ebeveyn reddinin, bireyin yetişkinlik yaşamını birçok farklı anlamda (duygusal, sosyal, romantik) etkilediğini anlamak açısından önem arz etmektedir.

2.2.6. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar

Sekiz yüz bir üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada ebeveyn kabul reddi ve kontrolünün psikopatoloji ile ilişkisi incelenmiş, ayrıca mükemmeliyetçiliğin aracı rolü de araştırılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre algılanan ebeveyn reddi ile ebeveyn kontrolü psikopatoloji belirtilerini yordarken, bu ilişkide mükemmeliyetçilik aracı bir rol oynamıştır. Ayrıca babadan algılanan kontrolün sürekli öfkeyi yordadığı ve bu ilişkiye de mükemmeliyetçiliğin aracılık ettiği görülmüştür (Yakın, 2011).

Yaşları 23 ile 75 arasında değişen 228 evli birey ile yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn kabul reddi, eş kabul reddi ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre ebeveynden algılanan ret ile eşten algılanan ret birbiriyle ilişkilidir. Ayrıca hem anneden hem de babadan algılanan ret; kopukluk/reddedilme, zedelenmiş özerklik, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlik ve yüksek standartlar şemalarıyla yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur. Eşten algılanan reddin ise kopukluk/reddedilme, zedelenmiş özerklik ve yüksek standartlar şema alanları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Babuşçu, 2014). Ebeveyn kabul reddi ile psikopatoloji arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada 319 üniversite öğrencisi ile çalışma yapılmıştır. Araştırmanın bulgusuna göre algılanan ebeveyn kabulünün artması

psikopatolojiyi azaltırken, algılanan ebeveyn reddinin artması psikopatolojiyi arttırmaktadır (Bayat, 2015).

Yaşları 20 ile 40 arasındaki 726 kişi ile yapılan çalışmada depresif belirtiler ile ebeveyn kabul ret algısı, psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıları %34'ü depresif belirtiler göstermektedir ve ebeveynlerinden ret algılayan bireylerin, ret algılamayan bireylere göre depresif belirti düzeyleri daha yüksektir. Bireylerin depresif belirtileri arttıkça algılanan anne reddi, baba reddi ve stresle çaresiz ve boyun eğici başa çıkma tarzları artmış, psikolojik dayanıklılıkları ise azalmıştır (Moray, 2019).

Ebeveyn kabul reddi ile sosyal kaygı belirtileri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada 18-25 yaş aralığındaki 311 üniversite öğrencisi katılımcı olmuştur. Araştırmanın bulgularına göre algılanan ebeveyn kabul reddi ile sosyal kaygı belirtileri arasında ilişki vardır (Akkese, 2019). Yaş aralığı 18 ile arasında değişen 516 genç yetişkinin algılanan ebeveyn kabul reddi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre ebeveyn den algılanan ret, genç yetişkin bireylerde sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığına etki etmektedir (Karasu, 2020).

Türk ve Kıbrıslı en fazla beş yıldır evli olan 111 çift ile yapılan bir araştırmada algılanan ebeveyn kabul reddi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre erkeklerin annelerinden algıladıkları kabul ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki vardır (Eralp, 2021). Yaşları 18 ile 35 arasında değişen 363 genç yetişkinin algıladıkları ebeveyn kabul reddi ile kişilerarası problemler arasındaki ilişki ve bu ilişkide duygu düzenleme güçlüğünün aracı etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre anne reddi kişilerarası problemleri yordarken bu ilişkiye duygu düzenleme güçlüğü aracılık etmiştir (Çini, 2022). Algılanan ebeveyn kabul reddi ile yakınlık korkusu arasındaki ilişki ve psikolojik uyumsuzluğun aracı rolünün incelendiği bir çalışmanın sonuçlarına göre çocukluklarında ebeveyn reddi yaşamış kişiler psikolojik olarak uyumsuz olma eğiliminde olmaktadır. Ayrıca anneleri tarafından ret algılayan kadınlar, psikolojik olarak uyumsuz olma eğiliminde olmakla birlikte yakın partner reddi algıladıklarında da yakınlık korkusuna sahip olmaktadır. Baba reddi algılayan hem kadınların hem de erkeklerin ise, yakın partner reddi algıladıklarında psikolojik olarak uyumsuz olma ve daha fazla yakınlık korkusu yaşama eğiliminde oldukları görülmüştür (Aracı-İyiyaydın ve ark., 2023).

Yaşları 14 ile 17 arasında olan toplam 388 ergen ile yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn kabul reddinin, duygu dışavurumu ve psikolojik sağlamlık ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre babadan algılanan kabulün artması psikolojik sağlamlık düzeyinin artmasını sağlarken, babadan algılanan reddin artması ise psikolojik sağlamlık düzeyinin azalmasına etki etmiştir. Hem anneden hem babadan algılanan kabulün artması ise duygu dışa vurum düzeylerini düşürmüştür (Özer ve Özden-Yıldırım, 2023). Yapılan başka bir çalışmada bireylerin romantik ilişkilerindeki kırılgan narsizim düzeyleri ve çatışma çözümüne yaklaşımları arasındaki ilişkide ebeveyn kabul reddinin aracı etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda 387 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre bireylerin kırılgan narsistik kişilik özellikleri ile uzlaşma yoluyla çatışma çözme arasında ilişki bulunmuş ve bu ilişkiye anneden algılanan ihmal/kayıtsızlık algısı aracılık etmiştir (Ataacar, 2023).

4-5 yaş arası çocukların duygu düzenleme becerileri ile ebeveynlerinin kabul ret düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada hem anne hem de baba reddi çocukların duygu düzenleme becerilerini negatif yönde etkilediği bulunmuştur (Karaduman ve Şahin-Zeteroğlu, 2024). Başka bir çalışmada da algılanan ebeveyn reddinin duygu düzenleme güçlüğü ve saldırganlık ile ilişkisi incelenmiş ve bu kapsamda 18-30 yaş aralığında 406 genç yetişkinden veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre hem anneden hem babadan algılanan reddin saldırganlığa etkisinde duygu düzenleme güçlüğü aracı rol oynamıştır. Anneden ve babadan algılanan ret arttıkça duygu düzenleme güçlüğü artmış, duygu düzenleme güçlüğü arttıkça da saldırganlık düzeyi artmıştır (Yalçın, 2024).

2.2.7. Ebeveyn Kabul Reddi ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar

Kolombiya ve Porto Riko’da yapılan bir araştırmada algılanan ebeveyn kabul reddinin, algılanan yakın partner kabulü ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediği incelenmiştir. Bu kapsamda 222 genç yetişkinden veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre erkek ve kadın katılımcıların hem anneden algıladığı kabulün hem de yakın partnerden algıladığı kabulün psikolojik uyum ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca babadan algılanan kabul yalnızca kadınların psikolojik uyumuyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Yine yalnızca kadınların hem anneden hem babadan algıladıkları kabulün, algılanan yakın partner kabulü ve psikolojik uyum arasındaki ilişkide aracı bir rolü olduğu görülmüştür (Ripoll-Nunez ve Alvarez, 2008). Aynı konuda Japonya’da yapılan bir çalışmada 82 Japon yetişkinden veri toplanmıştır. Araştırmanın

sonuçlarına göre erkeklerin psikolojik uyumu, algılanan yakın partner kabulü ve algılanan baba kabulüyle ilişkili değilken, algılanan anne kabulü ile ilişkilidir. Öte yandan kadınların psikolojik uyumu hem algılanan yakın partner kabulü hem de algılanan baba kabulüyle ilişkiliyken, algılanan anne kabulü ile ilişkili olmadığı görülmüştür (Rohner ve ark., 2008).

Bir meta-analiz çalışmasında ebeveyn kabul reddinin çocukların gelişimsel sonuçlarına etkisini içeren 127 çalışma incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynin cinsiyeti ne olursa olsun, çocuklar algılanan ebeveyn kabulünden fayda sağlamakta ve babadan algılanan kabul çocukların problem davranışlarını engellerken, anneden algılanan kabul ise çocukların sosyal duygusal gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca anneden ve babadan algılanan kabul birbirleriyle olan etkileşimi sayesinde çocuğun uyumuna genellikle ortaklaşa katkıda bulunmaktadır (Li ve Meier, 2017). Başka bir meta-analiz çalışmasında da 17 ülkeden toplam 102 çalışma ile ulaşılan 24.000 kişinin verileri analiz edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre hem anneden hem de babadan algılanan farklılaşmamış reddin, tüm ülkelerde hem çocukların hem de yetişkinlerin genel psikolojik uyumsuzluğu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca anneden algılanan farklılaşmamış ret, babadan algılanan farklılaşmamış redde göre hem çocukların hem de yetişkinlerin psikolojik uyumsuzluğunda daha fazla rol oynamaktadır (Ali ve ark., 2018).

Pakistan kültüründe yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn kabul reddinin, yakınlık korkusu ve yetişkinlikteki psikolojik uyuma etkisi incelenmiş ve bu kapsamda 266 yetişkinden veri toplanmıştır. Katılımcıların 182'si genç yetişkin, 92'si orta yetişkin ve 92'si yaşlı yetişkindir. Araştırmanın bulgularına göre erkek genç yetişkinler kadın genç yetişkinlere kıyasla anne ve babadan daha fazla ret algılamışlardır. Ayrıca ebeveynlerinden ret algılayan genç ve orta yetişkinler, kabul algılayan genç ve orta yetişkinlere göre daha fazla psikolojik uyumsuzluk, kişilerarası kaygı ve yakınlık korkusu yaşamaktadır (Khaleque ve ark., 2018).

Yunan kültüründen 18-35 yaş arası 150 yetişkinin katıldığı bir araştırmada algılanan ebeveyn kabul reddinin kişilerarası kaygıyla ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre hem anneden hem babadan algılanan reddin, kişiler arası kaygı ile pozitif yönde, hem anneden hem babadan algılanan kabulün kişiler arası kaygı ile negatif yönde ilişkisi olduğu görülmüştür (Giotsa ve ark., 2018). Yine Yunanistan'da yapılan bir çalışmada 1117 üniversite öğrencisinin algıladıkları ebeveyn kabul reddinin atılganlık davranışı ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre atılganlık davranışı,

anneden algılanan kontrol ve babadan algılanan kabul ile ilişkilidir (Mrvoljak-Theodoropoulou ve ark., 2020).

Bangladeş'te yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn kabul reddinin genç yetişkinlikteki psikolojik uyuma ve reddedilme hassasiyetine etkisi incelenmiştir ve bu çalışma kapsamında 18-26 yaş aralığında 514 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre hem anneden hem de babadan algılanan kabul hem erkek hem de kadın yetişkinlerin mevcut psikolojik uyumları üzerinde etkilidir. Ayrıca algılanan baba reddi hem erkek hem kadın yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı üzerinde etkiliyken, algılanan anne reddinin reddedilme duyarlılığına her iki cinsiyette de bir etkisi bulunmamıştır (Khaleque ve ark., 2019).

Farklı yaş gruplarında ve kültürel bağlamlarda yapılan araştırmalar, algılanan ebeveyn kabulü veya reddinin bireylerin psikolojik sağlığı, kişilerarası ilişkileri ve duygusal işleyişleri üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Çalışmalarda ebeveyn reddi; psikopatoloji, depresyon, sosyal kaygı, duygu düzenleme güçlüğü, saldırganlık, kişilerarası problemler, düşük evlilik doyumu ve yakınlık korkusu gibi sorunlarla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, bu etkilerde mükemmeliyetçilik, duygu düzenleme güçlüğü ve psikolojik dayanıklılık gibi etkenlerin aracılık rolü bulunduğu da ortaya konmuştur. Çocuklukta algılanan reddin yetişkinlikte yakın ilişkilerde zorluklara, kişilik özelliklerinde bozulmalara ve psikolojik uyumsuzluğa yol açtığı; buna karşın ebeveyn kabulünün psikolojik sağlamlık, sosyal-duygusal gelişim ve sağlıklı başa çıkma becerilerini desteklediği bulunmuştur. Meta-analiz bulguları da bu sonuçları destekleyerek, ebeveyn kabulünün evrensel bir koruyucu faktör, reddin ise risk faktörü olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgular, ebeveynden algılanan kabul ve reddin bireyin hayatında kısa ve uzun vadede birçok etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

2.3. ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİ

Adleryan kişilik önceliklerini kavramsallaştırılabilmesi için öncesinde Adler'in bireysel psikoloji literatürüne kattığı sosyal ilgi ve yaşam tarzı gibi kavramların anlaşılması önem arz etmektedir. Bu sebeple bu başlık altında bu kavramlara değinilmiştir. Bireysel psikolojinin kurucusu olarak bilinen Alfred Adler, bireylerin sosyal bir varlık olduğunu ve sosyal bağlamlarından ayrı şekilde değerlendirildiğinde doğru şekilde anlaşılmayacağını vurgulamıştır (Watts, 2012). İnsan ve dünya arasındaki ilişkinin

uyumlu olduğuna inanan (Edwards, 2002; Parrott, 1997) Adler, bundan yola çıkarak *sosyal ilgi* kavramını ortaya atmıştır. Açıklanması güç bir kavram olmakla birlikte en genel anlamıyla sosyal ilgi, bireylerin kendisini toplumun bir parçası olarak görmesi, kişiler arası ilişkilerinde özdeşim kurabilmesi, olayları başkalarının gözünden de değerlendirebilmesi ve başkalarının iyilik haline katkıda bulunabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Ansbacher, 1991). Sosyal ilgi bireylerin yaşam doyumunun ve olumlu ruh sağlığının önemli bir belirleyicisidir (Adler, 1957). Kendisini içinde bulunduğu gruba ve topluma ait hissetmeyen bireyler sosyal ilgi eksikliği göstermektedir (Manaster ve Corsini, 1982).

Adler, bireyi anlamak için içerisinde bulunduğu sosyal bağlamın incelenmesi gerektiğini öne sürmektedir (Kern ve Watts, 1993; Mosak ve Lefevre, 1976). Bireyler, hayatları boyunca sosyal bir toplumun parçası olmakta ve bu bağlam içerisinde bireysel olarak algılanan ihtiyaçları ve hedefleri gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Mosak, 2005). Her bireyin erken yaşam deneyimleri sonucunda kendisi, yaşamı ve diğer bireyler hakkında bir çıkarımı olmaktadır. Bu çıkarımların nihayetinde de Adler'in *yaşam tarzı* olarak kavramsallaştırdığı durum oluşmaktadır (Manaster ve Corsini, 1982). Yaşam tarzı, bireyin aşağılık duygularının üstesinden gelebilmek ve hedeflerine ulaşabilmek için oluşturduğu en temel ve biricik yoldur (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Bireyin yaşam tarzı, kendisiyle ve diğer insanlarla olan ilişkilerinin karakteristik bir biçimidir (Adler, 1954). Birey dünyaya beraberinde bir zayıflık ile gelmekte ve önce ailesi sonrasında da diğer insanlarla etkileşimleri boyunca karşılaşacağı zorluklarla baş edebilmek için bir yaşam tarzı geliştirmektedir. Adler'e göre yaşam tarzı bir kişilik prototipidir ve yaşamın ilk altı yedi yılında büyük oranda oluşmaktadır (Ansbacher ve Ansbacher, 1956).

Adler, antik Yunan hekimi Hipokrat'ın dört mizaç teorisine dayanarak dört farklı yaşam tarzı şekli belirlemiştir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Kefir ve Corsini, 1974). Bu dört yaşam tarzından üç tanesinin toplum içerisindeki yaşam zorluklarıyla baş etmek için uygun olmadığını ifade ederken, yalnızca dördüncüsünün sosyal olarak yararlı olduğunu belirtmektedir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Bu yaşam tarzlarından ilki yönetici tiptir ve bireyin kişilerarası ilişkilerinde baskın bir tarz sergileme eğilimine vurgu yapmaktadır. İkincisi elde eden tiptir ve ihtiyaçlarının başkaları tarafından karşılanması yoluyla hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Üçüncü tip kaçınan tiptir ve yaşamın zorluklarından uzak duran bireyi ifade etmektedir. Sosyal olarak yararlı olduğundan bahsedilen dördüncü tip ise sosyal ilgisi yüksek olan ve ihtiyaçlarını toplum ile işbirliği

yoluyla karşılayan tiptir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Adler'in bu tipolojisinden yola çıkan Kefir (1971) ise bireylerin yaşam tarzlarının daha derinlemesine anlaşılması için bir yöntem olarak kişilik öncelikleri yapısını geliştirmiştir. Kişilik önceliği, bireyin inançlarına dayalı davranış kalıplarında hareket etmek için genel bir eğilim kümesi olarak açıklanmaktadır (Britzman ve Henkin, 1992; Kefir ve Corsini, 1974). Kefir (1981)'e göre kişilik önceliklerinin gelişiminde birincil motivasyon kaynağı bireyin yaşamındaki çıkmazlardır.

2.3.1. Çıkmazlar

Kefir (1981)'e göre birey erken yaşam deneyimleri sayesinde çocukken neyden kaçınması gerektiğini öğrenmekte ve bu öğrenmeler çıkmaz olarak isimlendirilmektedir. Bu öğrenmeler; ateşten, sudan, düşmekten kaçınmayı öğrenmek gibi fiziksel şekilde olabileceği gibi alaydan, stresten, hatadan, kendini küçümsemekten kaçınmayı öğrenmek gibi sosyal şekilde de olabilmektedir. Bu çıkmaz durumlar Kefir (1981)'e göre “sanki çıkışı olmayan karanlık bir tünele giriyormuşçasına” varoluşsal tehlikeler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çıkmazlarla yüzleşme korkusu orantısız bir biçimde artmakta ve bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrelerdeki tekrarlayan olumsuz deneyimler yoluyla da pekişmektedir. Bunun sonucunda birey, çıkmazları ortaya çıkarabilecek durumlardan kaçınma arzusuyla yaşam tarzları oluşturmaya başlamaktadır (Kefir, 1981). Yani çıkmazlar, yaşam tarzının ve kişilik önceliklerinin oluşumunda birincil motivasyon kaynağı olması sebebiyle önem arz etmektedir. Çocuklukta edinilen deneyimler çeşitli şekillerde meydana gelse de çıkmazlar genellikle dört farklı kategoride ele alınmaktadır. Bunlar; stresten kaçınmak, reddedilmek, gülünç görünmek ve önemsiz olmaktır (Kefir, 1981).

2.3.1.1. Streten Kaçınmak

Bu çıkmaza sahip olan bireyler, kendi varoluşlarından korkmaktadır. Herhangi bir stres durumu ile karşılaştıklarında enerji eksikliği ve nefes darlığı hisseden bu bireyler başkalarının sürekli kendilerine karşı geldiklerini düşünmekte ve bu durum da varoluşlarına yönelik tehdit hissini arttırmaktadır. Bu bireyler için rutin işler bile stresli ve kaçınılması gereken şeylerdir (Kefir, 1981).

2.3.1.2. Reddedilmek

Bu çıkmaza sahip olan bireyler, reddedilmekten, istenmemekten, takdir edilmemekten, onaylanmamaktan ve sevilmemekten korkmaktadır. Bu nedenle bu bireyler tek başına

yaşamayacağını düşünmekte ve başkalarının var oluşlarına ihtiyaç duymaktadır (Kefir, 1981).

2.3.1.3. Güllünç Görünmek

Bu çıkmaza sahip olan bireyler, kontrol edemediği ve sosyal olarak başarısız olma ihtimalinin olduğu durumlardan kaçınmaktadır. Güllünç görünmekten kaçınan kişi başkalarını küçümseyici ve düşmanca görme eğilimindedir (Kefir, 1981).

2.3.1.4. Önemsiz Olmak

Bu çıkmaza sahip olan bireyler, önemsiz ve değersiz olmaktan ve sosyal çevre üzerinde hiçbir etkiye sahip olamamaktan kaçınmaktadır. Kendini kanıtlama olanağına sahip olamamak bu bireyleri korkutmaktadır (Kefir, 1981).

2.3.2. Kişilik Öncelikleri

Kişilik öncelikleri, bireyin sahip olduğu inançlarına dayalı davranış kalıpları ile hareket etmesi için geliştirdiği genel bir eğilim kümesi veya merkezi eğilim davranışlarıdır (Britzman ve Henkin, 1992; Kefir ve Corsini, 1974). Kişilik öncelikleri bireye özgüdür ve yukarıda açıklanan çıkmazlar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu öncelikler birey tarafından tercih edilen bir davranış olmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal kabul görmek ihtiyacıyla çıkmazın üstesinden gelmeyi ve insan ilişkilerini düzenlemeyi de amaçlar (Kefir, 1981). Kişilik öncelikleri bireyin yaşam tarzını anlamak için önemli bir araçtır. Adler (1929), her insanın kendine özgü bir yaşam tarzı olduğunu ve insanları bir tip olarak görmenin doğru olmadığını belirtirken, bahsedilen tiplerin bireylerin benzerliklerini anlaşılır kılmak için bir araç olarak kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Kefir (1971) bireyi, sabit bir kişilik tipi olarak düşünmek yerine, genel bir merkezi eğilime sahip ve herhangi bir durumda zaman zaman farklı tiplerde hareket edebilen kişi olarak kavramsallaştırmaktadır. Kefir (1971) tarafından dört farklı kişilik önceliği şu şekilde isimlendirilmiştir; (1) kendini rahat hissetmeye çalışan kaçınanlar, (2) başkalarıyla iyi geçinmeye çalışan memnun edenler, (3) kendini kontrol altında tutmaya çalışan kontrol edenler ve (4) en iyi, en önce olmaya çalışan ahlaki açıdan üstünler. Pew (1974) ise benzer bir kavramı tanımlamak için bir numaralı öncelik terimini kullanmıştır. Bir numaralı öncelik bireyin, kendisi tarafından oluşturulan ve kendi içinde tutarlı yaşam tarzının bir yansımasıdır. Bu öncelik, tüm sosyal ilişkilerde işleyen bir temadır ve bireyin durumlar hakkında düşünme ve başkaları ile etkileşime geçmesinin karakteristik bir yoludur (Pew, 1976). Bu öncelikler Pew (1976) tarafından Kefir'e benzer biçimde rahatlık, hoşnutluk,

kontrol ve üstünlük olarak sınıflandırılmıştır. Langenfeld ve Main (1983) tarafından Adleryan kişilik önceliklerini ölçmek için ilk resmi değerlendirme olan Langenfeld Kişilik Öncelikleri Envanteri oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında daha önce teorize edilmiş olan dört kişilik önceliğini yansıtabilecek maddeler geliştirilmiş ve yapılan uygulamanın ardından faktör analizinin neticesinde beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu çalışmaya göre kişilik öncelikleri, memnun etme, başarma, üstün olma, ayrılma ve kaçınma olarak kategorize edilmiştir. Langenfeld ve Main'e göre başarmak üstünlüğe benzer olarak tanımlanmış, ancak teorik olarak üstünlük önceliğiyle ilişkilendirilen rekabetçiliği içermeyen, üstünlük hem üstünlüğü hem de kontrolü tek bir öncelikte birleştiren bir öncelik olarak tanımlanmıştır. Ayrılma ise kendini kontrol unsurlarını temsil eden ancak başkalarını kontrol etmeyen bir faktör olarak tanımlanmıştır. Langenfeld ve Main'in bulguları önerilen öncelik yapısıyla uyumlu olmasa da, beş faktörün teoriyi genişlettiği ve yapıları desteklediği sonucuna varmışlardır. Allen (2005) tarafından yapılan bir çalışmada da başlangıçta teorize edilen Adleryan kişilik önceliklerini doğrulayacak bir araç elde etmeye çalışılmış ancak örneklemin küçük olması ve yapı geçerliliği ile ilgili metodolojik sorunlar nedeniyle Allen Adleryan Kişilik Öncelikleri için Değerlendirme (Assessment for Adlerian Personality Priorities [AAAPP]) bireysel kişilik önceliklerinin belirlenmesinde sınırlı kullanıma sahip olmuştur. En nihayetinde Dillman-Taylor ve ark., (2015) tarafından yapılan bir çalışmada kişilik önceliklerinin en başta teorize edildiği şekliyle dört faktörlü bir yapısı olduğu bulunmuştur. Bu tez çalışmasında da bu dört kişilik önceliği ile çalışılmıştır.

2.3.2.1. Rahat Etme Kişilik Önceliği

Kefir (1981) rahat etme kişilik önceliğine sahip bireylerin sadece bir çıkmaz olan stresten kaçınmakla kalmayıp aynı zamanda strese tepki gösterdiklerine de inanmaktadır. Pew (1976) tarafından ise bu kişiler, kendilerini rahat ve gevşemiş hissettikleri durumlara yönelen ve bu şekilde olan ilişkileri arayan kişiler olarak kavramsallaştırılmıştır. Holden (2000) rahat kişiliği, beklemek ya da kendini zorlamak zorunda kalmadan hazzın tadını çıkarmaya çalışan kişi olarak tanımlamıştır. Bu bireyler bitmemiş işler, çözülmemiş sorunlar ve nihayete erdirilmemiş kararlar konusunda uzmandır (Kefir, 1981). Dewey (1991) rahat etme kişilik önceliğine sahip bireylerin çocukken şımartıldığına inanmaktadır. Bu önceliğe sahip bireyler isteklerini ve ihtiyaçlarını ayırt etme noktasında zorlanmaktadır (Poduska, 1985). Rahat etme kişilik önceliğine sahip olmanın rahat ve spontane olmak ve stresten kaynaklanan problemlere sahip olmamak gibi avantajları

olduğu gibi, daha az güvenilir olmak ve daha az başarılı olmak gibi dezavantajları bulunmaktadır (Holden, 2000).

2.3.2.2. Memnun Etme Kişilik Önceliği

Pew (1976) memnun etme kişilik önceliğini, başkalarını memnun ettiklerinde kendilerini ait hissederek ve onları mutlu ve memnun etmeye çalışan bireyler olarak tanımlamıştır. Kefir (1981)'e göre memnun etme kişilik önceliğine sahip bireyler reddedilme çıkmazından kaçınan bireylerdir. Başkalarından sevgi ve kabul görmeyi kazanılması gereken bir şey olduğunu düşünen bu bireyler, beğenilmemekten veya önemsiz bulunmaktan korkmakta ve onay almak için her şeyi yapmaktadır. Bu önceliğe sahip bireyler sözel iletişimde duygu yüklü kelimeleri sıklıkla kullanmakta (Brown, 1976) ve başkalarından sevgi ya da takdir görmek için başkalarına hediye alma eğiliminde olmaktadır (Poduska, 1985). Memnun etme kişilik önceliğine sahip olmanın insan ilişkilerinde işbirlikçi ve duyarlı olmak gibi avantajları olduğu gibi kendi ihtiyaçlarını ihmal etmek ve başkalarının istekleri karşısında kendini bunalmış hissetmek gibi dezavantajları da vardır (Holden, 1991).

2.3.2.3. Kontrol Etme Kişilik Önceliği

Kefir (1981)'e göre kontrol etme kişilik önceliğine sahip olan bireyler gülünç görünmek çıkmazından kaçınmaktadır. Kontrolcülük, alay konusu olmaya karşı bir garantidir ve bireyin herhangi bir utanç yaşamaması için kontrolü elinde tutması anlamına gelmektedir. Bu tür insanlar sosyal açıdan hassastırlar ve mülkiyet haklarına önem vermektedirler (Kefir, 1981). Pew (1976) kontrol etme kişilik önceliğine sahip bireyi, maksimum öz kontrole ulaşmış veya başkaları üzerinde güç ve kontrol duygusu kazanmış bireyler olarak tanımlamaktadır. Kontrol kişiliği önceliği Brown (1976) tarafından iki farklı şekilde kategorize edilmiştir; başkalarının kontrolü ve kendinin kontrolü. Holden (2002) başkalarının kontrol etme kişilik önceliğini “durumlar ve insanlar da dahil olmak üzere kendi dışındakileri yönetmeye çalışan kişi” şeklinde, kendini kontrol kişilik önceliğini ise “kendi içindekileri yöneten, çok çekingen ve soğukkanlı davranarak duygularını kontrol altında tutmaya çalışan kişi” olarak tanımlamıştır. Poduska (1985)'e göre de başkalarını kontrol etme kişilik önceliği, çok aktif olma, paranın kontrolörü olmayı isteme, başkalarının itaatkar olmasını isteme, güç pozisyonlarını arzulama ve başkalarına becerilerini ve uzmanlıklarını öğretmeyi arzulama olarak tanımlanmıştır. Başkalarını kontrol etme kişilik önceliğine sahip olmanın sorumluluk alma gibi bir avantajı olduğu

gibi başkaları tarafından saldırıya uğramak veya reddedilmek gibi de dezavantajları vardır (Holden, 1991). Kendini kontrol etme kişilik önceliğine sahip olmanın ise güvenilir, istikrarlı ve pratik olmak gibi avantajlarının yanında, başkalarıyla duygusal mesafe yaşamak, yaratıcılıktan ve spontanelikten uzak olmak gibi dezavantajları bulunmaktadır (Holden, 1991).

2.3.2.4. Üstün Olma Kişilik Önceliği

Kefir (1981)'e göre bu kişilik önceliğine sahip bireyler önemsiz olmak çıkmazından kaçınmakta ve yüksek başarı, liderlik veya kendilerini “üstün” olarak hissettirecek herhangi bir durumu önemsemektedirler. Pew (1976)'ya göre üstün olma kişilik önceliği başkalarına ve topluma anlamlı katkı sunmayı hedeflemekte ve başkalarından üstün olma ihtiyacını doyurmaya çalışmaktadır. Holden (1991)'a göre ise üstün olma kişilik önceliği “doğru, yetkin ve en iyi olmayı arayan” kişi olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu kişilik önceliğine sahip olmanın kolay organize olmak, odaklanmak ve çok şey başarabilmek gibi avantajlarının yanı sıra başkaları tarafından sinirli olarak algılanmak ve sosyal ilişkileri ihmal etmek gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Holden, 2002).

2.3.3. Adleryan Kişilik Önceliklerinin Romantik İlişkilerdeki Rolü

Romantik ilişkilerde partnerlerin birbirlerinin kişilik önceliklerinin farkında olması, birbirlerine karşı anlayış, empati ve hoşgörü geliştirmelerine ve birbirlerinin davranışlarını daha fazla kabul etmelerine katkı sağlamaktadır. İlişki içinde partnerin davranışını, korkusunu, kişilik önceliğini anlamak, partnerlerin birbirlerine karşı destekleyici olmalarını ve birbirlerine cesaret vermelerini kolaylaştırmaktadır (Holden, 1991). Main ve Oliver (1988) tarafından yapılan bir çalışmada kişilik önceliklerinin evlilik uyumuna etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre bir ve iki numaralı kişilik öncelikleri aynı olan partnerlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kişilik öncelikleri tamamen aynı olan çiftler, kişilik öncelikleri tamamen zıt olan çiftlere göre daha fazla evlilik uyumu göstermişlerdir. Dinkmeyer ve ark. (1987)'a göre kişilik öncelikleri, bireylerin birbirine karşı hissettiği ilk çekimde önemli bir rol oynamaktadır ve bireyler eş seçiminde karşısındakinin bir numaralı kişilik önceliğini dikkate almaktadır. Holden (1991)'a göre iki bireyi birbirine çeken aynı kişilik öncelikleri, ilişkinin ilerleyen dönemlerinde çiftler için sorun yaratmaya başlamaktadır. Eşlerden birisinin veya her ikisinin beklentilerinin karşılanmadığı evliliklerde çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Aynı çalışmanın sonucuna göre partnerinin kişilik önceliğinin farkına

varan bireyin sosyal ilgisi gelişmektedir.

2.3.4. Adleryan Kişilik Önceliklerinin Duygusal Manipülasyon İle İlişkisi

Psikodinamik yaklaşımlara göre bireyin davranışlarını yönlendiren temel motivasyon, içselleştirilmiş nesneleridir (Kernberg, 1982). Bu nesneler genellikle bakım veren kişiler veya yakın ilişkide bulunan bireylerdir. Ancak bu nesnelerin bireyin kişiliğine aktarımı, bireyin mevcut iç dinamiklerinden bağımsız değildir ve oldukça karmaşık bir süreçtir (McWilliams, 1999). Freud'dan bu yana birçok kuramcı bireyin içsel yapılanmasını farklı açılardan ele almıştır (Mitchell ve Black, 1995). Bu kuramlardan biri de Alfred Adler'in bireysel psikolojisidir. Adler, bireyin yaşam tarzını bütüncül biçimde değerlendirmeyi önermiştir. Bu değerlendirme; psikososyal dinamikler, erken dönem anılar, sosyal ilgi düzeyi, yanlış inançlar ve kişilik öncelikleri gibi öğeleri içerir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Sweeney, 2009). Adleryan yaklaşımda bireyin kişilik öncelikleri çoğunlukla çocukluk deneyimlerine dayanır ve bu öncelikler, bağlanma stilleriyle yakından ilişkilidir (Peluso ve ark., 2004). Adler'e göre bireyler, çocuklukta geliştirdikleri başa çıkma stratejileri doğrultusunda dünyaya yaklaşır ve bu stratejiler dört temel kişilik önceliği etrafında şekillenir: başarma, memnun etme, kaçınma ve üstün gelme (Ashby ve ark., 1998). Bu öncelikler bireyin ilişkilerde nasıl davrandığını ve başkalarıyla kurduğu etkileşimleri belirler.

Duygusal manipülasyon, karşı tarafı aşağılama, korkutma ya da bastırma yoluyla kontrol etmeye çalışmak anlamına gelir (Engel, 2023). Adleryan perspektiften bakıldığında, bireyin sahip olduğu kişilik öncelikleri manipülatif davranışlara zemin hazırlayabilir. Örneğin, “üstün gelme” önceliğine sahip bireyler, kendilerini güçlü hissettiren durumlara özel bir önem verir. Bu eğilim, onları manipülasyona daha yatkın hale getirebilir (Kefir, 1981). “Kaçınma” önceliği taşıyan bireyler ise doğrudan çatışmadan kaçınmak adına dolaylı ve pasif-agresif yollarla manipülasyon geliştirebilir (Ashby ve Kottman, 2000). “Memnun etme” önceliği olan bireylerde ise başkalarının onayına duyulan ihtiyaç, manipülasyona açık hale gelmelerine neden olabilir (Disque ve Bitter, 2011). Romantik ilişkilerde görülen duygusal manipülasyon çoğunlukla sağlıklı bağılık örüntüleri, geçmiş travmalar ve güç dengesizlikleri ile bağlantılıdır. Adleryan kişilik öncelikleri, bu güç dengesinin nasıl şekillendiğini anlamada önemli ipuçları sunar. Özellikle çocuklukta ihmale ya da baskıya maruz kalan bireylerin, ilişkilerinde kontrolü kaybetmemek adına manipülatif davranışları bir savunma mekanizması olarak kullanabildiği görülmektedir

(Asante ve ark., 2024).

Adler tarafından tanımlanan dört kişilik tipinden yalnızca biri yüksek düzeyde sosyal ilgiye sahiptir ve ihtiyaçlarını toplumla işbirliği içinde karşılamaya yönelmektedir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Kalkan'ın (2010) çalışması da sosyal ilgi düzeyi ile duygusal istismar arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, Adler'in sosyal ilgi kavramının, duygusal manipülasyonla ilişkilendirilebileceğini düşündürmektedir. Ayrıca kişilik öncelikleri, bireyin iç kontrol odağı, işlevsiz tutumları ve öz yeterlilik algıları ile şekillenmektedir (Ashby ve ark. 1998; Ashby ve Kottman, 2000). Bu faktörler manipülatif davranışların gelişiminde rol oynayabilir. Sonuç olarak, romantik ilişkilerdeki duygusal manipülasyonun anlaşılması ve çözümünde Adler'in kişilik öncelikleri önemli bir kavramsal araç sunar. Terapötik müdahalelerde bu önceliklerin değerlendirilmesi, bireyin manipülatif eğilimlerini fark etmesini sağlayarak daha sağlıklı iletişim biçimlerinin gelişmesine katkı sağlayabilir.

2.3.5. Adleryan Kişilik Öncelikleri İle İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar

Ülkemizde Adleryan kişilik öncelikleri ile ilgili yapılan çalışmalar tek bir araştırma ile sınırlıdır. Bu çalışma ise Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasıdır (Güngör ve Dillman-Taylor, 2021). Bu çalışmanın birinci adımında dilsel eşdeğerlik testi gerçekleştirilmiş, ikinci adımında örneklem üzerinde açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış, son aşamada ise test-tekrar test güvenilirliğine bakılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, APPA'nın Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ve Türk popülasyonlarıyla yapılan araştırma ve uygulamalarda kullanılabileceğini göstermiştir.

Adler'in vurguladığı sosyal ilgi, yaşam tarzı gibi kavramlar ile ilgili yapılan çalışmalara da bu bölümde yer verilmiştir. Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile sosyal ilgi arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya üç yüz üniversite birinci sınıf öğrencisi katılım sağlamıştır. Araştırmanın bulgularına göre sosyal ilgi ile duygusal istismar ve fiziksel istismar arasında negatif yönde bir ilişki, sosyal ilgi ile soruna yönelme arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve sosyal ilginin duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmenin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsiyete ilişkin bulgularda da erkeklerin daha fazla fiziksel istismar, kızların da daha fazla soruna yönelme gösterdiği görülmüştür (Kalkan, 2010). Üniversite öğrencilerinin travma yaşantısına sahip olma durumlarının, doğum sıralarının ve sosyal

ilgilerinin psikolojik dayanıklılığını ne şekilde yordadığının incelendiği bir çalışmada psikolojik dayanıklılığın ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan kendini adama, kontrol ve meydan okumanın sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Doğum sırasına göre büyük veya küçük çocuk olmanın da sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülürken, ortanca çocuk olmanın sosyal ilgi ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Yordayıcılık analizlerine bakıldığında ise sosyal ilginin ve tek çocuk olmanın meydan okuma alt boyutunu; sosyal ilginin ve büyük çocuk veya tek çocuk olmanın kontrol alt boyutunu, büyük çocuk olmanın, travmatik yaşam olayına sahip olmanın ve sosyal ilginin kendini adama alt boyutunu anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür (Kayacı ve Özbay, 2016).

Romantik ilişkilerde çelişik duygulu cinsiyetçilik ve sosyal ilginin ilişkisinin incelendiği ve 358 üniversite öğrencisinin katıldığı bir çalışmada sosyal ilgi düzeyi ile düşmanca cinsiyetçilik arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Uysal-Çelik ve Demir, 2021). Örneklemini yine üniversite öğrencilerinin oluşturduğu kişilerarası ilişki tarzları ve romantik ilişkilerde sosyal ilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada besleyici tarz ve sosyal ilgi düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunurken ketleyici tarz ile sosyal ilgi arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre daha fazla ketleyici tarz kullandıkları görülmüştür (Tekin-Çatal ve Kalkan, 2018). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları üzerinde yetersizlik duygusunun yordayıcı etkisine ve sosyal ilginin aracı rolüne bakılan bir çalışmada yetersizlik duygusunun yaşam doyumunu negatif yönde, sosyal ilginin ise yaşam doyumunu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Ayrıca yetersizlik duygusu ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiye sosyal ilgi kısmi aracı bir etki yapmıştır (Fırat ve Güngör, 2021).

Romantik ilişkisi olan bireylerin vakitlerini geçirme tercihlerinin yordanmasında sosyal ilgi, algılanan ilişki doyumunu, eğlencelilik ve çatışma çözüm stillerinin incelendiği bir araştırmaya 309 birey katılım sağlamıştır. Araştırmada ilk olarak partnerlerin birbirinden ayrı vakit geçirmeyi tercih etmektense partneriyle birlikte arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi; ikinci olarak ise partnerlerin birbirinden ayrı vakit geçirmeyi tercih etmektense partneriyle baş başa vakit geçirmeyi tercih ettikleri üzerine iki farklı model kurulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre partnerlerin ilişkiden algıladıkları doyum arttıkça, vakitlerini birbirinden ayrı geçirmektense partneriyle birlikte arkadaşlarıyla geçirme ve partneriyle baş başa geçirme olasılığının arttığı bulunmuştur. Ayrıca partnerlerin vakit geçirme tercihlerinin sınıflandırılması noktasında çatışma çözüm stillerinin ise her iki

modelde de herhangi bir yordayıcılığı olmadığı bulunmuştur. Partnerlerin sosyal ilgi düzeyleri ilk modelde herhangi bir etkiye sahip değilken; ikinci modelde kadın katılımcılar üzerinde anlamlı bir etki yaratmıştır. Partnerin sahip olduğu eğlencelilik düzeyi ise her iki modelde kadın katılımcılar için anlamlı bir etkiye sahip olmuştur. Ayrıca ikinci modelde partnerinin eğlencelilik düzeyinin artmasının cinsiyetten bağımsız olarak, partnerlerin vakitlerini ayrı geçirmektense, baş başa geçirme olasılıklarını arttırdığı bulunmuştur (Göktaş ve ark., 2022).

2.3.6. Adleryan Kişilik Öncelikleri İle İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar

Ashby ve ark. (1988) tarafından yapılan bir çalışmada 262 lisans öğrencisinin kişilik önceliklerinin iç kontrol odağı, sosyal ilgi, öz saygı ve işlevsiz tutumları ile ilişkileri incelenmiştir. Ashby ve Kottman (2000) tarafından 163 lisans öğrencisi yapılan bir çalışmada ise kişilik öncelikleri ile öz yeterlilik arasında ilişkiler incelenmiştir. Her iki çalışmada da Langenfeld ve Main (1983) tarafından kavramsallaştırılan kişilik öncelikleri ile çalışılmıştır. Bunlar; memnuniyet öncelikli (pleasing), başarı öncelikli (achieving), üstünlük öncelikli (outdoing), ayrılma öncelikli (detaching) ve kaçınma öncelikli (avoiding) kişilik tipleridir. İlk araştırmanın sonuçlarına göre memnuniyet öncelikli kişilik tipine sahip bireyler başarı öncelikli kişilik tipine sahip bireylere göre daha düşük özsaygı ve daha yüksek işlevsiz tutuma; üstünlük öncelikli kişilik tipine sahip bireylere göre ise daha düşük öz saygıya sahiptir. Başarı öncelikli kişilik tipine sahip bireyler memnuniyet öncelikli kişilik tipine sahip olan bireylere göre daha yüksek öz saygı ve daha düşük işlevsiz tutuma; ayrılma öncelikli kişilik tipine sahip olan bireylere göre daha yüksek öz saygı ve iç kontrol odağı, daha düşük işlevsiz tutuma; üstünlük öncelikli kişilik tipine sahip olan bireylere göre ise daha yüksek düzeyde sosyal ilgiye sahiptir. Üstünlük öncelikli kişilik tipine sahip olan bireyler, memnuniyet öncelikli kişilik tipine sahip olan bireylere göre daha yüksek öz saygıya; başarı öncelikli kişilik tipine sahip olanlara göre ise daha düşük sosyal ilgiye sahiptir. Ayrılma öncelikli kişilik tipine sahip olan bireyler başarı öncelikli kişilik tipine sahip olan bireylere göre daha düşük öz saygı ve iç kontrole, daha yüksek işlevsiz tutuma sahiptir. Bu araştırmaya göre kaçınma öncelikli kişilik tipine sahip bireylerin diğer gruplar arasındaki hiçbir değişken ile anlamlı bir farkı bulunmamıştır (Ashby ve ark., 1988). İkinci çalışmanın sonuçlarına göre ise başarı öncelikli kişilik tipine sahip bireylerin öz yeterlilik seviyelerinin; üstünlük, memnuniyet ve kaçınma öncelikli kişilik tiplerine sahip bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Ashby ve Kottman, 2000). Britzman ve Main (1990) tarafından yapılan bir

çalışmada da Langenfeld ve Main (1983) tarafından kavramsallaştırılan kişilik öncelikleri ile çalışılmış ve kişilik önceliklerinin iyilik hali ile ilişkisi incelenmiştir. Başarı önceliğinin yüksek iyilik hali ile, ayrılma ve kaçınma önceliğinin ise düşük iyilik hali ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Dillman-Taylor ve ark. (2015) tarafından kavramsallaştırılan ve bu tez çalışmasında da kullanılmış olan dört kişilik önceliği ile yapılan çalışmalar da aşağıda detaylandırılmıştır. Dillman-Taylor ve ark. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada psikolojik danışmanlık bölümünde eğitim gören 237 öğrencinin kişilik öncelikleri ile sağlıklı yaşam düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre memnun etme ve rahat etme kişilik önceliklerinin algılanan sağlıklı yaşam düzeylerini anlamlı olarak negatif düzeyde yordadığı görülmüştür. Yine Dillman-Taylor ve Mullen (2019) tarafından yapılan bir çalışmada Adleryan kişilik önceliklerinin algılanan stres, yaşam memnuniyeti ve endişe ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre rahat etme kişilik önceliğine sahip bireyler daha yüksek düzeyde algılanan stres ve endişe hissederken daha düşük düzeyde yaşam memnuniyetine sahip olmaktadır. Üstün olma kişilik önceliğine sahip bireyler yüksek düzeyde algılanan stres, endişe ve yaşam memnuniyetine sahip olmaktadır. Memnun etme kişilik önceliğine sahip bireyler yüksek düzeyde algılanan stres ve endişeye sahip olurken, kontrol etme kişilik önceliğine sahip olan bireyler ise yüksek düzeyde yaşam memnuniyeti ve düşük düzeyde algılanan strese sahip olmuştur. 2022 yılında İspanya’da yapılan bir çalışmada hem APPA’nın İspanyolca versiyonu geliştirilmiş hem de kontrol etme kişilik önceliğinin; üstün olma, memnun etme ve rahat etme kişilik önceliklerine göre daha uyumlu bir kişilik önceliği olduğu bulunmuştur. Ayrıca yüksek düzeyde kontrol etme ve memnun etme ile düşük düzeyde rahat etme önceliklerinin aidiyet ve yaşam memnuniyetini pozitif düzeyde yordadığı bulunmuştur (Oberst ve Checa, 2022).

Adleryan kişilik öncelikleri üzerine Türkiye’de yapılan çalışmalar sınırlı olup, yalnızca bir ölçek uyarlama çalışması ile temsil edilmektedir. Adler’in temel kavramları olan sosyal ilgi ve yaşam tarzı üzerine yapılan diğer araştırmalar, sosyal ilginin psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu ve sağlıklı ilişkiler üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Sosyal ilginin; duygusal/fiziksel istismarı azalttığı, travmalar karşısında dayanıklılığı artırdığı, romantik ilişkilerde çatışmayı azalttığı ve yaşam doyumunu yükselttiği gibi önemli psikolojik çıktılarla ilişkilendirilmiştir. Kişilik öncelikleriyle ilgili yurtdışı çalışmalarda ise başarı önceliğinin yüksek öz yeterlilik ve iyilik hali ile, rahat

etme ve memnun etme önceliklerinin düşük yaşam doyumu ve yüksek stres ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kontrol etme önceliği, daha uyumlu bir kişilik yapısı olarak aidiyet ve memnuniyet düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu konu, kişilik yapılarının bireyin ruh sağlığı, sosyal ilişkileri ve genel yaşam kalitesi üzerinde nasıl etkiler yarattığını anlamak açısından önemlidir ve hem klinik müdahaleler hem de önleyici psikolojik çalışmalar için temel bir referans sağlamaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama ve analiz etme süreçlerine dair detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada romantik ilişkisi olan bireylerin (flört, nişanlı, evli) algıladıkları ebeveyn kabul-ret durumları ve Adleryan kişilik önceliklerinin mevcut romantik ilişkilerindeki duygusal manipülasyonlarına etkisi ele alınmıştır. Araştırmada, değişkenlerin arasındaki ilişkileri incelemek amaçlandığı için nicel bir yöntem olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin mevcut olup olmadığını ve mevcut olan değişimin derecesini saptamaya yarayan bir modeldir. Bu modelde, bir değişkenden hareketle diğeri hakkında tahminde bulunmaktadır (Karasar, 2006). Bu model dahilinde anket araştırması yapılmıştır. Anketler genellikle bireylerin duygu, düşünce ve yaklaşımlarına doğrudan ulaşmayı sağlayan verimli ölçme araçlarıdır. İlişkisel taramalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2020).

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın evreni romantik ilişkisi olan (flört, nişanlı, evli) bireylerdir. Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örneklemenin alt başlığı olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde belirlenen ölçütü karşılayan durumlar veya bireyler araştırmaya dahil edilmektedir (Büyüköztürk, 2020). Mevcut araştırmaya katılım ölçütü en az altı aydır devam eden romantik ilişkisi olmak olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda en az altı aydır devam eden romantik ilişkisi olan 457 bireye ulaşılmıştır. Uç veri olması sebebiyle 31 veri, veri setinden çıkarılmış ve kalan 426 veri üzerinden analizlere devam edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin tümü katılımcı onam formunu okumuş ve onay vermiştir. Katılımcılara ilişkin elde edilen cinsiyet, yaş, ilişki durumu, ilişki süresi, daha önce başka bir ilişkisi olup olmaması durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, ekonomik durumu ve kardeşler arasındaki doğum sırası

değişkenlerine ait verileri betimleyen bazı değerler Çizelge 3.1’de yer almaktadır.

Çizelge 3.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.

Değişken		N	%	Min	Max	$\bar{x}$	Ss
Cinsiyet	Kadın	312	73.2				
	Erkek	114	26.8				
Yaş				18	65	27.96	8.39
İlişki Durumu	Flört	215					
	Nişanlı	33					
	Evli	178					
İlişki Süresi	6 ay-1 yıl	100	23.5				
	1-5 yıl	173	40.6				
	6-10 yıl	77	18.1				
	11-15 yıl	30	7.0				
	16 yıl ve daha fazla	46	10.8				
Daha Önceki Romantik İlişki Durumu	Var	260	61.0				
	Yok	166	39.0				
Eğitim Durumu	İlkokul	1	0.2				
	Ortaokul	3	0.7				
	Lise	117	27.5				
	Ön lisans	26	6.1				
	Lisans	243	57.0				
	Lisansüstü	36	8.5				
Çalışma Durumu	Çalışıyor	216	50.7				
	Çalışmıyor	210	49.3				
Ekonomik Durum	1-3 Arası	22	5.2				
	4-6 Arası	255	59.9				
	7-10 arası	149	34.9				
Doğum Sırası	İlk Çocuk	172	40.4				
	İkinci Çocuk	51	12.0				

Ortanca Çocuk	99	23.2
Son Çocuk	82	19.2
Tek Çocuk	22	5.2
Toplam	426	100

Çizelge 3.1. (devam) Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma problemine uygun olarak literatür taraması yapılmış olup araştırma sürecinde kullanılması için araştırmadaki değişkenleri ölçecek geçerliği ve güvenilirliği yüksek olan ölçme araçları seçilmiştir. Veri toplama sürecine başlamadan önce ölçekleri geliştiren/uyarlayan kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Bu araştırmada toplam dört ölçme aracı kullanılmış olup bunlar; Kişisel Bilgi Formu, Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği/Kısa Formu, Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği ve Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği'dir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda katılımcılara ait cinsiyet, yaş, ilişki durumu, ilişki süresi, daha önce başka bir ilişkisi olup olmaması durumu ve eğer varsa süresi, eğitim durumu, çalışma durumu, ekonomik durumu ve kardeşler arasındaki doğum sırası gibi kişisel bilgileri içermektedir. Katılımcının kimliğini açığa çıkaracak herhangi bir soru sorulmamıştır.

3.3.2. Yetişkin Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği-Kısa Form (Adult Parental Acceptance - Rejection Questionnaire Short Form)

Rohner (2005) tarafından geliştirilen ölçek bireylerin çocuklukta yaşamış oldukları ebeveyn kabul reddi ile ilgili anılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin aslı 60 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan form ise, ölçek yapısı korunarak geliştirilmiş olan kısa formudur. Ölçeğin kısa formunun Türkçe uyarlaması Dedeler ve ark. (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek anne ve baba için ayrı ayrı doldurulmaktadır. Her iki ebeveyn için de 24 maddeden oluşan ölçeğin “sıcaklık/şefkat” (8 madde), “düşmanlık/saldırganlık” (6 madde), “kayıtsızlık/ihmal” (6 madde) ve “ayrışmamış ret” (4 madde) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “hemen hemen her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan),

“hiçbir zaman doğru değil” (1 puan) biçiminde dörtlü Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmaktadır. Alt ölçeklerin puanları, içerdikleri maddelerin toplanması ile elde edilmektedir. Bu puanlardan elde edilen sonuçlara göre “sıcaklık/şefkat” alt boyutundan alınan puanın yüksek olması, bireyin ebeveynlerinden algıladığı kabulün yüksekliğini ifade ederken, diğer alt boyutlardan alınan puanın yüksek olması ise bireyin ebeveynlerinden algıladığı reddin yüksekliğini ifade etmektedir. Ölçek toplam puanı, tüm alt boyutların toplam puanlarının toplanması ile elde edilmektedir. Ancak öncelikle “sıcaklık/şefkat” alt boyutundaki maddelerin ters kodlanması, ardından diğer alt boyutlardan alınan puanlarla toplanması gerekmektedir. Tüm ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği, bireyin anne ve babasından algıladığı reddin yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçeğe dair Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları Anne formunun “sıcaklık/şefkat” alt boyutu için 0.88, “düşmanlık/saldırganlık” alt boyutu için 0.79, “kayıtsızlık/ihmal” alt boyutu için 0.77, ve “ayrışmamış ret” alt boyutu için 0.75 olarak bulunmuştur. Baba formunun güvenirlik katsayıları ise sıcaklık/şefkat” alt boyutu için 0.95, “düşmanlık/saldırganlık” alt boyutu için 0.86, “kayıtsızlık/ihmal” alt boyutu için 0.85 ve “ayrışmamış ret” alt boyutu için 0.88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümüne ilişkin güvenirlik katsayısı ise 0.92 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da hem anne hem baba formuna ilişkin toplam puanlar kullanılmıştır. Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları ise anne formu için .94, baba formu için .93 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği (Multidimensional Measure of Emotional Abuse)

Murphy ve Hoover (1999) tarafından romantik ilişkide son altı ayda hem fail hem mağdur konumu üzerinden duygusal istismar deneyiminin düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Toplu-Demirtaş ve ark. (2018) tarafından yapılan ölçek 56 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 28 tanesi duygusal istismar uygulayan kişilerin, 28 tanesi ise duygusal istismara maruz kalan kişilerin duygusal istismar deneyimini ölçmektedir. Bu çalışmada duygusal istismar uygulayan kişilerin deneyimlerini ölçen maddeler kullanılmıştır. Ölçek 8’li likert tipte olup 0 (“Hiç olmadı”), 1 (“Bir kere”), 2 (“İki kere”), 3 (“3-5 kere”), 4 (“6-10 kere”), 5 (“11-20 kere”), 6 (“20 kereten fazla”) ve 7 (“Son 6 ayda olmadı ama daha önce oldu”) arasında puanlandırılmaktadır. Ölçeğin hesaplama prosedürlerine göre analiz aşamasında 7 nolu seçenek de sıfır olarak puanlanmaktadır. Ölçek “Uygulama” ve “Maruz Kalma” adlı iki alt boyuttan oluşmakta ve iki alt boyut da toplam puan vermektedir. Her iki alt boyutta

da “Kısıtlayıcı Yutma”, “Aşağılama”, “Düşmanca Geri Çekilme” ve “Sindirme” alt faktörleri bulunmaktadır ve her bir alt faktör 7 maddeden oluşmaktadır. Bu alt faktörlerden alınan yüksek puanlar, duygusal istismar düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türk kültüründe yapılan uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları “Uygulama” ve “Maruz Kalma” alt boyutları için sırasıyla 0,89 ve 0,90 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada da ölçeğin “Uygulama” alt boyutu kullanılmış olup bu alt boyuta ilişkin alt faktörlerin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları “Kısıtlayıcı Yutma” için ,72 “Aşağılama” için ,56 “Düşmanca Geri Çekilme” için ,86 ve “Sindirme” için ,65 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4. Adleryan Kişilik Öncelikleri Ölçeği (The Adlerian Personality Priority Assessment-APPA)

Dillman-Taylor ve ark. (2015) tarafından Adleryan kişilik önceliklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Kişilik öncelikleri, bir kişinin inançlarına dayalı davranış kalıplarında hareket etmek için genel bir eğilim kümesi veya merkezi eğilimi olarak açıklanmaktadır (Britzman ve Henkin, 1992; Kefir ve Corsini, 1974). Türkçe uyarlaması Güngör ve Dillman-Taylor (2021) tarafından yapılan ölçek toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçek “Kontrol Etme” (6 madde), “Memnun Etme” (9 madde), “Üstün Olma” (7 madde) ve “Rahat Etme” (7 madde) olmak üzere dört kişilik önceliğini ölçecek şekilde dört alt boyuttan oluşmaktadır. Maddeler, hiç (1) ile çok (5) arasında değişen 5’li likert ölçeğinde yer almaktadır. Alt boyutların her birinden toplam puan elde edilmekte olup belirli bir kişilik önceliğinden alınan yüksek puan, bireyin yaşamında önem ve aidiyet elde etmek için o önceliğin özellikleri ile hareket ettiğini göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları “Kontrol Etme” alt boyutu için 0.79, “Memnun Etme” alt boyutu için 0.85, “Üstün Olma” alt boyutu için 0.72 ve “Rahat Etme” alt boyutu için 0.73 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada da ölçeğin alt boyutlarına dair güvenirlik katsayıları “Kontrol Etme” alt boyutu için 0.79, “Memnun Etme” alt boyutu için 0.84, “Üstün Olma” alt boyutu için 0.86 ve “Rahat Etme” alt boyutu için 0.74 olarak hesaplanmıştır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Veri toplamaya başlamadan önce Düzce Üniversite Etik Kurulu’ndan etik kurul izni ve ölçekleri geliştiren/uyarlayan kişilerden mail yoluyla ölçekleri kullanmaya dair gerekli

izinler alınmıştır. Kişisel Bilgi Formu ve üç ölçeğe ait maddeler tek bir dosya olacak şekilde düzenlenmiştir. Aynı zamanda çevrim içi yanıtlamaya uygun olacak şekilde maddeler Google Forms'a da aktarılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, gönüllü olma esası ve gizlilik ilkesini aktaran bir onam metni sunulmuştur. Bireylerin kimlik bilgilerini açık edecek herhangi bir bilgi istenmemiştir. Toplamda 197 kişi çevrim içi platformda, 260 kişi ise kağıda basılmış formları yanıtlama yoluyla araştırmaya katılım sağlamıştır. Verilerin toplanmasına Haziran 2024 tarihinde başlanmış olup Aralık 2024 tarihinde sonlandırılmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın temel amacı romantik ilişkisi olan bireylerin (flört, nişanlı, evli) algıladıkları ebeveyn kabul-ret durumları ve Adleryan kişilik önceliklerinin mevcut romantik ilişkilerindeki duygusal manipülasyonlarına etkisini incelemektir. Diğer bir amaç ise duygusal manipülasyonun cinsiyet, önceden romantik ilişkisi olup olmaması ve ilişki türü gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır. Bu kapsamda öncelikle elde edilen veri setinin analizlere uygun olup olmadığı test edilmiştir. Verilerin istatistiki varsayımlarını karşılayıp karşılamadıklarını görmek amacıyla normallik analizleri yapılmıştır. Çoklu doğrusal bağlantı sorunu olup olmadığına yönelik çıkarımda bulunmak adına da verilerin korelasyon, tolerans ve VIF değerleri incelenmiştir. Ayrıca Mahalabonis değerleri incelenerek uç değerlere bakılmış ve uç veri olduğu tespit edilen 31 veri, veri setinden çıkarılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda ebeveyn kabul-reddi ve Adleryan kişilik önceliklerinin romantik ilişkideki duygusal manipülasyona etkisini test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada anne ve baba kabul-reddi, ikinci aşamada da Adleryan kişilik öncelikleri modele dahil edilmiştir. Ek olarak demografik verilere göre değişkenlerin farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemek için de bağımsız örneklem t testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Analizler SPSS 27.0 paket programı ile yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amacına uygun olarak yapılan analizlere ve analiz sonuçlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. BETİMSSEL İSTATİSTİK VE VERİLERİN NORMALLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Öncelikle verilerin istatistiksel analizler için uygunluğunu değerlendirmek amacıyla veri seti incelenmiştir. Veri setindeki uç değerleri tespit edebilmek için Mahalanobis uzaklık değerleri yöntemiyle gerekli analizler yapılmıştır ve ,001'den küçük olduğu tespit edilen değerler veri setinden çıkartılmıştır. Ölçeklere ilişkin minimum, maksimum ve ortalama puanlar ile standart sapma puanları ayrıca verilerin normalliğini belirlemek amacıyla incelenen çarpıklık/basıklık değerleri Çizelge 4.1'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Verilerin Normalliği.

	Min	Max	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Algılanan Anne Reddi	24,00	86,00	37,63	13,6	1,17	0,23
Algılanan Baba Reddi	24,00	85,00	40,78	13,6	-0,05	0,23
Duygusal Manipülasyon Türleri						
Kısıtlayıcı Yutma	,00	32,00	6,66	6,5	1,29	0,23
Aşağılama	,00	16,00	1,56	2,7	4,93	0,23
Düşmanca Geri Çekilme	,00	42,00	13,46	9,4	-0,27	0,23
Baskınlık/Sindirme	,00	22,00	2,82	4,04	3,10	0,23
Adleryan Kişilik Öncelikleri						
Memnun Etme Kişilik Önceliği	1,00	5,00	3,34	0,82	-0,13	0,23
Kontrol Etme Kişilik Önceliği	1,00	5,00	3,40	0,92	-0,78	0,23
Rahat Etme Kişilik Önceliği	1,00	5,00	2,60	0,79	-0,22	0,23

Çizelge 4.1. (devam) Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Verilerin Normallliği.

Çizelge 4.1'e göre basıklık değerleri ,23 ile ,23 arasında ve çarpıklık değerleri ise -,78 ile 4,93 arasında değişmektedir. Hair ve ark. (2010) çarpıklık ve basıklık değerinin +1 ile -1 arasında yer aldığı değerlerin normal, George ve Mallery (2010) ise +2 ile -2 arasında yer aldığı değerlerin normal kabul edilebileceğini belirtmişlerdir. Aşağılama ve baskınlık/sindirme değişkenlerinde çarpıklık değeri beklenen değerler arasında değildir. Fakat büyük veri setlerinde (>200), bazı varsayımların karşılanmamasının tolere edilebileceği belirtilmiştir (Hair ve ark., 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013).

4.2. DUYGUSAL MANİPÜLASYON TÜRLERİNİN YORDANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Algılanan anne reddi ve algılanan baba reddi ile Adleryan kişilik önceliklerinin alt boyutlarının (Memnun Etme, Kontrol Etme, Rahat Etme, Üstün Olma) romantik ilişkilerde duygusal manipülasyonun alt boyutlarını (Kısıtlayıcı Yutma, Aşağılama, Düşmanca Geri Çekilme ve Baskınlık/Sindirme) yordamasını test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada duygusal manipülasyon türleri, Adleryan kişilik öncelikleri, algılanan anne reddi ve algılanan baba reddi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile test edilmiş ve sonuçlar Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Algılanan Anne Reddi	1	,653**	,125**	,158**	,119*	,063	,031	-,057	,164**	,129**
2.Algılanan Baba Reddi		1	,235**	,088	,195**	,161**	,062	-,040	,184**	,103*
3.Kısıtlayıcı Yutma			1	,266**	,490**	,386**	,135**	-,009	,083	,081
4.Aşağılama				1	,302**	,338**	,043	-,015	,083	,088
5.Düşmanca Geri Çekilme					1	,543**	,132**	,007	,130**	,094
6.Baskınlık/ Sindirme						1	,098**	,062	,042	,093

7.Memnun Etme Kişilik Önceliği	1	,350**	,185**	,300**
8.Kontrol Etme Kişilik Önceliği	1	-,370**	-,494**	
9.Rahat Etme Kişilik Önceliği			1	-,079
10.Üstün Olma Kişilik Önceliği				1

*p<.05, **p<.01, ***p < .001

Çizelge 4.2. (devam) Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.

Çizelge 4.2’de yer alan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre, algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi arasında pozitif yönde orta düzeyde, kısıtlayıcı yutma manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde, aşağılama manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde, düşmanca geri çekilme manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde ve üstün olma kişilik önceliği arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur; baskınlık/sindirme manipülasyon türü, memnun etme kişilik önceliği, kontrol etme kişilik önceliği ve rahat etme kişilik önceliği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Algılanan baba reddi ile kısıtlayıcı yutma manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde, düşmanca geri çekilme manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde, baskınlık/sindirme duygusal manipülasyon türü arasında pozitif yönde düşük düzeyde ve üstün olma kişilik önceliği ile rahat etme kişilik önceliği arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur; aşağılama manipülasyon türü, memnun etme kişilik önceliği ve kontrol etme kişilik önceliği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Regresyon analizi yapabilmek için değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı ,90 ve üzerinde olmamalıdır (Pallant, 2007: 156). Yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olmaması varsayımının sağlanabilmesi için yordayıcı değişkenler arasındaki korelasyon değerlerinin ,90’dan küçük, tolerans değerlerinin ,20’ den büyük, varyans büyütme faktörü (VIF) değerlerinin 10’dan düşük olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2008). Çoklu doğrusallık kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 2’de verilmiştir. Bu çalışma için yordayıcı değişkenler arasındaki ikili korelasyon değerleri hesaplanmış ve yordayıcı değişkenler arasındaki ikili korelasyon değerlerinin -

,37 ile ,65 arasında değiştiği; tolerans değerlerinin ,56 ile ,75 arasında değiştiği; varyans büyütme faktörü (VIF) değerlerinin 1,33 ile 1,79 arasında değiştiği görülmüştür. Dolayısıyla değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı belirlenmiştir.

4.2.1. Kısıtlayıcı Yutma Duygusal Manip lasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi puanlarının ve Adleryan kişilik önceliklerinin alt boyutlarının (Memnun Etme, Kontrol Etme, Rahat Etme,  st n Olma) romantik ilişkilerde duygusal manip lasyonun alt boyutlarından olan Kısıtlayıcı Yutma türünü yordamasını test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar  izelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4.3. Kısıtlayıcı Yutma Duygusal Manip lasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.

Değişkenler	R^2	ΔR^2	B	Standart Hata	$Beta$	T	P	F
Adım 1	,06							12,66***
Anne- kabul ret			-,02	,03	-,05	-,79	,430	
Baba- kabul ret			,13	,03	,27	4,28	,000	
Adım 2	,08	,02						5,74***
Anne- kabul ret			-,03	,03	-,06	-,93	,355	
Baba- kabul ret			,12	,03	,26	4,09	,000	
Memnun etme			1,04	,43	,13	2,42	,016	
Kontrol etme			-,57	,44	-,08	-1,28	,201	
Rahat etme			-,30	,45	-,00	-,07	-,946	
Üstün olma			,42	,38	,06	1,12	,262	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Anne ve baba reddinin kısıtlayıcı yutma duygusal manip lasyon türünü yordamasına ilişkin iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada anne ve baba reddinin kısıtlayıcıyı yordaması test edilmiştir. Anne ve baba reddi beraber kısıtlayıcı manip lasyon varyansının %6'sını açıklamıştır. Elde edilen sonuçlara göre baba reddi kısıtlayıcı yutmayı anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Fakat anne reddinin

kısıtlayıcı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. İkinci aşamada ise analize Adleryan kişilik öncelikleri eklenmiştir ve açıklanan varyansa %2'lik bir katkı sağlasa da bu katkı anlamlı düzeyde değildir. İkinci adımda elde edilen bulgulara göre baba reddi ve memnun etme kısıtlayıcı yutmayı anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Anne reddi, kontrol etme, rahat etme ve üstün olmanın ise anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

İki aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin ilk bulgusuna göre, baba reddi kısıtlayıcı yutma manipülasyon türünün anlamlı ve pozitif bir yordayıcısı olurken, anne reddi anlamlı bir yordayıcı olarak ortaya çıkmamıştır. Literatüre bakıldığında ebeveyn reddi bireyde duygusal istikrarsızlık, düşmanca eğilimler, duygusal tepkisizlik ve bağımlılık gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Rohner, 2004). Bu eğilimler, bireyin partnerini denetim altına alma veya bağlayıcı davranışlar sergilemesine neden olabilir. Buradaki ilk bulguya göre baba figürünün çocuğun benlik gelişiminde ve dolayısıyla diğerleriyle kurduğu ilişkilerde kontrol ve sınır koyma bağlamında belirleyici olabileceği görülmektedir. Rowe ve ark. (2015)'a göre baba reddi çocukta sonradan ortaya çıkan sosyal kaygı, yalnızlık ve reddedilme hassasiyetiyle ilişkilidir. Özellikle baba tarafından algılanan ret çocukların gelecekte bağımsızlıklarını bastırmasına ve kısıtlayıcı manipülasyon türlerine yönelmesine zemin hazırlayabilir. Ayrıca Camden ve Brown (2017) tarafından yapılan bir araştırmada algılanan baba reddinin yetişkin bireylerde düşük psikolojik dayanıklılığa sebep olduğu görülmüştür.

Anne reddi ise kısıtlayıcı manipülasyon türünün bir yordayıcısı olmamıştır. Rohner (2004)'e göre anneden algılanan ret, çocukta genellikle değersizlik, sevilmemeye ve terk edilme şemalarının gelişimine neden olmaktadır. Bu duygusal şemalar ise yetişkinlikte daha çok bağlanma kaygısı, öz yetersizlik ve duygusal bağımlılık biçiminde ortaya çıkabilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Buna karşın, kısıtlayıcı manipülasyon davranışları (örneğin, partnerin sosyal çevresini kısıtlama, kıskançlıkla kontrol etme, özerklik alanını daraltma) daha çok aşırı kontrol ihtiyacı ve güvensizlikle ilişkilidir. Bu kontrol davranışlarının kökeni, çoğu zaman aşırı müdahaleci ya da kontrolcü ebeveynlik modelleriyle ilişkilendirilmiştir (Barber, 1996). Dolayısıyla anneden algılanan reddin kısıtlayıcı manipülasyonu yordamamasının sebebi, romantik ilişkideki kısıtlayıcı davranışları besleyen deneyimlerin farklı psikolojik temellere dayanıyor olması olabilir.

Adleryan kişilik önceliklerinin ikinci aşamada modele dahil edilmesiyle açıklanan varyans artmış, ancak bu katkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bununla

birlikte, memnun etme kişilik önceliği ile kısıtlayıcı manipülasyon arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır. Memnun etme önceliği aidiyet ihtiyacı yüksek bireylerde karşı tarafı memnun etmeye yönelik abartılı bağlılık ve kontrol davranışı şeklinde görülmektedir (Ashby ve ark., 1998). Ayrıca memnun etme kişilik öncelikli bireyler ilişkiyi kaybetmemek adına kısıtlayıcı, aşırı korumacı ya da bağımlı davranışlar sergilemektedir (Oberst ve Checa, 2022). Bu durumlar romantik ilişki içerisinde kendisini kısıtlayıcı yutma gibi manipülasyon davranışları ile gösterebilir. Diğer kişilik öncelikleri olan kontrol etme, rahat etme ve üstün olmanın ise bu manipülasyon türüyle anlamlı bir ilişkisinin olmaması bu manipülasyon biçiminin yalnızca bazı telafi edici tutumlarla ilişkili olduğunu düşündürebilir. Örneğin kontrol etme önceliği, genellikle bireyin kendini güvende hissetmek için çevresel değişkenleri yapılandırma ihtiyacına işaret etmektedir (Mosak ve Maniaci, 2013). Bu ihtiyaç daha çok kişisel iç denge kurmaya yönelik bir tutumdur. Dolayısıyla, bu bireyler kontrolü dış dünyaya yöneltebilir; ancak bu yönelimin kısıtlayıcı manipülasyon gibi duygusal stratejilere dönüşmesi zorunlu değildir. Örneğin birey düzenli programlar yaparak veya ilişkide rol paylaşımını organize ederek kontrolü sağlamaya çalışabilir; ancak bu durum partnerin özerkliğine zarar verici davranışlara dönüşmeyebilir. Üstün olma önceliği, bireyin başkaları karşısında doğru, yetkin ve en iyi olma ihtiyacını yansıtmaktadır (Holden, 1991). Dolayısıyla üstünlük hedefi, partneri kontrol etmekten ziyade, bireyin kendi yeterliliğini kanıtlama çabasıyla ilgilidir. Rahat etme önceliğine sahip bireyler ise Pew (1976)'e göre kendilerini rahat ve gevşemiş hissettikleri durumlara yönelen ve bu şekilde olan ilişkileri arayan kişiler olarak kavramsallaştırılmıştır. Dolayısıyla bu önceliğe sahip bireylerin, kısıtlayıcı manipülasyon gibi müdahaleci ilişki davranışlarını sergileme ihtimali düşük olabilir.

Genel olarak elde edilen bulgular, baba reddinin bireyin duygusal manipülasyon stratejilerinde özel bir etkisi olduğunu ve bazı Adleryan önceliklerin (özellikle memnun etme) bu ilişkiyi güçlendirebileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, hem bireylerin erken yaşantılarının hem de geliştirdikleri kişilik önceliklerinin, ilişkisel davranış kalıplarının anlaşılmasında dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir. Anneden algılanan ret ve kontrol etme, rahat etme ve üstün olma kişilik öncelikleri ise kısıtlayıcı manipülasyon türünü anlamlı şekilde yordamamıştır. Bu konuda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

4.2.2. Aşağılama Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi puanlarının ve Adleryan kişilik önceliklerinin alt boyutlarının (Memnun Etme, Kontrol Etme, Rahat Etme, Üstün Olma) romantik ilişkilerde duygusal manipölasyonun alt boyutlarından olan Aşağılama türünü yordamasını test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Aşağılama Duygusal Manipölasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.

Değişkenler	R^2	ΔR^2	B	Standart Hata	$Beta$	T	P	F
Adım 1	,02							5,50**
Anne- kabul ret			,03	,01	,17	2,76	2,767	
Baba- kabul ret			-,01	,01	-,02	-,41	-,419	
Adım 2	,03	,01						2,56*
Anne- kabul ret			,03	,01	,16	2,5	,013	
Baba- kabul ret			-,01	,01	-,03	-,59	,550	
Memnun etme			,05	,18	,01	,3	,764	
Kontrol etme			-,11	,19	,03	-,57	,566	
Rahat etme			,18	,19	,05	,96	,337	
Üstün olma			,25	,16	,08	1,55	,120	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Anne ve baba reddinin aşağılama duygusal manipölasyon türünü yordamasına ilişkin iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada anne ve baba reddinin aşağılamayı yordaması test edilmiştir. Anne ve baba reddi beraber aşağılama manipölasyon varyansının %2'sini açıklamıştır. Elde edilen sonuçlara göre anne reddi de baba reddi de aşağılamayı anlamlı şekilde yordamamıştır. İkinci aşamada ise analize Adleryan kişilik öncelikleri eklenmiştir ve açıklanan varyansa %1'lik bir katkı sağlasa da bu katkı anlamlı düzeyde değildir. İkinci adımda elde edilen bulgulara göre anne reddi aşağılamayı anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Baba reddi, memnun etme, kontrol etme, rahat etme ve üstün olmanın ise anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Buradaki bulgulara göre başlangıçta, ebeveyn reddi doğrudan aşağılama davranışını güçlü ya da anlamlı şekilde yordamamaktadır. Analize Adleryan kişilik önceliklerinin dahil edilmesiyle bu değişkenler modele küçük bir katkı sağlasa da bu katkı istatistiksel olarak anlamlı değildir. Anne reddi ise ikinci aşamada aşağılama manipülasyon türünü anlamlı bir şekilde yordamıştır.

Anneden algılanan reddin aşağılama manipülasyon türünü yordaması literatürdeki bazı çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Ashdown ve ark. (2021)'a göre anneden algılanan reddetme bireyde psikolojik uyumsuzluk, güvensizlik ve kaygı yaratmaktadır. Bu durum da romantik ilişkilerde aşağılama, kıskançlık gibi bazı olumsuz davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Ayrıca anneden algılanan ret, ergenlik ve genç yetişkinlikte düşük duygusal zeka ile ilişkilendirilmiştir (Hafeez ve ark., 2024). Bu durum da kişilerarası ilişkilerde empati eksikliği, duyarsızlık ve manipülatif davranışlara neden olabilir. Baba reddinin aşağılama gibi duygusal manipülasyon biçimlerini anlamlı şekilde yordamaması, baba etkisinin dolaylı, zayıf ya da başka aracı değişkenlere bağlı olabileceğini ve anne reddine kıyasla duygusal etkilerinin daha az doğrudan olabileceğini göstermektedir. Ali ve ark. (2022)'a göre anne reddi duygusal işlevsellik ve kişilerarası ilişkiler üzerinde daha güçlü ve doğrudan etkiler yaratmaktadır. Bu da baba reddinin aşağılama gibi spesifik duygusal manipülasyon biçimleriyle daha dolaylı ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Adleryan kişilik önceliklerinden ise hiçbir önceliğin aşağılama manipülasyon türünü yordamaması; aşağılama manipülasyon türünün kişilik öncelikleri gibi bireyin çevresine uyum sağlamasını ve sosyal etkileşimde bulunma yollarını belirleyen bir tutumdan ziyade, saldırgan ve patolojik kişilik yapılanmalarıyla ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Adleryan kişilik öncelikleri bireyin kendisini tehlikelere karşı koruma yollarını tanımlamaktadır. Bu öncelikler esasen kişilerarası uyum ve sosyal ilgi kavramları tarafından şekillenmektedir. Dolayısıyla bu çerçevede bakıldığında üstün olma kişilik önceliğine sahip birey, diğerlerinden daha etkili ve başarılı olma arzusu taşımaktadır (Holden, 1991). Ancak bu öncelik doğrudan partneri aşağılayarak psikolojik zarar verme motivasyonunu içermeyebilir. Kontrol etme kişilik önceliği belirsizlikten kaçınma ve olayları tahmin edilebilir hale getirme dürtüsüne dayanmaktadır (Holden, 2002). Bu dürtü çoğunlukla güvenlik ihtiyacından kaynaklanmaktadır ve zarar verme nitelikli aşağılama davranışlarını açıklamakta yetersiz kalabilir. Memnun etme ve rahat etme öncelikleri ise çatışmadan kaçınma ve onaylanma arzusuyla ilgilidir (Pew, 1976).

Dolayısıyla bu öncelikler aşağılama stratejileriyle çelişebilir. Bu noktada Adleryen önceliklerin odak noktası, bireyin varoluşsal kaygılarla baş etme ve sosyal dünyada işlevsel kalma çabalarıdır (Kefir, 1981). Oysa aşağılama manipülasyonu gibi davranışlar sıklıkla antisosyal eğilimler, narsisizm, ya da borderline özelliklerle ilişkilidir (Campbell ve Miller, 2011; Linehan, 1993). Ayrıca Ashby ve ark. (1998)'e göre Adleryan kişilik öncelikleri bireyin benlik saygısı, sosyal ilgisi ve işlevsel olmayan tutumları ile ilişkilidir. Dolayısıyla Adleryen öncelikler, aşağılama manipülasyon türü gibi davranışların niyetini, derinliğini ya da patolojik karakterini yeterince açıklamayabilir.

Genel olarak elde edilen bulgular, anne reddinin bireyin duygusal manipülasyon stratejilerinde özel bir etkisi olduğunu ancak baba reddinin ve Adleryan kişilik önceliklerinin bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bu sonuç, bireylerin erken dönem yaşantılarında anne ile kurduğu ilişkinin yetişkin yaşamında da rol oynadığına işaret etmektedir. Ayrıca Adleryan kişilik öncelikleri konusunda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

4.2.3. Düşmanca Geri Çekilme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi puanlarının ve Adleryan kişilik önceliklerinin alt boyutlarının (Memnun Etme, Kontrol Etme, Rahat Etme, Üstün Olma) romantik ilişkilerde duygusal manipülasyonun alt boyutlarından olan Düşmanca Geri Çekilme türünü yordamasını test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Çizelge 4.5'te verilmiştir.

Çizelge 4.5. Düşmanca Geri Çekilme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.

Değişkenler	R^2	ΔR^2	B	Standart Hata	$Beta$	T	P	F
Adım 1	,03							8,42**
Anne- kabul ret			-,01	,04	-,01	-,23	-,238	
Baba- kabul ret			,14	,04	,20	3,26	3,26	
Adım 2	,06	,02*						4,6**
Anne- kabul ret			-,02	,04	-,03	-,44	,656	
Baba- kabul ret			,12	,04	,18	2,94	,003	

Memnun etme	1,09	,62	,09	1,74	,082
Kontrol etme	-,26	,62	-,02	-,40	,686
Rahat etme	,93	,65	,07	1,41	,157
Üstün olma	,67	,55	,06	1,21	,224

*p<.05, **p<.01, ***p < .001

Çizelge 4.5. (devam) Düşmanca Geri Çekilme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.

Anne ve baba reddinin düşmanca geri çekilme duygusal manipülasyon türünü yordamasına ilişkin iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada anne ve baba reddinin düşmanca geri çekilmeyi yordaması test edilmiştir. Anne ve baba reddi beraber düşmanca geri çekilme manipülasyon varyansının %3'ünü açıklamıştır. Elde edilen sonuçlara göre anne reddi de baba reddi de düşmanca geri çekilmeyi anlamlı şekilde yordamamıştır. İkinci aşamada ise analize Adleryan kişilik öncelikleri eklenmiştir ve açıklanan varyansa %2'lik bir katkı sağlamıştır ve bu katkı anlamlı düzeydedir. İkinci adımda elde edilen bulgulara göre baba reddi düşmanca geri çekilmeyi anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Anne reddi, memnun etme, kontrol etme, rahat etme ve üstün olmanın ise anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Elde edilen bulgular, anne ve baba reddinin düşmanca geri çekilme manipülasyonunu ilk aşamada anlamlı düzeyde yordamadığını ortaya koymuştur. Literatüre bakıldığında algılanan ebeveyn reddinin bireyde psikolojik uyum sorunlarına sebep olabileceği ve bu durumun kişilerarası iletişimde işlevselliği bozabileceği görülmektedir (Khaleque ve Rohner, 2012; Rohner ve Britner, 2002). Ancak düşmanca geri çekilme gibi dolaylı manipülasyon biçimleri söz konusu olduğunda, ebeveyn reddi etkisinin doğrudan değil de daha çok aracılı değişkenler yoluyla ortaya çıkabileceği düşünülebilir.

İkinci aşamada modele eklenen Adleryan kişilik öncelikleri ise açıklanan varyansı anlamlı düzeyde artırmıştır ancak bu artışa rağmen kişilik önceliklerinin hiçbirisi düşmanca geri çekilme manipülasyon türünü anlamlı şekilde yordamamıştır. Bu aşamada elde edilen bulgulara göre ayrıca, baba reddi düşmanca geri çekilmeyi anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Baba figürü özellikle erkek çocuklar için özdeşim kurulan ve sınırların, özerkliğin, duygusal gücün geliştiği önemli bir rol modelidir (Rohner, 2004). Babadan algılanan ret, bireyin bu gelişim alanlarında eksiklik yaşamasına ve duygusal

regölasyon sorunları geliştirmesine neden olabilir. Bu bağlamda, baba tarafından reddedilen bireylerin ileriki romantik ilişkilerinde, çatışmalarda kendilerini geri çekerek ancak bunu cezalandırıcı/hırpalayıcı biçimde yaparak duygusal manipölasyon uygulamaları olasıdır (Khaleque ve Rohner, 2012).

Düşmanca geri çekilme, romantik ilişkilerde sıklıkla gözlenen pasif agresif bir manipölasyon türüdür. Birey, açık iletişim kurmak yerine partnerine yönelik cezalandırıcı bir tutumla iletişimi kesmekte, duygusal olarak uzaklaşmakta veya sessiz kalmaktadır (Christensen ve Heavey, 1990). Adleryen kişilik öncelikleri ise bireyin içsel dengesini ve çevresiyle uyumunu korumaya yönelik stratejiler sunmaktadır. Bu nedenle Adleryan kişilik öncelikleri öncelikleri bu tür manipölatif davranışları doğrudan yordayamamış olabilir. Özellikle rahat etme ve kontrol etme gibi eğilimler, çatışmadan kaçınma ve çevreyi düzenleme hedefleri taşımaktadır (Pew, 1976). Bu sebeple rahat etme ve kontrol etme öncelikleri bu manipölasyon türünü yordamamış olabilir. Memnun etme kişilik önceliğı, bireyin sosyal kabul görme ve çatışmadan kaçınma eğilimini ifade etmektedir (Manaster ve Corsini, 1982). Bu bireyler başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koyabilir ve onay alma motivasyonu ile hareket edebilirler. Bu bağlamda, çatışma durumlarında düşmanca geri çekilme gibi öfke veya cezalandırma içeren stratejilerden ziyade uzlaşmacı ya da edilgen tepkiler göstermeye daha yatkın olabilirler. Üstün olma önceliğı ise, kişinin kendisini yetersizlik hissinden kurtarma ve başarılı olma çabası ile ilişkilidir (Holden, 1991). Bu öncelik, sosyal ilgi temelinde geliştiğinde sağlıklı ve yapıcı bir yönelime sahip olabilir ancak düşmanca geri çekilmede, partnerin duygusal cezalandırılması yoluyla bir güç kazanımı hedeflediğinden, üstünlük arzusunun yıkıcı, antisosyal formlarıyla daha fazla ilişkili olacağı düşünülebilir.

Anneden algılanan reddin düşmanca geri çekilme manipölasyon türünü yordamaması ise anne reddinin çoğunlukla öz saygı düşüklüğü, değersizlik inançları, duygusal çekingenlik ve yüksek onay ihtiyacı (Rohner, 2004) gibi sonuçlar ortaya çıkarması ile ilgili olabilir. Bu etkiler, doğrudan cezalandırıcı bir manipölasyon olan düşmanca geri çekilmeyi değil, daha çok ilişkiyi sürdürmek için aşırı uyum ya da kaçınma stratejilerini açıklamada daha uygundur. Anne reddine uğrayan bireylerin düşük öz yeterlilik geliştirmeleri başkaları üzerinde etkili olabileceklerine dair inanç geliştirmelerini engelleyebilir. Bu da cezalandırıcı ve manipölatif bir kontrol stratejisi geliştirme ihtimallerini azaltabilir.

Genel olarak elde edilen bulgular, baba reddinin bireyin duygusal manipölasyon stratejilerinde özel bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, bireylerin erken

yaşantılarının ilişkisel davranış kalıplarının anlaşılmasında dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir. Anneden algılanan ret ve memnun etme, kontrol etme, rahat etme ve üstün olma kişilik öncelikleri ise düşmanca geri çekilme türünü anlamlı şekilde yordamamıştır. Bu konuda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

4.2.4. Baskınlık/Sindirme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Algılanan anne reddi ile algılanan baba reddi puanlarının ve Adleryan kişilik önceliklerinin alt boyutlarının (Memnun Etme, Kontrol Etme, Rahat Etme, Üstün Olma) romantik ilişkilerde duygusal manipülasyonun alt boyutlarından olan Baskınlık/Sindirme türünü yordamasını test etmek amacıyla iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Baskınlık/Sindirme Duygusal Manipülasyon Türünün Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.

Değişkenler	R^2	ΔR^2	B	Standart Hata	$Beta$	T	P	F
Adım 1	,02							6,36**
Anne- kabul ret			-,02	,01	-,07	-1,17	,242	
Baba- kabul ret			,06	,01	,21	3,31	,001	
Adım 2	,04	,01						2,95**
Anne- kabul ret			-,02	,01	-,07	-1,2	,215	
Baba- kabul ret			,05	,01	,20	3,1	,002	
Memnun etme			,29	,27	,05	1	,285	
Kontrol etme			,11	,28	,02	,39	,690	
Rahat etme			,10	,28	,02	,36	,717	
Üstün olma			,22	,23	,05	,94	,347	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Anne ve baba reddinin baskınlık/sindirme duygusal manipülasyon türünü yordamasına ilişkin iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İlk aşamada anne ve baba reddinin baskınlık/sindirmeyi yordaması test edilmiştir. Anne ve baba reddi beraber

baskınlık/sindirme manipölasyon varyansının %2'sini açıklamıştır. Elde edilen sonuçlara göre baba reddi baskınlık/sindirmeyi anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Fakat anne reddinin baskınlık/sindirme üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. İkinci aşamada ise analize Adleryan kişilik öncelikleri eklenmiştir ve açıklanan varyansa %1'lik bir katkı sağlasa da bu katkı anlamlı düzeyde değildir. İkinci adımda elde edilen bulgulara göre baba reddi baskınlık/sindirmeyi anlamlı şekilde ve pozitif yönde yordamıştır. Anne reddi, memnun etme, kontrol etme, rahat etme ve üstün olmanın ise anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Buradaki bulgulara göre, yalnızca baba reddi baskınlık/sindirme türündeki duygusal manipölasyonu anlamlı şekilde yordamıştır. Anne reddinin ise bu manipölasyon biçimi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Ebeveyn kabul ret kuramına göre, algılanan ret bireyin kişilik yapılanmasında kalıcı etkilere yol açmakla birlikte saldırganlık ve güç kullanımı gibi davranışlarla da sonuçlanmaktadır (Rohner, 2004). Baba reddinin anlamlı bir yordayıcı olarak öne çıkması ise ebeveyn figürlerinin psikolojik sonuçları farklılaştırabileceğini göstermektedir. Literatürde baba reddinin bireylerde öfke ve saldırganlık gibi dışa dönük ve denetleyici özelliklerle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Kuterovac-Jagodić ve Keresteš, 1997; Shadid ve ark., 2010). Bu bağlamda babadan gelen reddin bireyin kendisini koruma ve üstünlük sağlama amacıyla baskınlık ve sindirme davranışlarına yönelmesinde etkisi olduğu söylenebilir.

Adleryan kişilik önceliklerinin modele eklenmesi ile varyansta anlamlı bir artış görülmemiştir. Adleryan yaklaşıma göre davranışlar, temelde bireyin yetersizlik duygusunu telafi etmeye yöneliktir ve bu davranışlar işlevsel olup toplumla uyum sağlayabildiği gibi işlevsiz de olabilir. Örneğin baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türü toplumsal uyumu bozan, partnerin haklarını ihlal eden açık güç ve tehdit içeren işlevsiz davranışlardır. Bu durum Adleryan kuramın sosyal ilgi kavramı ile ters düşmektedir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Bu sebeple baskınlık/sindirme manipölasyon türü hiçbir kişilik önceliği tarafından yordanmamış olabilir. Bu tür davranışlar, daha çok kişilik patolojileri, düşük empati düzeyi ve güç arzusuyla açıklanabilir.

Buradaki bulgulara göre anneden algılanan ret baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türünün bir yordayıcısı olmamıştır. Anne reddine uğrayan bireylerde genellikle öz değerde zedelenme, özgüven eksikliği ve onay arayışı gözlenmektedir (Rohner, 2004). Bu kişiler ilişkilerde genellikle bağımlı, kaygılı ya da aşırı uyumlu roller üstlenirler

(Rohner ve Khaleque, 2010). Oysa baskınlık/sindirme, güçlü bir egemenlik ve tahakküm arzusu gerektirir. Khaleque ve Rohner (2012)'ye göre anneden algılanan reddin tipik çıktıları duygusal kırılma, aşırı hassasiyet ve terk edilme korkusudur. Dolayısıyla bu durumdaki birey, partneri üzerinde baskın bir pozisyon almaya çalışmaktan çok ilişkiyi kaybetmemeye odaklı davranışlar sergileyebilir. Bu sebeple anne reddi bu manipülasyon türü ile ilişkili bulunmamış olabilir.

Genel olarak elde edilen bulgular baskınlık/sindirme manipülasyon türünün özellikle baba reddi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, ebeveyn reddinin psikolojik sonuçlarının ebeveyn figürüne göre farklılık gösterebileceğini ve baba reddinin özellikle öfke, saldırganlık ve güç kullanımı gibi dışa dönük davranışlarla daha güçlü ilişkili olduğunu göstermektedir. Adleryan kişilik öncelikleri modele eklendiğinde anlamlı bir varyans artışı gözlenmemesi ve hiçbir önceliğin bu manipülasyon türünü yordamaması, bireyin kişilik önceliğinin bu davranışı açıklamada tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Bu konuda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

4.3. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN DUYGUSAL MANİPÜLASYON TÜRLERİNİ YORDAMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği'nden alınan puanların demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Cinsiyet, önceki romantik ilişki deneyimi ve ilişki türü değişkenlerine ait bulgulara sırasıyla yer verilmiştir. Duygusal manipülasyon türlerinin cinsiyet ve önceki romantik ilişki deneyimi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Duygusal manipülasyon türlerinin ilişki türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınamak için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkeninin Duygusal Manipülasyon Türlerini Yordamasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipülasyon türlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için t-testi yapılmıştır. Sonuçlar Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Duygusal Manipülasyon Türlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.

Duygusal Manipülasyon	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
-----------------------	---------	---	-----------	----	---	----	---

Türleri							
Kısıtlayıcı Yutma	Kadın	312	7,63	6,65	5,84	254,88	,001
	Erkek	114	4,02	5,21			
Aşağılama	Kadın	312	1,69	2,80	1,61	424	,107
	Erkek	114	1,20	2,67			
Düşmanca Geri Çekilme	Kadın	312	14,61	9,16	4,24	424	,001
	Erkek	114	10,31	9,46			
Baskınlık/Sindirme	Kadın	312	3,05	4,25	2,17	252,93	,031
	Erkek	114	2,19	3,35			

Çizelge 4.7. (devamm) Duygusal Manipülasyon Türlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.

T testi sonuçlarına göre duygusal manipülasyon türlerinden kısıtlayıcı yutma puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(254,88)} = 5,84, p < .05$). Buna göre kadınların kısıtlayıcı yutma düzeyleri ($\bar{x}=7,63$) erkeklere göre ($\bar{x}=4,02$) anlamlı derecede daha yüksektir. Duygusal manipülasyon türlerinden düşmanca geri çekilme puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(424)} = 4,24, p < .05$). Buna göre kadınların düşmanca geri çekilme düzeyleri ($\bar{x}=14,61$) erkeklere göre ($\bar{x}=10,31$) anlamlı derecede daha yüksektir. Duygusal manipülasyon türlerinden baskınlık/sindirme puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(252,93)} = 2,17, p < .05$). Buna göre kadınların baskınlık/sindirme düzeyleri ($\bar{x}=3,05$) erkeklere göre ($\bar{x}=2,19$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Duygusal manipülasyon türlerinden aşağılama puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur ($t_{(424)} = 1,61, p > .05$). Buna göre aşağılama puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur.

Buradaki bulgulara göre kadınların erkeklere kıyasla kısıtlayıcı yutma, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme türlerinde daha yüksek duygusal manipülasyon düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. Sadece aşağılama puanları cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermemiştir. Leisring (2012)'ye göre kadınların manipülasyon davranışlarının arkasındaki temel etkenlerden bazıları öfke, kıskançlık ve kontrol

ihtiyacıdır. Bu durum özellikle kısıtlayıcı yutma ve düşmanca geri çekilme gibi manipülasyon türlerinin kadınlarda fazlaca görülmesini açıklayabilir. Ayrıca Black ve ark. (2011)'a göre de kadınlar duygusal manipülasyon türlerinden özellikle pasif agresif saldırganlığa (örneğin somurtma veya konuşmaktan kaçınma gibi) daha yatkın olmaktadır. Bu da düşmanca geri çekilme türünde kadınların yüksek puan alması ile tutarlı bir bulgudur. Baskınlık/sindirme manipülasyon türü puanının kadınlarda daha yüksek çıkması ise literatürde sık rastlanan bir bulgu değildir. Bu farklılık, çalışmanın örneklem özellikleri (yaş, ilişki durumu, sosyokültürel yapı) gibi faktörlerle açıklanabilir. Nitekim feminist kuramlar da manipülasyonun cinsiyet rollerine göre şekillendiğini ancak kadınların da ilişkide kontrol elde etmek amacıyla çeşitli manipülasyon biçimlerine yönelebildiğini belirtmektedir (Berns, 2001). Aşağılama duygusal manipülasyon türünde ise cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmaması ise literatürdeki kadın ve erkeklerin benzer oranda sözel saldırganlık uyguladıklarını gösteren bulgular ile örtüşmektedir (Carney ve Barner, 2012).

Bu bulgulara göre özellikle düşmanca geri çekilme ve kısıtlayıcı yutma davranışlarının kadınlarda öne çıkması, kadınların dolaylı manipülasyon biçimlerine daha çok başvurduklarını gösteren araştırmaları desteklemektedir. Ancak baskınlık/sindirme davranışında da kadınların öne çıkması, örneklem ve bağlamsal değişkenlerin etkisine işaret etmektedir. Bu nedenle cinsiyet farklılıklarını değerlendirirken manipülasyonun çok boyutlu ve bağlamsal bir olgu olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3.2. Önceki Romantik İlişki Deneyimi Değişkeninin Duygusal Manipülasyon Türlerini Yordamasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipülasyon türlerinin önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için t-testi yapılmıştır. Sonuçlar Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Duygusal Manipülasyon Türlerinin Önceki Romantik İlişki Deneyimi Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.

Duygusal Manipülasyon Türleri	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kısıtlayıcı Yutma	Var	260	7,13	6,63	1,88	424	,061
	Yok	166	5,92	6,21			

Aşağılama	Var	260	1,94	3,01	3,82	413,54	,001
	Yok	166	,96	2,25			
Düşmanca Geri Çekilme	Var	260	14,71	9,51	3,46	424	,001
	Yok	166	11,51	8,98			
Baskınlık/Sindirme	Var	260	3,34	4,27	3,49	396,10	,001
	Yok	166	2,01	3,54			

Çizelge 4.8. (devam) Duygusal Manipülasyon Türlerinin Önceki Romantik İlişki Deneyimi Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.

Duygusal manipülasyon türlerinden aşağılama puanlarının önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(413.54)} = 3,82, p < .05$). Buna göre önceden romantik ilişkisi olanların aşağılama düzeyleri ($\bar{x}=1,94$) önceden romantik ilişkisi olmayanlara göre ($\bar{x}=0,96$) anlamlı derecede daha yüksektir. Duygusal manipülasyon türlerinden düşmanca geri çekilme puanlarının önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(424)} = 3,46, p < .05$). Buna göre önceden romantik ilişkisi olanların düşmanca geri çekilme düzeyleri ($\bar{x}=14,71$) önceden romantik ilişkisi olmayanlara göre ($\bar{x}=11,51$) anlamlı derecede daha yüksektir. Duygusal manipülasyon türlerinden baskınlık/sindirme puanlarının önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t_{(396.10)} = 3,49, p < .05$). Buna göre önceden romantik ilişkisi olanların baskınlık/sindirme düzeyleri ($\bar{x}=3,34$) önceden romantik ilişkisi olmayanlara göre ($\bar{x}=2,01$) anlamlı derecede daha yüksektir. Duygusal manipülasyon türlerinden kısıtlayıcı yutma puanlarının önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. ($t_{(424)} = 1,88, p > .05$). Buna göre kısıtlayıcı yutma puanlarında önceden romantik ilişkisi olup olmamasına göre anlamlı bir fark yoktur.

Buradaki bulgulara göre önceden romantik ilişkisi olan bireylerin aşağılama, düşmanca geri çekilme baskınlık/sindirme manipülasyon türlerinde anlamlı şekilde daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Yalnızca kısıtlayıcı yutma puanlarında romantik ilişki

deneyimine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular literatürle genel olarak uyumludur ve bazı özgün çıkarımlar ortaya koymaktadır. Deneyimsiz bireyler manipülasyonu fark etmekte zorlanabilirken, deneyimli bireyler de geçmişteki sağlıklı örüntüleri içselleştirerek bu davranışları sürdürebilirler (Furman ve Shaffer, 2003). Literatürde önceki romantik ilişkilerinde manipülasyon deneyimlemiş bireylerin bu davranış kalıplarını içselleştirerek sonraki ilişkilerinde de bu davranışları sürdürdükleri belirtilmektedir (Karakurt ve Silver, 2013).

Her bir duygusal manipülasyon türüne ayrı ayrı bakılacak olursa Godfrey ve ark. (2020)'a göre aşağılama, özellikle duygusal istismar çerçevesinde gözlemlenen davranışlar arasında tanımlanmış; geçmiş ilişkilerde yaşanan yüksek çatışmanın, gelecekteki ilişkisel davranış örüntülerini şekillendirebileceğini vurgulanmıştır. Bu durum, ilişki yaşamış bireylerde aşağılama davranışlarının daha sık görülmesini açıklayan önemli bir bulgudur. Duygusal istismar türlerinden düşmanca geri çekilme ise, ilişki içinde cezalandırıcı bir taktik olarak kullanılmakta ve partnerde kaygıya sebep olmaktadır. Bu davranış, özellikle daha önce ilişki deneyimi olan bireylerde öğrenilmiş bir savunma mekanizması olarak gelişebilir (Milletich ve Kelley, 2010). Manipülatif stratejiler zamanla öğrenilerek daha etkili ve dolaylı uygulanabilir hale gelmektedir (Bobera, 2015). Bu da düşmanca geri çekilme gibi pasif agresif bir manipülasyon biçiminin özellikle deneyimli bireylerin çatışma durumlarında duygusal erişimi kısıtlayarak ilişki içinde kontrol kurma çabası olarak ortaya çıkabilir. Baskınlık/sindirme manipülasyon türünün daha önce romantik ilişkisi olan bireyler tarafından daha fazla kullanılıyor olması ilişkideki kontrol ihtiyacı ile ilişkilendirilebilir. Literatüre göre geçmiş ilişki deneyimleri bireylerde bağlanma kaygısını arttırarak daha baskıcı davranışlara yol açabilmektedir (Follingstad ve ark., 2002). Ayrıca baskınlık/sindirme manipülasyon türü, yoğun duygusal çatışmaların yaşandığı ilişkilerde daha sık görülür ve özellikle önceki ilişkilerde manipülasyon deneyimi olan bireylerde tekrarlama eğilimindedir (Murphy ve Hoover, 1999). Tüm bu bulgular manipülasyonun öğrenilen ve tekrarlanan bir ilişki davranışı olabileceğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan kısıtlayıcı yutma manipülasyon türünün romantik ilişki deneyimine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemesi bu manipülasyon türünün daha çok bağlanma tarzları ya da kişilik özellikleri gibi bireysel faktörlerden etkilenebileceğini düşündürmektedir. Nitekim, bazı çalışmalarda da bu tür davranışların çocuklukta yaşanan duygusal istismar veya bağlanma travmalarıyla daha yakından ilişkili olduğu (Milletich

ve Kelley, 2010) ve güvensiz bağlanma stillerinin de duygusal manipölasyonu yordadığı olduğu ortaya koyulmuştur. (Dutton, 1994; Guerrero, 1998).

4.3.3. İlişki Türü Değişkeninin Duygusal Manipölasyon Türlerini Yordamasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türlerinin ilişki türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için ANOVA yapılmıştır. İlişki türü değişkeninde flört, nişanlı ve evli olmak üzere 3 kategori vardır. Sonuçlar Çizelge 4.9’da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Duygusal Manipölasyon Türlerinin İlişki Türü Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.

Duygusal Manipölasyon Türleri	İlişki Türü	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Kısıtlayıcı Yutma	Flört	215	7,83	6,48	Gruplar Arası	617,77	2	308,89	7,56	,001
	Nişanlı	33	6,39	6,74	Gruplar İçi	17308,89	423	40,92		
	Evli	178	5,31	6,23	Toplam	17926,67	425			
Aşağılama	Flört	215	1,70	2,80	Gruplar Arası	22,70	2	11,35	1,47	,230
	Nişanlı	33	,82	2,00	Gruplar İçi	3258,22	423	7,70		
	Evli	178	1,52	2,87	Toplam	3280,91	425			
Düşmanca Geri Çekilme	Flört	215	14,74	9,12	Gruplar Arası	730,77	2	365,39	4,17	,016
	Nişanlı	33	11,48	8,34	Gruplar İçi	37039,13	423	87,56		
	Evli	178	12,28	9,81	Toplam	37769,90	425			
Baskınlık/ Sindirme	Flört	215	3,03	4,00	Gruplar Arası	20,55	2	10,28	0,63	,535
	Nişanlı	33	2,36	2,92	Gruplar İçi	6947,14	423	16,42		
	Evli	178	2,66	4,29	Toplam	6967,80	425			

Çizelge 4.8'e göre katılımcıların ilişki durumuna göre kısıtlayıcı yutma manipülasyon türünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F_{(2-423)}=7,56, p=.001$). Yani bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları kısıtlayıcı yutma manipülasyon davranışları ilişki durumunun flört/nişanlı/evli olmasına göre anlamlı şekilde değişmektedir. Tukey testine göre hangi gruplar arasında fark olduğuna bakılmıştır. Farkın flört ($\bar{x}=7,83$) ve evli ($\bar{x}=5,31$) gruplar arasında olduğu ve flört eden grubun daha fazla kısıtlayıcı yutma uyguladığı görülmüştür. Nişanlı grubun ise flört eden ve evli gruptan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Çizelge 4.8'e göre katılımcıların ilişki durumuna göre düşmanca geri çekilme manipülasyon türünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F_{(2-423)}=4,17, p=.016$). Yani bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları düşmanca geri çekilme manipülasyon davranışları ilişki durumunun flört/nişanlı/evli olmasına göre anlamlı şekilde değişmektedir. Tukey testine göre hangi gruplar arasında fark olduğuna bakılmıştır. Farkın flört ($\bar{x}=14,74$) ve evli ($\bar{x}=12,28$) gruplar arasında olduğu ve flört eden grubun daha fazla düşmanca geri çekilme uyguladığı görülmüştür. Nişanlı grubun ise flört eden ve evli gruptan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Çizelge 4.8'e göre katılımcıların ilişki durumuna göre aşağılama manipülasyon türünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2-423)}=1,47, p=.230$). Yani bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları aşağılayıcı manipülasyon davranışları ilişki durumunun flört/nişanlı/evli olmasına göre anlamlı şekilde değişmemektedir. Tablo 9'a göre katılımcıların ilişki durumuna göre baskınlık/sindirme türünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F_{(2-423)}=0,63, p=.535$). Yani bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları baskınlık/sindirme manipülasyon davranışları ilişki durumunun flört/nişanlı/evli olmasına göre anlamlı şekilde değişmemektedir.,

Buradaki bulgulara göre bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları kısıtlayıcı yutma ve düşmanca geri çekilme manipülasyon türleri ilişki türlerine göre anlamlı farklılıklar gösterirken, aşağılama ve baskınlık/sindirme manipülasyon türlerinde flört, nişanlılık ve evlilik arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular literatür ile büyük oranda tutarlıdır. Flört eden bireylerin evli bireylere göre daha fazla kısıtlayıcı yutma ve düşmanca geri çekilme davranışları sergilemesi, flört ilişkilerinin belirsizlik ve güvencesizlik içermesiyle açıklanabilir. Bu durum partner üzerinde kontrol kurma ihtiyacını artırabilir (Kuru, 2022). Literatüre göre kısıtlayıcı yutma manipülasyon biçimi kıskançlık ve sahipleniciliğin davranışsal yansıması olarak görülmektedir (Murphy ve

Hoover, 1999). Flört ilişkilerinde bu tür davranışların sık görülmesi ilişkinin yeri kurulmuş olmasından ve tarafların birbirine güvenlerinin henüz tam oluşmamasından kaynaklanıyor olabilir. Düşmanca geri çekilme ise özellikle çatışma çözümünün yerini alan pasif agresif bir manipülasyon biçimidir. Flört ilişkilerinde iletişim becerilerinin henüz tam gelişmemiş olma ihtimali, kaçınma ve geri çekilme davranışlarını artırabilir (Bobera, 2015). Evli bireylerde ise bağlanma düzeyinin daha yüksek olması ilişkinin sürekliliğine dair yatırım yapma motivasyonuna sebep olarak daha dolaylı veya daha az belirgin manipülasyon stratejilerinin tercih edilmesine neden olabilir (Blair ve ark., 2011).

Aşağılama ve baskınlık/sindirme manipülasyon türlerinin ilişki türüne göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Evli, flört eden veya nişanlı çiftler farklı ilişki biçimlerine sahip olsalar da, ilişkide üstlenilen roller (örneğin duygusal destek veren, karar verici, bağımlı vb.) sıklıkla benzer kalıplarda devam etmektedir. Dolayısıyla, aşağılama ve sindirme gibi manipülasyon stratejileri de ilişki türünden ziyade başka dinamiklerden etkileniyor olabilir. Örneğin literatüre göre manipülasyonlar kişilik özellikleri veya geçmiş travmatik deneyimlerle daha güçlü şekilde ilişkilidir (Grieve ve Mahar, 2010; Yıldırım, 2022). Ayrıca romantik ilişkilerde beklentiler kültürel normlara göre değişebilir. Aşağılama ve sindirme gibi manipülasyon türleri normalleştirilmenin yanında hatta bazı ilişkilerde ilişkiyi yönetme biçimi olarak algılanıyor olabilir. Bu nedenle, birey ilişki türüne bağlı olarak davranışlarını değiştirmeyebilir; çünkü bu stratejilerin farkında olmayabilir ya da doğru şekilde davrandığını düşünüyor olabilir. Sonuç olarak aşağılama ve baskınlık/sindirme gibi manipülasyon türlerinin ilişki türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, bu davranışların daha çok bireysel kişilik özellikleri, erken yaşam deneyimleri ve kültürel normlarla ilişkili olmasıyla açıklanabilir. Bu manipülasyon türleri, ilişkinin statüsünden (evli, nişanlı, flört) çok, ilişkinin içinde kurulan psikolojik yapı ve bireyin ilişkiye yüklediği anlamdan etkileniyor olabilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen bulgular neticesinde erişilen sonuçlar ile gelecekteki araştırmalara ve klinik uygulamalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇLAR

- Bu çalışmanın birinci amacı algılanan ebeveyn reddinin romantik ilişkide uygulanan duygusal manipülasyon türlerini (kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme, baskınlık/sindirme) yordayıp yordamadığını incelemektedir.
- Araştırmanın ikinci amacı ise Adleryan kişilik önceliklerinin (memnun etme, kontrol etme, rahat etme, üstün olma) romantik ilişkide uygulanan duygusal manipülasyon türlerini (kısıtlayıcı yutma, aşağılama, düşmanca geri çekilme, baskınlık/sindirme) yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu iki amaç doğrultusunda her bir duygusal manipülasyon türü için ayrı ayrı iki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.
- Elde edilen bulgulara göre babadan algılanan ret kısıtlayıcı yutma duygusal manipülasyon türünü anlamlı ve pozitif yönde yordarken, anneden algılanan ret kısıtlayıcı yutma duygusal manipülasyon türünü yordamamıştır. İkinci adımda modele dahil edilen Adleryan kişilik önceliklerinden memnun etme kişilik önceliği de kısıtlayıcı yutma duygusal manipülasyon türünü anlamlı ve pozitif yönde yordarken, diğer üç kişilik önceliği kısıtlayıcı yutma duygusal manipülasyon türünü yordamamıştır.
- Anneden ve babadan algılanan ret aşağılama duygusal manipülasyon türünü yordamamıştır. İkinci adımda modele dahil edilen Adleryan kişilik önceliklerinden hiçbir öncelik aşağılama duygusal manipülasyon türünü yordamamıştır ancak ikinci aşamada anneden algılanan ret aşağılama duygusal manipülasyon türünü anlamlı ve pozitif yönde yordamıştır.
- Anneden ve babadan algılanan ret düşmanca geri geri çekilme duygusal manipülasyon türünü yordamamıştır. İkinci adımda modele dahil edilen Adleryan kişilik önceliklerinden hiçbir öncelik düşmanca geri çekilme duygusal

manipölasyon türünü yordamamıştır ancak ikinci aşamada babadan algılanan ret düşmanca geri çekilme duygusal manipölasyon türünü anlamlı ve pozitif yönde yordamıştır.

- Babadan algılanan ret baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türünü anlamlı ve pozitif yönde yordarken, anneden algılanan ret baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türünü yordamamıştır. İkinci aşamada modele dahil edilen Adleryan kişilik önceliklerinden hiçbirisi baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türünü yordamamıştır.
- Araştırmanın üçüncü amacı romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır ve elde edilen bulgular duygusal manipölasyon türlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Kadınların erkeklere göre daha fazla kısıtlayıcı yutma, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türlerini kullandığı görülürken, aşağılama duygusal manipölasyon türünün cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür.
- Araştırmanın dördüncü amacı olan duygusal manipölasyon türlerinin bireyin önceki romantik ilişki deneyimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmış ve elde edilen bulgular bazı duygusal manipölasyon türlerinin önceki romantik ilişki deneyimine göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Önceden romantik ilişki deneyimi olan bireylerin daha fazla aşağılama, düşmanca geri çekilme ve baskınlık/sindirme duygusal manipölasyon türlerini kullandığı görülürken, kısıtlayıcı yutma duygusal manipölasyon türünün romantik ilişki deneyimine göre farklılaşmadığı görülmüştür.
- Araştırmanın son amacı ise romantik ilişkide uygulanan duygusal manipölasyon türlerinin ilişki türüne göre (flört, nişanlı, evli) farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda tek yönlü ANOVA uygulanmış ve elde edilen bulgular bazı duygusal manipölasyon türlerinin ilişki türüne göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Flört ilişkisi olan bireylerin evli bireylere göre daha fazla kısıtlayıcı yutma ve düşmanca geri çekilme duygusal manipölasyon türlerini kullandığı görülürken, aşağılama ve baskınlık/sindirme duygusal

manipölasyon türlerinin ilişki türüne göre farklılaşmadığı görölmüştür.

- Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ulusal ve uluslararası literatür ışığında tartışılmış ve gelecekteki araştırmalara ile klinik uygulamalara yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Gelecekteki Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma belirli bir örneklem grubu ile sınırlı kalmıştır. Gelecek araştırmalarda farklı kültürel arka planlara ve yaş gruplarına sahip bireylere yer verilerek bulguların genellenebilirliği artırılabilir.
- Araştırmanın çalışma grubunun %72'sini kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalarda katılımcılar arasında cinsiyet dengesi sağlanarak bulguların genellenebilirliği artırılabilir.
- Bu araştırma kesitsel bir çalışma olması sebebiyle elde edilen veriler belli bir zaman ile sınırlıdır. Oysa algılanan ebeveyn reddi, kişilik öncelikleri ve duygusal manipölasyon eğilimleri zaman içinde değişebilir. Bu nedenle değişkenler arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi için boylamsal araştırmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların duygusal manipölasyon davranışlarını nasıl deneyimlediklerini ve algıladıklarını anlamak amacıyla nitel araştırmalar yapılabilir.

5.2.2. Klinik Uygulamalara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada özellikle babadan algılanan reddin bazı duygusal manipölasyon türleriyle anlamlı şekilde ilişkili olduğu görölmüştür. Bu bağlamda bireylerin erken dönem ebeveyn ilişkilerinin romantik ilişki dinamiklerine etkisi terapi sürecinde dikkatle ele alınarak ebeveyn reddinin uzun vadeli etkileri göz önünde bulundurularak çocukluk yaşantılarına yönelik farkındalık çalışmaları yapılabilir.
- Bu araştırmada memnun etme kişilik önceliğinin bazı duygusal manipölasyon türleriyle anlamlı şekilde ilişkili olduğu görölmüştür. Bu durum danışanların ilişkilerinde ihtiyaç duydukları kabul ve onay ihtiyacının sağlıklı biçimlere

evrilebileceğini göstermektedir. Bu nedenle bireyin kişilik öncelikleri terapi sürecinde ele alınarak sağlıklı sınırlar koyma becerileri geliştirilebilir.

- Araştırmanın bulguları kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde bazı duygusal manipülasyon türlerini kullandığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla kadın danışanlarla çalışırken duygusal manipülasyonun ilişkisel bir başa çıkma biçimi olarak kullanılıp kullanılmadığının sorgulanarak alternatif iletişim yollarının geliştirilmesi terapi sürecinin bir konusu olabilir.
- Önceden romantik ilişkisi olan bireylerde bazı duygusal manipülasyon türlerinin daha sık görüldüğü; ayrıca flört ilişkisi yaşayan bireylerin evli bireylere göre daha fazla manipülatif davranış sergilediği tespit edilmiştir. Bu nedenle, ilişki geçmişi ve mevcut ilişki türü, bireysel ve çift terapilerinde müdahale planının belirlenmesinde dikkate alınabilir.
- Bireylerin romantik ilişkilerde kullandıkları iletişim biçimlerini fark etmeleri ve sağlıklı ilişki kurma becerilerini geliştirmeleri için duygusal manipülasyon konusunu içeren grup çalışmaları, seminerler ve atölye çalışmaları yaygınlaştırılabilir. Bu tür programlar özellikle genç yetişkinlik dönemindeki bireyler için önleyici ruh sağlığı hizmetlerinin bir parçası olabilir.
- Çiftler arası dinamiklerde duygusal manipülasyonun ilişkisel doyumu azaltabileceği göz önünde bulundurularak bu davranışların tanımlanması ve ilişkisel sorumlulukların netleştirilmesi terapi sürecinin bir parçası olabilir.
- Cinsiyetin bazı manipülasyon türleri üzerinde farklılaştırıcı etkisi olduğu bulgusu, müdahale süreçlerinin toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda, uzmanlar hem kadın hem erkek danışanların ilişkisel davranışlarını toplumsal normlar çerçevesinde değerlendirerek daha kapsayıcı bir yaklaşım benimseyebilirler.
- Bu araştırma, bireylerin romantik ilişkilerde başvurdukları duygusal manipülasyon stratejilerinin erken dönem ebeveyn reddi deneyimlerinden, kişilik önceliklerinden, cinsiyetlerinden, ilişki geçmişlerinden ve ilişki türünden etkilendiğini göstermektedir. Dolayısıyla çift terapilerinde bu değişkenlerin etkileri göz önüne alınabilir.

6. KAYNAKLAR

- Abowitz, D. A., Knox, D., & Zusman, M. (2010). Emotional abuse among undergraduates in romantic relationships. *International Journal of Sociology of the Family*, 36 (2), 117-138.
- Adler, A. (1929). *The science of living*. George Allen & Unwin.
- Adler, A. (1957). The progress of mankind. *Journal of Individual Psychology*, 13, 9-13.
- Ali, S., Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2015). Pancultural gender differences in the relation between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adult offspring: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(8), 1059-1080. <https://doi.org/10.1177/0022022115597754>
- Ali, S., Khatun, M., Khaleque, A., & Rohner, R. (2022). Perceived Parental Undifferentiated Rejection and Children's Personality Dispositions: A Meta-Analysis of Multicultural Studies. *The Journal of Genetic Psychology*, 184, 9-22. <https://doi.org/10.1080/00221325.2022.2110447>
- Ali, S., Khatun, N., Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2019). They love me not: A meta-analysis of relations between parental undifferentiated rejection and offspring's psychological maladjustment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(2), 185-199. <https://doi.org/10.1177/0022022118815599>
- Ansbacher, H. L., & Ansbacher, R. R. (Eds.). (1956), *The Individual Psychology of Alfred Adler*. Basic Books
- Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(1), 28-46.
- Aracı-İyiyaydın, A., & Hatipoğlu-Sümer, Z. (2021). The mediational role of intimate partner acceptance and psychological adjustment in the relationship between intimate partner control and marital adjustment. *Current Psychology*, <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01468-2>
- Asante, A. B., Antwi, T., & Addai-Mununkum, R. (2024). Applying adlerian therapy to adverse childhood experiences in university students. *International*

- Ashby, J. S., & Kottman, T. (2000). The relationships between personality priorities and affect, depression, self-efficacy, and fear of intimacy. *Individual Psychology*, 56(2), 172.
- Ashby, J. S., Kottman, T., & Rice, K. G. (1998). Adlerian personality priorities: Psychological and attitudinal differences. *Journal of Counseling & Development*, 76(4), 467-474. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1998.tb02706.x>
- Ashdown, B., Hackathorn, J., Barclay, L., Browning, H., & Elysee, M. (2021). Surveilling and Spying on Romantic Partners in the United States: The Influence of Perceived Maternal Rejection and Psychological Maladjustment. *Journal of Social Psychology Research*. 1 (1), 1-17.
- Ataacar, A. (2023). *Romantik ilişkilerdeki partnerlerin kırılğan narsisizm düzeyleri ile çatışmaların çözümüne yaklaşımları arasındaki ilişkide ebeveyn kabul-red algılarının düzenleyici rolünün incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side?. *Personality and individual differences*, 43(1), 179-189. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.11.019>
- Babuşcu, B. (2014). *The relationship between parental acceptance-rejection and intimate partner acceptance-rejection among married individuals: mediating role of early maladaptive schemas*. (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Baldwin, A. L., Kalhorn, J., & Breese, F. H. (1945). Patterns of parent behavior. *Psychological Monographs*, 58(3), 1-75. <https://doi.org/10.1037/h0093566>
- Baldwin, A. L., Kalhorn, J., & Breese, F. H. (1949). The appraisal of parent behavior. *Psychological Monographs: General and Applied*, 63(4), <https://doi.org/10.1037/h0093577>
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prentice Hall.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child development*, 67(6), 3296-3319. <https://doi.org/10.1111/j.1467->

- Bayat, B. (2015). *Algılanan ebeveyn kabul reddinin yetişkinlik dönemindeki psikopatoloji ile ilişkisi: Kontrol odağının ve benlik kurgularının aracı rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Berkel, L. A., Furlong, A. N., Hickman, A. A., & Blue, E. L. (2005). A Qualitative Examination of Black College Women's Beliefs About Abuse in Relationships. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(3), 283-290.
- Berns, N. (2001). Degendering the problem and gendering the blame: Political discourse on women and violence. *Gender & Society*, 15(2), 262-281. <https://doi.org/10.1177/089124301015002006>
- Berzenski, S. R., & Yates, T. M. (2019). A developmental process analysis of the contribution of childhood emotional abuse to relationship violence. In *The effect of childhood emotional maltreatment on later intimate relationships* (pp. 180-203). Routledge.
- Beyarslan, S. D., & Uzer, T. (2022). Psychological control and indulgent parenting predict emotional-abuse victimization in romantic relationships. *Current Psychology*, 41(8), 5532-5545. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01072-w>
- Black, M. C. (2011). Intimate partner violence and adverse health consequences: Implications for clinicians. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 5, 428-439. <https://doi.org/10.1177/1559827611410265>
- Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L., Merrick, M. T., ... & Chen, J. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 summary report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Blair, M., Nelson, E. S., & Coleman, T. (2001). Deception, power, and self-differentiation in college students' romantic relationships: an exploratory study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(1), 57-71. <https://doi.org/10.1080/00926230152035859>
- Bobera, T. (2015). *Able versus willing to manipulate partners in romantic relationships* (Doctoral dissertation, University of Tasmania). <https://doi.org/10.25959/23239223.v1>
- Bograd, M. (1988). How battered women and abusive men account for domestic violence: Excuses, justifications, or explanations? In G. T. Hotaling, D. Finkelhor, J. T.

- Kirkpatrick, & M. A. Strus (Eds.), *Coping with family violence: Research and policy perspectives*, (pp. 60- 70). Sage.
- Braiker, H. B., & Kelley, H. H. (1979). Conflict in the development of close relationships. In *Social exchange in developing relationships* (pp. 135-168). Academic Press.
- Britzman, M. J., & Henkin, A. L. (1992). Wellness and Personality Priorities: The Utilization of Adlerian Encouragement Strategies. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 48(2).
- Britzman, M., & Main, F. (1990). Wellness and Personality Priorities. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 46(1).
- Brown, J. (1976). *Practical applications of the personality priorities: A guide for counselors*. B & F Associates.
- Burelomova, A. S., Gulina, M. A., & Tikhomandritskaya, O. A. (2018). Intimate partner violence: An overview of the existing theories, conceptual frameworks, and definitions. *Psychology in Russia: State of the art*, 11(3), 128-144. <https://doi.org/10.11621/pir.2018.0309>
- Bursten, B. (1972). The manipulative personality. *Archives of General Psychiatry*, 26(4), 318-320. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1972.01750220028005>
- Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S., & Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of personality and social psychology*, 52(6), 1219–1229. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.6.1219>
- Büyüköztürk, Ş. (Ed). (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Camden, A. A., & Brown, C. M. (2017). Perceived Parental Rejection in Middle Childhood as a Predictor of Lower Adulthood Resilience. *Psi Chi Journal of Psychological Research*, 22(4). 294-306.
- Campbell, W. K., & Foster, C. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 484–495. <https://doi.org/10.1177/0146167202287006>
- Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2011). *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder*. John Wiley & Sons.

- Cankardaş-Nalbantçılar, S. (2018). *Yakın ilişkide psikolojik şiddet deneyimi ile travmatik stres belirtileri arasında peritratmatik sıkıntı ve kontrol kaybı ile posttravmatik duyguların aracı rolü*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Cao, H., Ma, R., Li, X., Liang, Y., Wu, Q., Chi, P., ... & Zhou, N. (2022). Childhood emotional maltreatment and adulthood romantic relationship well-being: A multilevel, meta-analytic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(3), 778-794. <https://doi.org/10.1177/1524838020975895>
- Carney, M. M., & Barner, J. R. (2012). Prevalence of partner abuse: Rates of emotional abuse and control. *Partner Abuse*, 3(3), 286-335.
- Champney, H. (1941). The variables of parent behavior, *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 36(4), 525-542. <https://doi.org/10.1037/h0060534>
- Chang, V. N. (1995). Interaction patterns that threaten the self. *Transactional Analysis Journal*, 25(2), 133-140. <https://doi.org/10.1177/036215379502500206>
- Chang, V. N. (1996). *I just lost myself: Psychological abuse of women in marriage*. Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group.
- Christensen, A., & Heavey, C. L. (1990). Gender and social structure in the demand/withdraw pattern of marital conflict. *Journal of personality and social psychology*, 59(1), 73-81.
- Cicchetti, D., & Toth, S. (2000). Developmental processes in maltreated children. In D. J. Hansen (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 46. Motivation and child maltreatment* (pp. 85–160). University of Nebraska Press.
- Cicchetti, D., & Toth, S. L. (1995). Child maltreatment and attachment organization: Implications for intervention. In S. Goldberg, R. Muir, & J. Kerr (Eds.), *Attachment theory: Social, developmental, and clinical perspectives* (pp. 279–308). Analytic Press.
- Crawford, E., & Wright, M. O. (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 93-116. https://doi.org/10.1300/J135v07n02_06
- Çabuk, B. ve Kumova, F. (2024). Gaslighting Olgusunun Sosyodemografik Faktörler ve

Kişilik Eğilimleri Bağlamında İncelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (23), 211-238.

Çelik, Z. (2024). *Duygusal manipülasyonun yordayıcıları olarak ebeveynlerden algılanan psikolojik kontrol ve romantik ilişki temalı obsesyon ve kompulsiyonlar*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Çelik, Z. U. ve Demir, M. (2021). Romantik ilişkilerde çelişik duygulu cinsiyetçilik ve sosyal ilgi. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 5(1), 103-115.

Çini, A. (2022). *Ebeveyn kabul-reddi ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

Dedeler, M., Akün, E. ve Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği-kısa form'un uyarlama çalışması. *Dusunen Adam*, 30(3), 181-193. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300302>

Dewey, E. A. (1991). *Basic Applications of Alderian Psychology for Self-understanding and Human Relationships*. CMTI Press.

Dillman Taylor, D., & Mullen, P. R. (2019). Adlerian personality priority assessment: A psychometric evaluation. *The Journal of Individual Psychology*, 75(2), 122-144. <https://dx.doi.org/10.1353/jip.2019.0011>.

Dillman Taylor, D., Gungor, A., Blount, A. J., & Mullen, P. R. (2018). Personality priorities and perceived wellness among counseling trainees. *The Journal of Individual Psychology*, 74(2), 188-208. <https://dx.doi.org/10.1353/jip.2018.0012>.

Dillman Taylor, D., Ray, D. C., & Henson, R. K. (2015). Development and Factor Structure of the Adlerian Personality Priority Assessment. *Archives of Assessment Psychology*, 5(1), 4.

Dinkmeyer, D., Dinkmeyer, D., & Sperry, L. (1987). *Adlerian counseling and psychotherapy* (2nd ed.). Merrill Publishing Co.

Disque, J. G., & Bitter, J. R. (1998). Integrating narrative therapy with Adlerian lifestyle assessment: A case study. *Journal of Individual Psychology*, 54, 431-450.

Dobash, R. E., & Dobash, R. (1979). *Violence against wives: A case against the*

patriarchy. Free Press.

- Dorpat T.L. (1994) On the double whammy and gaslighting. *Psychoanalysis & Psychotherapy*, 11(1). 91-96.
- Douglas, K. (1997). *Invisible Wounds: A self-help guide for women in destructive relationships*. Womens Pr Ltd.
- Dutton, D. G. (1994). The origin and structure of the abusive personality. *Journal of Personality Disorders*, 8(3), 181-191. <https://doi.org/10.1521/pedi.1994.8.3.181>
- Dutton, D. G. (1995). Intimate abusiveness. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(3), 207-224. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.1995.tb00040.x>
- Dutton, D. G. (1998). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. The Guilford Press.
- Dutton, D. G., & Painter, S. (1981). Traumatic bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse. *Victimology: An International Journal*, 6(1-4), 139–155.
- Dutton, D. G., & Starzomski, A. J. (1993). Borderline personality in perpetrators of psychological and physical abuse. *Violence and Victims*, 8(4), 327-337. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.8.4.327>
- Dutton, D. G., Starzomski, A., & Ryan, L. (1996). Antecedents of abusive personality and abusive behavior in wife assaulters. *Journal of Family Violence*, 11, 113-132. <https://doi.org/10.1007/BF02336665>
- Dye, M. L., & Davis, K. E. (2003). Stalking and psychological abuse: Common factors and relationship-specific characteristics. *Violence and Victims*, 18(2), 163-180. <https://doi.org/10.1891/vivi.2003.18.2.163>
- Edwards, M. E. (2002). Attachment, mastery, and interdependence: A model of parenting processes. *Family process*, 41(3), 389-404. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2002.41308.x>
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsizm? Büyüklenmeci ve kırılğan narsizmin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.

- Engel, B. (2023). *The emotionally abusive relationship: How to stop being abused and how to stop abusing*. John Wiley & Sons.
- Eralp, D. (2021). *The relationship between parental acceptance-rejection, marital satisfaction and rejection sensitivity in turkish newlyweds: a dyadic mediation analysis*. [Unpublished master's thesis]. Özyegin University.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W.W. Norton & Company.
- Ertürk, Y. (2022). *Romantik ilişkilerde ilişki istikrarı: sınır kişilik örgütlenmesinde erken dönem uyumsuz şemalar, ilişkilerde manipülasyon ve flört şiddeti bağlamında incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ege Üniversitesi.
- Few, A. L., & Rosen, K. H. (2005). Victims of chronic dating violence: how women's vulnerabilities link to their decisions to stay. *Family Relations*, 54(2), 265–279. <https://doi.org/10.1111/j.0197-6664.2005.00021.x>
- Fırat, İ. & Güngör, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları üzerinde yetersizlik duygusunun yordayıcı etkisi: Sosyal ilginin aracı rolü. *TEBD*, 19(1), 487-504. <https://doi.org/10.37217/tebd.832194>
- Finkel, E. J., DeWall, C. N., Slotter, E. B., McNulty, J. K., Pond Jr., R. S., & Atkins, D. C. (2012). Using I3 theory to clarify when dispositional aggressiveness predicts intimate partner violence perpetration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102 (3), 533–549. <https://doi.org/10.1037/a0025651>
- Finkel, E. J., Eastwick, P. W., Karney, B. R., Reis, H. T., & Sprecher, S. (2013). Online dating: A critical analysis from the perspective of psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 13 (1), 3–66. <https://doi.org/10.1177/1529100612436522>
- Follingstad, D. R., & DeHart, D. D. (2000). Defining psychological abuse of husbands toward wives: Contexts, behaviors, and typologies. *Journal of interpersonal violence*, 15(9), 891-920. <https://doi.org/10.1177/088626000015009001>
- Follingstad, D. R., Bradley, R. G., Helff, C. M., & Laughlin, J. E. (2002). A model for predicting dating violence: Anxious attachment, angry temperament, and need for relationship control. *Violence and victims*, 17(1), 35-47.

<https://doi.org/10.1891/vivi.17.1.35.33639>

Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of family violence*, 5, 107-120. <https://doi.org/10.1007/BF00978514>

Forke, C. M., Myers, R. K., Catallozzi, M., & Schwarz, D. F. (2008). Relationship violence among female and male college undergraduate students. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 162(7), 634–641. <https://doi.org/10.1001/archpedi.162.7.634>.

Forward, S., & Frazier, D. (1997). *Emotional blackmail: When the people in your life use fear, obligation and guilt to manipulate you*. Bantam Press.

Furman, W., & Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior* (pp. 3-22). Psychology Press.

Geffner, R., & Rossman, B. R. (1997). Emotional abuse: An emerging field of research and intervention. *Journal of Emotional Abuse*, 1(1), 1-5. https://doi.org/10.1300/J135v01n01_01

Gelles, R. J., & Straus, M. A. (1988). *Intimate violence*. Simon & Schuster.

George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. Pearson.

Giotsa, A., Kyriazos, T. A., & Mitrogiorgou, E. (2018). Parental acceptance-rejection and interpersonal anxiety in young adults. *Hellenic Journal of Psychology*, 15(2), 138-150.

Godfrey, D. A., Kehoe, C. M., Bennett, V. E., Bastardas-Albero, A., & Babcock, J. C. (2021). Validating measures of emotional abuse with behavioral observations during interpersonal conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(1), 3-18. <https://doi.org/10.1177/0265407520951854>

Goldsmith, R. E., & Freyd, J. J. (2005). Awareness for emotional abuse. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 95-123. https://doi.org/10.1300/J135v05n01_04

Gonzalez-Mendez, R., Rojas-Solís, J. L., & Ramírez-Santana, G. (2018). Exploring conflict resolution and psychological abuse across romantic relationships. *Journal*

of Aggression, Maltreatment & Trauma, 27(2), 220-235.
<https://doi.org/10.1080/10926771.2017.1327912>

Gormley, B., & Lopez, F. G. (2010). Psychological abuse perpetration in college dating relationships: Contributions of gender, stress, and adult attachment orientations. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(2), 204–218.
<https://doi.org/10.1177/0886260509334404>

Gottman, J. M. (1998). Psychology and the study of marital processes. *Annual Review of Psychology*, 49, 169–197. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.169>

Göktaş, M, Şendoğan, B. ve Yüksel-Gen, D. (2022). Romantik ilişki yaşayan bireylerin vakit geçirme tercihlerinin yordayıcısı olarak sosyal ilgi, algılanan ilişki doyumu, eğlencelilik ve çatışma çözüm stilleri. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(1). 29-48.

Grieve, R., & Mahar, D. (2010). The emotional manipulation–psychopathy nexus: Relationships with emotional intelligence, alexithymia and ethical position. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 945-950.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.02.028>

Guerrero, L. K. (1998). Attachment-style differences in the experience and expression of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 5, 273-291.
<https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00172.x>

Güngör, A., & Dillman-Taylor, D. (2021). Adaptation of the Adlerian Personality Priority Assessment into Turkish. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 8(4), 914-927. <https://doi.org/10.21449/ijate.863323>

Gwartney-Gibbs, P. A., Stockard, J., & Bohmer, S. (1987). Learning courtship aggression: The influence of parents, peers, and personal experiences. *Family Relations*, 276-282. <https://doi.org/10.2307/583540>

Hafeez, S., Ayaz, H., Shahzadi, G., & Waseem, A. (2024). Perceived Maternal Acceptance-Rejection as a Predictor of Emotional Intelligence in Adolescence. *Journal of Health and Rehabilitation Research*. 4(1), 498-503.
<https://doi.org/10.61919/jhrr.v4i1.395>

Hailes, H. P. (2023). " They're Out to Take Away Your Sanity": An Ecological Investigation of Gaslighting in Intimate Partner Violence [Doctoral dissertation, Boston College].

- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Prentice Hall, Inc.
- Hamel, J., Cannon, C. E. B., & Graham-Kevan, N. (2024). The consequences of psychological abuse and control in intimate partner relationships. *Traumatology*, 30(3), 314–326. <https://doi.org/10.1037/trm0000449>
- Hamel, J., Jones, D. N., Dutton, D. G., & Graham-Kevan, N. (2015). The CAT: A gender-inclusive measure of controlling and abusive tactics. *Violence and Victims*, 30(4), 547-580. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-13-00027>
- Hazan, C., & Shaver, P. (2017). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal development* (pp. 283-296). Routledge.
- Hightower, E. (2017). *An exploratory study of personality factors related to psychological abuse and gaslighting*. [Doctoral dissertation, William James College].
- Hofer, P. (1989). The role of manipulation in the antisocial personality. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 33(2), 91-101. <https://doi.org/10.1177/0306624X8903300202>
- Hoffman, P. (1984). Psychological abuse of women by spouses and live-in lovers. *Women & Therapy*, 3(1), 37-47. https://doi.org/10.1300/J015V03N01_05
- Holden, J. M. (1991). The most frequent personality priority pairings in marriage and marriage counseling. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Therapy Research and Practice*, 47, 392-398.
- Holden, J. M. (2000). Personality priorities in couples counseling. *Techniques in Marriage and Family Therapy*, 1, 25-32.
- Holden, J. M. (2002). Using Adlerian personality priorities. In *Handouts. Seminar in Advanced Counseling Theory. University of North Texas. Denton, Texas*.
- Ijadunola, M. Y., Mapayi, B. M., Afolabi, O. T., Ojo, T. O., Adewumi, A. O., Adeuyi, D., & Adesunkanmi, A. K. (2014). Dating violence among undergraduates in campus based relationships in a south western Nigerian university. *Nigerian Journal of Health Sciences*, 14(2), 45-52.
- James, K., & MacKinnon, L. (2010). The tip of the iceberg: A framework for identifying

- nonphysical abuse in couple and family relationships. *Journal of Feminist Family Therapy*, 22, 112-129. <https://doi.org/10.1080/08952831003787867>
- Jin, X., Eagle, M., & Yoshioka, M. (2007). Early exposure to violence in the family of origin and positive attitudes towards marital violence: Chinese immigrant male batterers vs. controls. *Journal of family violence*, 22, 211-222. <https://doi.org/10.1007/s10896-007-9073-3>
- Kadalkal, İ. (2021). *Romantik ilişkilerdeki olası manipölasyon veya duygusal istismarın ilişkiden alınan doyuma etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Kagan, J. (1978). *The growth of the child: Reflections on human development*. W.W. Norton.
- Kalkan, M. (2010). An Adlerian overview to physical abuse, emotional abuse and problem solving on romantic relationships: the social interest. *Alpha Psychiatry*, 11(3), 242-247.
- Karaduman, S., & Zeteroglu, E. S. (2024). 4-5 Yaş Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Anne-Babalarının Kabul-Red Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(3), 2389-2422. <https://doi.org/10.17152/gefad.1465491>
- Karakurt, G., & Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and victims*, 28(5), 804-821. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.vv-d-12-00041>
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Karasu, R.Ö. (2020). *Ebeveyn kabul reddi ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri ile sosyal kaygı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Karpel, M. (1976). Individuation: From fusion to dialogue. *Family Process*, 15(1), 65–82. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1976.00065.x>
- Katz, J., Arias, I., & Beach, S. R. (2000). Psychological abuse, self-esteem, and women's dating relationship outcomes: A comparison of the self-verification and self-enhancement perspectives. *Psychology of Women Quarterly*, 24(4), 349-357. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2000.tb00217.x>

- Kayacı, Ü. ve Özbay, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 128-142.
- Kefir, N. (1971). *Priorities: A different approach to life style*. Paper presented at the International Committee of Adlerian Summer School and Institutes (ICASSI), Tel Aviv, Israel.
- Kefir, N. (1981). Impasse/priority therapy. In R. Corsini (Ed.), *Handbook of innovative psychotherapies*. (pp. 400-415). Wiley.
- Kefir, N., & Corsini, R. J. (1974). Dispositional sets: A contribution to typology. *Journal of Individual Psychology*, 30(2), 163-178.
- Kern, C. W., & Watts, R. E. (1993). Adlerian counseling. *TCA Journal*, 21(1), 85-96. <https://doi.org/10.1080/15564223.1993.12034413>
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. Jason Aronson.
- Kernberg, O. F. (1982). Self, ego, affects, and drives. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 30 (4), 893-917. <https://doi.org/10.1177/000306518203000404>
- Khaleque, A. ve Rohner, P. R. (2001). Reliability of the perceived parental control scale: A meta-analysis across ethnic groups, center of parent acceptance and re-jection, school of family studies. University of Connecticut.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 103-115. <https://doi.org/10.1177/1088868311418986>
- Khaleque, A., Hussain, S., Gul, S., & Zahra, S. (2018). Relations between remembered childhood parental acceptance-rejection, current fear of intimacy, and

psychological adjustment among Pakistani adults. *Psychology and Behavioral Science*, 10(2), 1-8. <https://doi.org/10.19080/PBSIJ.2018.10.555784>

Khaleque, A., Uddin, M. K., Hossain, K. N., Siddique, M. N. E. A., & Shirin, A. (2019). Perceived parental acceptance–rejection in childhood predict psychological adjustment and rejection sensitivity in adulthood. *Psychological Studies*, 64, 447-454. <https://doi.org/10.1007/s12646-019-00508-z>

Kılınçer, A. S. ve Dost, M. T. (2012). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismar. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(42). 160-172. <https://doi.org/10.17066/pdrd.94701>

Kirkwood, C. (1993). *Leaving abusive partners: From the scars of survival to the wisdom for change*. Sage.

Klein, R. B. (2023). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford Press.

Kligman, M., & Culver, C. M. (1992). An analysis of interpersonal manipulation. *The Journal of medicine and philosophy*, 17(2), 173-197. <https://doi.org/10.1093/jmp/17.2.173>

Kohut, H. (1977). The restoration of the self. *International Universities*.

Kumcağız, H., Orak, O. S., & Şahin, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı yordamada algılanan anne baba tutumları ve boyun eğici davranışlar. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 389-399.

Kuru, G. (2022). *An actor-partner interdependence mediation model of emotional manipulation on commitment via satisfaction of couples in romantic relationships*. [Unpublished master's thesis]. Middle East Technical University.

Kuterovac-Jagodić, G., & Keresteš, G. (1997). Perception of parental acceptance-rejection and some personality variables in young adults. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 6(4-5 (30-31)), 477-491.

Lammers, M., Ritchie, J., & Robertson, N. (2005). Women's experience of emotional abuse in intimate relationships: A qualitative study. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 29-64. https://doi.org/10.1300/J135v05n01_02

Langenfeld, S., & Main, F. (1983). Personality priorities: A factor analytic

- study. *Individual Psychology*, 39(1), 40.
- Langhinrichsen-Rohling, J., & Rohling, M. (2000). Negative family-of-origin experiences: Are they associated with perpetrating unwanted pursuit behaviors? *Violence and Victims*, 15, 1-13. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.15.4.459>
- Langhinrichsen-Rohling, J., Palarea, R. E., Cohen, J., and Rohling, M. L. (2000). Breaking up is hard to do: unwanted pursuit behaviors following the dissolution of a romantic relationship. *Violence and Victims*, 15 (1), 73-90. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.15.1.73>
- Langhinrichsen-Rohling, J., Shlien-Dellinger, R. K., Huss, M. T., & Kramer, V. L. (2004). Attributions about perpetrators and victims of interpersonal abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(4), 484–498. <https://doi.org/10.1177/0886260503262084>
- Lansbach, D. (2022) *Making sense of psychological abuse in romantic relationships: a thematic analysis*. [Doctoral Dissertation, University of Edinburgh].
- Lapsley, H. (1993). *The measurement of family violence: A critical review of the literature*. Social Policy Agency, Department of Social Welfare.
- Laskey, P., Bates, E. A., & Taylor, J. C. (2019). A systematic literature review of intimate partner violence victimisation: An inclusive review across gender and sexuality. *Aggression and Violent Behavior*, 47, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.02.014>
- Leisring, P. A. (2013). Physical and emotional abuse in romantic relationships: Motivation for perpetration among college women. *Journal of interpersonal violence*, 28(7), 1437-1454. <https://doi.org/10.1177/0886260512468236>
- Lewis, S. F., & Fremouw, W. (2001). Dating violence: A critical review of the literature. *Clinical psychology review*, 21(1), 105-127. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(99\)00042-2](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00042-2)
- Li, X., & Meier, J. (2017). Father love and mother love: Contributions of parental acceptance to children's psychological adjustment. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 459-490. <https://doi.org/10.1111/jftr.12227>
- Li, Y., & Samp, J. A. (2023). Gaslighting LGBTQ+ individuals: Correlates of gaslighting experiences, gaslighters' characteristics, and gaslighting techniques. *Communication Studies*, 74(4), 356-376.

- Linehan, M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford press.
- Loring, M. T. (1994). *Emotional abuse*. Lexington Books/Macmillan.
- Love, H. A., Spencer, C. M., May, S. A., Mendez, M., & Stith, S. M. (2020). Perpetrator risk markers for intimate terrorism and situational couple violence: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(5), 922-931. <https://doi.org/10.1177/1524838018801331>
- Main, F., & Oliver, R. (1988). Complementary, symmetrical, and parallel personality priorities as indicators of marital adjustment. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Therapy Research and Practice*, 44, 324-332.
- Manaster, G. J., & Corsini, R. J. (1982). *Individual Psychology: Theory and practice*. F.E. Peacock.
- March, E., Kay, C. S., Dinić, B. M., Wagstaff, D., Grabovac, B., & Jonason, P. K. (2025). “It’s All in Your Head”: Personality traits and gaslighting tactics in intimate relationships. *Journal of Family Violence*, 40(2), 259-268. <https://doi.org/10.1007/s10896-023-00582-y>
- Marin, A. J., & Russo, N. F. (1999). What causes mens violence against women. *Feminist Perspectives On Male Violence*, 18-36. <http://dx.doi.org/10.4135/9781452231921.n3>
- Marshall, L. L. (1992). Feminist perspectives on male violence against women: critiquing o'neil and harway's model. In M. Harway, & J. O'Neil (Eds.), *What Causes Men's Violence against Women?* (pp. 18-36). SAGE Publications, Inc.
- Marshall, L. L. (1994). Physical and psychological abuse. In W. R. C. B. H. Spitzberg (Ed.), *The dark side of interpersonal communication* (pp. 281–311). Lawrence Erlbaum Associates.
- Marshall, L. L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379–409. <https://doi.org/10.1007/BF02333424>
- Marshall, L. L. (1999). Effects of men's subtle and overt psychological abuse on low-income women. *Violence and Victims*, 14(1), 69–88.

McWilliams, N. (1999). *Psychoanalytic case formulation*. Guilford Press.

Messman-Moore, T. L., & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 75–92. https://doi.org/10.1300/J135v07n02_05

Mihalic, S. W., & Elliott, D. (2017). A social learning theory model of marital violence. In *Domestic Violence* (pp. 303-329). Routledge.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). Boosting attachment security to promote mental health, prosocial values, and inter-group tolerance. *Psychological Inquiry*, 18(3), 139-156. <https://doi.org/10.1080/10478400701512646>

Milletich, R. J., & Kelley, M. (2010). Experiencing emotional abuse during childhood and witnessing interparental verbal aggression as related to emotional aggression in undergraduate dating relationships. *OUR Journal: ODU Undergraduate Research Journal*, 1(1), 1-16. <https://doi.org/10.25778/axc8-wr11>

Mitchell, S. A., & Black, M. J. (1995). *Freud and beyond: A history of modern psychoanalytic thought*. Basic Books.

Moray, S. (2019). *20-40 yaş arası bireylerde depresif belirtiler ile ebeveyn kabul-red algısı psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.

Mosak, H. H. (2005). Adlerian psychotherapy. In R. J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (7th ed., pp. 52-95). Brooks/Cole.

Mosak, H., & Maniaci, M. (2013). *Primer of Adlerian psychology: The analytic-behavioural-cognitive psychology of Alfred Adler*. Routledge.

Mrvoljak-Theodoropoulou, I., Gari, A., & Mylonas, K. (2022). Young adults' assertiveness in relation to parental acceptance-rejection in Greece and in Bosnia and Herzegovina. *Psychological Reports*, 125(1), 29-54. <https://doi.org/10.1177/0033294120980967>

Murphy, C. M., & Cascardi, M. (1999). Psychological abuse in marriage and dating relationships. In R. L. Hampton (Ed.), *Family violence prevention and treatment* (2nd ed., pp. 198-226). Sage.

- Murphy, C. M., & Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims, 14*(1), 39–53. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.1.39>
- Murphy, C. M., & Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims, 14*(1), 39–53. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.1.39>
- Najam, N., Hussain, S., Kanwal, R. H., Malik, F., & Kausar, R. (2014). Parental power, prestige, and acceptance as predictors of young adults' psychological adjustment in Gilgit-Baltistan, Pakistan. *Cross-Cultural Research, 48*(3), 270–277. <https://doi.org/10.1177/1069397114528455>
- Neumann, E. (2017). Emotional abuse in childhood and attachment anxiety in adult romantic relationships as predictors of personality disorders. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 26*(4), 430–443. <https://doi.org/10.1080/10926771.2017.1299826>
- Nicholas, K. B., & Bieber, S. L. (1996). Parental abusive versus supportive behaviors and their relation to hostility and aggression in young adults. *Child Abuse & Neglect, 20*(12), 1195–1211. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(96\)00115-9](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(96)00115-9)
- O'Leary, K. D., & Jouriles, E. N. (1994). Psychological abuse between adult partners: Prevalence and impact on partners and children. In L. L'Abate (Ed.), *Handbook of developmental family psychology and psychopathology* (pp. 330–349). Wiley.
- Oberst, U., & Checa, I. (2022). A Contribution to the Theory and Measurement of Adlerian Personality Priorities. *The Journal of Individual Psychology, 78*(2), 257–277. <https://doi.org/10.1353/jip.2022.0028>
- O'Hearn, R. E., & Davis, K. E. (1997). Women's experience of giving and receiving emotional abuse: An attachment perspective. *Journal of Interpersonal Violence, 12*(3), 375–391. <https://doi.org/10.1177/088626097012003004>
- O'Leary, K. D., Malone, J., & Tyree, A. (1994). Physical aggression in early marriage: preresultship and relationship effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 62*(3), 594.
- Öngün, E. ve Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN) Dergisi, 4*(1), 52–58. <https://doi.org/10.5222/jaren.2018.052>

- Özer, R. ve Yıldırım, M. S. Ö. (2023). Ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 372-386. <https://doi.org/10.17336/igusbd.948172>
- Parks, S. E., Kim, K. H., Day, N. L., Garza, M. A., & Larkby, C. A. (2011). Lifetime self-reported victimization among low-income, urban women: The relationship between childhood maltreatment and adult violent victimization. *Journal of interpersonal violence*, 26(6), 1111-1128. <https://doi.org/10.1177/0886260510368158>
- Parrott, L. (1997). *Counseling and psychotherapy*. McGraw-Hill.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Peluso, P. R., Peluso, J. P., White, J. F., & Kern, R. M. (2004). A comparison of the attachment theory and Individual Psychology: A review of the literature. *Journal of Counseling and Development*, 82, 139–145. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00295.x>
- Pew, W. L. (1976). *The number one priority*. St. Paul, MN: St. John's Hospital, Marriage and Family Education Center.
- Poduska, B. E. (1985). Financial counseling using principles of Adlerian psychology. *Individual Psychology*, 41 (2), 136.
- Queen, J., Nurse, A., Brackley, M. H., & Williams, G. B. (2009). Being emotionally abused: a phenomenological study of adult women's experiences of emotionally abusive intimate partner relationships. *Issues in Mental Health Nursing*, 30(4), 237-245. <https://doi.org/10.1080/01612840802701257>
- Riggs, S.A. (2010) Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: what theory and research tell us, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 5-51, <https://doi.org/10.1080/10926770903475968>
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D. (1996). Aggression between heterosexual dating partners: An examination of a causal model of courtship aggression. *Journal of Interpersonal Violence*, 11(4), 519-540. <https://doi.org/10.1177/088626096011004005>

- Ripoll-Núñez, K., & Alvarez, C. (2008). Perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among Colombian and Puerto Rican youths and adults. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 23-34. <https://doi.org/10.1177/1069397107309859>
- Roe, A., & Siegelman, M. (1963). A parent-child relations questionnaire. *Child Development*, 20, 355-369. <https://doi.org/10.2307/1126732>
- Rohner, R. P. (1960). *Child acceptance-rejection and modal personality in three Pacific societies* [Master Thesis, Stanford University].
- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: a worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. HRAF Press.
- Rohner, R. P. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Research*, 15(1), 1-21. <https://doi.org/10.1177/106939718001500102>
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage.
- Rohner, R. P. (2001). *Reliability and validity of the Intimate Partner Acceptance-Rejection Questionnaire* [Manuscript in preparation]. Rohner Center for the Study of Parental Acceptance and Rejection, School of Family Studies, University of Connecticut.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome:" Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59, 830-840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2005). Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ): Test manual. In R. P. Rohner ve A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* (4th ed., pp. 43–106). Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2015). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (ipartheory), methods, evidence, and implications. <https://csiar.uconn.edu>
- Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-cultural research*, 36(1), 16-47. <https://doi.org/10.1177/106939710203600102>

- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2010). Testing central postulates of parental acceptance-rejection theory (PARTheory): A meta-analysis of cross-cultural studies. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00040.x>
- Rohner, R. P., & Nielsen, C. C. (1978). *Parental acceptance and rejection: A review and annotated bibliography of research and theory*. Hraflex.
- Rohner, R. P., & Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, 20(3), 245-260. <https://doi.org/10.2307/3773230>
- Rohner, R. P., Kamal Uddin, M., Shamsunnaher, M., & Khaleque, A. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Japanese adults. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 87-97. <https://doi.org/10.1177/1069397107310594>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.299>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P., ve Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span development: A Universalist Perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). 1-10. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Ronald P. Rohner, Abdul Khaleque & David E. Cournoyer (2003) Cross-National Perspectives on Parental Acceptance-Rejection Theory, *Marriage & Family Review*, 35 (3-4), 85-105, https://doi.org/10.1300/J002v35n03_06
- Rowe, S. L., Gembeck, M. J. Z., Rudolph, J., & Nesdale, D. (2015). A longitudinal study of rejecting and autonomy-restrictive parenting, rejection sensitivity, and socioemotional symptoms in early adolescents. *Journal of abnormal child psychology*, 43, 1107-1118. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9966-6>
- Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 226-335. <https://doi.org/10.1037/h0041114>
- Schaefer, E. S. (1961). Converging conceptual models for maternal behavior and for child behavior. In J. C. Glidewell (Ed.) *Parental attitudes and child behavior*. Charles C.

Thomas.

- Schludermann, E., & Schludermann, S. (1970). Replicability of factors in children's report of parental behavior (CBPBI). *Journal of Psychology*, 76, 239–249. <https://doi.org/10.1080/00223980.1970.9916845>
- Schludermann, S., & Schludermann, E. (1983). Sociocultural change and adolescents' perceptions of parent behavior. *Developmental Psychology*, 19, 674–685. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.19.5.674>
- Semple, R. J. (2001). Psychological abuse in intimate relationships: A New Zealand perspective. *New Zealand Journal of Psychology*, 30(2), 60.
- Shahid, S. F. B., Mullick, M. S. I., Nahar, J. S., Naher, J., Khan, S., Morshed, N. M., ... & Qusar, M. S. (2009). Relationship between parental rejection and personality. *Bangabandhu Sheikh Mujib Medical University Journal*, 2(2), 61-65. <https://doi.org/10.3329/bsmmuj.v2i2.4759>
- Shook, N. J., Gerrity, D. A., Jurich, J., & Segrist, A. E. (2000). Courtship violence among college students: A comparison of verbally and physically abusive couples. *Journal of Family Violence*, 15, 1-22. <https://doi.org/10.1023/A:1007532718917>
- Stern, R., (2007). *The gaslight effect: how to spot and survive the hidden manipulations others people use to controlyour life*. Morgan Road Book.
- Stets, J. E. (1991). Psychological aggression in dating relationships: The role of interpersonal control. *Journal of Family Violence*, 6, 97-114. <https://doi.org/10.1007/BF00978528>
- Stets, J. E., & Pirog-Good, M. A. (1987). Violence in dating relationships. *Social Psychology Quarterly*, 50, 237-246. <https://doi.org/10.2307/2786824>
- Straus, M. A. (1979). Measuring intra family conflict and violence: the conflict tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41(1), 75–88. <https://doi.org/10.2307/351733>
- Straus, M. A. (2011). Gender symmetry and mutuality in perpetration of clinical-level partner violence: Empirical evidence and implications for prevention and treatment. *Aggression and Violent Behavior*, 16(4), 279-288. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.04.010>

- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The Revised Conflict Tactics Scale (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283–316. <https://doi.org/10.1177/019251396017003001>
- Sweeney, T. J. (2009). *Adlerian counseling and psychotherapy: A practitioner's approach*. Taylor & Francis.
- Sweet, P.L. (2019). The sociology of gaslighting. *American Sociological Review*, 84(5), 851-875. <https://doi.org/10.1177/0003122419874843>
- Şahin-Kayıtmaz, K. (2024). *Romantik ilişkisi olan bireylerde ilişki doyum düzeyinin öz anlayış ve duygusal manipülasyon değişkenlerine göre incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Şen-Sadeer, G. (2023). *Romantik ilişki kalitesinin benliğin ayrımlaşması ve duygusal manipülasyon düzeyine göre incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Şenyuva, G. ve Yavuz, M. F. (2024). Assessment of the Relationship between Dark Triad Personality Patterns and Psychological Manipulation: Istanbul Sample. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology (CTJPP)/Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 6(3). 223-231. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.24.3.03>
- Tabachnick, B., & Fidell, L. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tedeschi, J. T., & Felson, R. B. (1994). *Violence, aggression, and coercive actions*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10160-000>
- Tekin Çatal, M. ve Kalkan, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Kişilerarası İlişki Tarzları Ve Romantik İlişkilerde Sosyal İlgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(11). <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13174>
- Tıkıç, E. (2024). *Tekrarlı flört şiddetine maruz kalmış bireylerin duygusal manipülasyon mağduru olmasında bağlanma stillerinin etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykoz Üniversitesi.
- Tjaden, P. G., & Thoennes, N. (1998). *Stalking in America: Findings from the national violence against women survey*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.

- Tolman, R. M. (1989). The development of a measure of psychological maltreatment of women by their male partners. *Violence and victims*, 4(3), 159-177. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.4.3.159>
- Tolman, R. M. (1992). Psychological abuse of women. In R. T. Ammerman & M. Hersen (Eds.), *Assessment of family violence: A clinical and legal sourcebook* (2nd ed., pp. 291-310). John Wiley & Sons.
- Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu Sümer, Z. ve Murphy, C. M. (2018). Turkish Version of the Multidimensional Measure of Emotional Abuse: Preliminary Psychometrics in College Students. *Violence and Victims*, 33 (2), 275-295. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-16-00087>
- Vonk, J., Zeigler-Hill, V., Ewing, D., Mercer, S., & Noser, A. E. (2015). Mindreading in the dark: Dark personality features and theory of mind. *Personality and Individual Differences*, 87, 50-54. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.07.025>.
- Vung, N. D., & Krantz, G. (2009). Childhood experiences of interparental violence as a risk factor for intimate partner violence: a population-based study from northern Vietnam. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(9), 708-714. <https://doi.org/10.1136/jech.2008.076968>
- Wareham, J., Boots, D. P., & Chavez, J. M. (2009). A test of social learning and intergenerational transmission among batterers. *Journal of criminal justice*, 37(2), 163-173. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2009.02.011>
- Watts, R. E. (2012). On the origin of the striving for superiority and of social interest. In Carlson, J., & Maniaci, M. P. (Eds.). *Alfred Adler Revisited* (pp. 41-56). Routledge.
- Wekerle, C., Wolfe, D. A., Hawkins, D. L., Pittman, A.-L., Glickman, A., & Loyal, B. E. (2001). Childhood maltreatment, posttraumatic stress symptomatology, and adolescent dating violence: Considering the value of adolescent perceptions of abuse and a trauma mediational model. *Development and Psychopathology*, 13, 847-871. <https://doi.org/10.1017/S0954579401004060>
- White, J. W., & Koss, M. P. (1991). Courtship violence: Incidence in a national sample of higher education students. *Violence and victims*, 6(4), 247-256. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.6.4.247>
- White, J. W., Merrill, L. L., & Koss, M. P. (2001). Predictors of premilitary courtship violence in a Navy recruit sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(9), 910-

927. <https://doi.org/10.1177/088626001016009004>

- Whitfield, C. L., Anda, R. F., Dube, S. R., & Felitti, V. J. (2003). Violent childhood experiences and the risk of intimate partner violence in adults: Assessment in a large health maintenance organization. *Journal of interpersonal violence*, 18(2), 166-185. <https://doi.org/10.1177/0886260502238733>
- Witmer, H. L., Leach, J., & Richman, E. (1938). The outcome of treatments of children rejected by their mothers. *Smith College Studies in Social Work*, 8, 187-234. <https://doi.org/10.1080/00377313809512777>
- Wright, M. O. (2007) The long-term impact of emotional abuse during childhood: Identifying mediating and moderating processes. *Journal of Emotional Abuse*, 7, 1-8. https://doi.org/10.1300/J135v07n02_01
- Yakın, D. (2011). *Parental acceptance-rejection/control and symptoms of psychopathology: mediator roles of personality characteristics* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Yalçın, A. (2024). *Algılanan ebeveyn kabul reddi ve saldırganlık arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Teknik Üniversitesi
- Yap, M. B., Schwartz, O. S., Byrne, M. L., Simmons, J. G., & Allen, N. B. (2010). Maternal positive and negative interaction behaviors and early adolescents' depressive symptoms: Adolescent emotion regulation as a mediator. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 1014-1043. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00665.x>
- Yıldırım, U. (2022). *Romantik ilişkilerde duygusal istismarın, psikodinamik kişilik organizasyonları, klinik spektrumda kişilik eğilimleri ve aleksitimi ile ilişkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Yılmaz, H. (2018). İnsan ilişkilerinde manipülasyon ölçeği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).
- Yılmaz, T. (2019). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerindeki istismar ve kendini toparlama gücü arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi.

7. EKLER

7.1. EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıda size ait bazı demografik bilgilerin sorulduğu sorular yer almaktadır. Lütfen bu soruları içtenlikle yanıtlayınız.

1. Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2. Yaşınız:

3. Kardeşleriniz Arasındaki Doğum Sıranız:

İlk Çocuk () İki Çocuktan İkinci Çocuk () Ortanca Çocuk ()

Son Çocuk () Tek Çocuk ()

4. Eğitim Durumunuz:

İlkokul () Ortaokul () Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü ()

5. Çalışma Durumunuz:

Çalışıyor () Çalışmıyor ()

6. Ekonomik Durumunuzu Derecelendiriniz (1:Çok Düşük.....10:Çok Yüksek)

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8 () 9 () 10 ()

7. İlişki Durumunuz:

Evlili () Nişanlı () Flört ()

8. İlişki Süreniz:

6 ay-1 yıl () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16 yıl ve daha fazla ()

9. Şu andaki romantik ilişkinizden önce başka bir ilişkiniz olmuş muydu?

Evet () Hayır ()

10. Evet ise, kaç tane romantik ilişkiniz olmuştu?

11. Evet ise, en uzun romantik ilişkiniz ne kadar sürmüştü? (Şu anki romantik ilişkinizden öncekileri düşünerek cevaplandırınız.)

7.2. EK 2: ÇOK BOYUTLU DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ

Aşağıda, partnerinizle ilişkinizdeki son altı ayı düşünerek yanıtlamanız istenen maddeler verilmiştir. Tüm ifadeleri dikkatlice okuyarak sizin için ne derece doğru veya yanlış olduğunu düşünün ve ilgili yere işaretleme yapın.

	1 kere	2 kere	3-5 kere	6-10 kere	11- 20 kere	20'den fazla kere	Son 6 ayda hiç olmadı	Hiçbir zaman olmadı
1.Partnerime şüpheli bir tavırla nerede veya kimlerle birlikte olduğunu sordum.								
2.Partnerimin kişisel eşyalarını gizlice karıştırdım.								
3.Partnerimin bazı arkadaşları veya aile üyeleriyle görüşmesini engellemeye çalıştım.								
4.Partnerimin, arkadaşları ile çok fazla zaman geçirmesinden şikayet ettim.								
5.Partnerime, bana haber vermeden bir yere gittiği için kızdım.								
6.Partnerimi birlikte yeterince vakit geçiremediğimiz için suçlu hissettirmeye çalıştım.								
7.Partnerimin nerede veya kimlerle birlikte olduğunu arkadaşlarına veya akrabalarına sorarak kontrol ettim.								
8.Partnerimin aptal olduğunu söyledim ya da ima ettim.								
9.Partnerime onun değersiz olduğunu söyledim.								
10.Partnerime çirkin olduğunu söyledim.								
11.Partnerimin dış görünüşünü eleştirdim.								
12.Partnerime zavallı, başarısız ya da benzeri bir ifade ile hitap ettim.								
13.Partnerimi diğer insanların önünde küçük düşürdüm.								

14.Partnerime bir başka kişinin ondan daha iyi bir eş/sevgili olacağını söyledim.								
15.Konuşamayacak ya da konuşmayı istemeyecek kadar sinirlendim.								
16.Kızdığım da partnerime soğuk ya da mesafeli davrandım.								
17.Bir sorun hakkında herhangi bir tartışma yapmayı reddettim.								
18.Partnerim bir sorun hakkında tartışmaya çalışırken kasıtlı olarak konuyu değiştirdim.								
19.Partnerim için önemli olan bir sorunun varlığını reddettim.								
20.Bir konu hakkında konuşmayı reddettim ya da surat astım/küstüm.								
21.Bir çatışma ya da anlaşmazlık anında kasıtlı olarak partnerimden uzak durdum.								
22.Partnerimi korkutacak kadar öfkələndim.								
23.Partnerime fikirlerimi saldırganca direktmeye çalıştım.								
24.Partnerimi vurmakla/dövmekle tehdit ettim.								
25.Partnerimi bir şey fırlatmakla tehdit ettim.								
26.Partnerimin önünde bir şeyler fırlattım, bir şeyleri kırıp döktüm, tekmeledim ya da bir şeylere vurdum.								
27.Partnerimi korkutmak için tehlikeli bir şekilde araba kullandım.								
28.Bir çatışma ya da anlaşmazlık anında partnerimin tepesinde dikildim veya etrafında dolanıp durdum.								

7.3. EK 3: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ: BABA (KISA FORM)

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

7.4. EK 4: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ: ANNE (KISA FORM)

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

7.5. EK 5: ADLERYAN KİŞİLİK ÖNCELİKLERİ ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıdaki her bir ifadeyle ilgili sizi en iyi yansıtan seçeneği belirtiniz.					
	Hiçbir zaman	Biraz	Bazen	Oldukça	Çok fazla
1. Çok fazla şey üstlenmekten kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
2. Yapabildiğimden daha fazlasını başarmak isterdim ama genellikle yapmak istediğim kadarını yapamam.	1	2	3	4	5
3. Başkalarını kırmamak için çok çabalarım.	1	2	3	4	5
4. Yapacak çok fazla işimin olmamasını tercih ederim.	1	2	3	4	5
5. Birisinin benden hoşlanmadığını düşündüğüm zaman genelde kaygılı hissederim.	1	2	3	4	5
6. Bir şeyleri yapmak zorunda kalana kadar ertelerim.	1	2	3	4	5
7. Eğer bir iş zor veya güç ise başka bir işe geçerim.	1	2	3	4	5
8. Herkesi memnun etmeye çalışmak beni yordu.	1	2	3	4	5
9. Sorumluluk üstlenmeye eğilimliyimdir.	1	2	3	4	5
10. Başkalarının benden memnun olduğunu bilmek isterim.	1	2	3	4	5
11. Başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak için güçlü bir arzum var.	1	2	3	4	5
12. Sorumluluk alarak işlerin tamamlanmasını sağlayabilirim.	1	2	3	4	5
13. İnsanların benim davranışlarımdan memnun olup olmadıklarını anlamak için onları gözlemlerim.	1	2	3	4	5
14. Eğer bir proje yapıyorsam, başkalarınınkinden daha iyi olması için çalışırım.	1	2	3	4	5
15. Başkalarının söylediklerini yapması hoşuma gider.	1	2	3	4	5
16. Oyunlarda kazanan ben olmalıyım.	1	2	3	4	5
17. Başka insanları hayal kırıklığına uğratmamak için gereken her şeyi yaparım.	1	2	3	4	5
18. İnsanlar genelde üstünlük tasladığını söyler.	1	2	3	4	5
19. Okulda ve işte diğerlerinden daha iyi olmak isterim.	1	2	3	4	5
20. Diğer insanların başardığından daha fazlasını başarmaya ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
21. Başkalarının beklentilerine karşı çok duyarlıyım.	1	2	3	4	5
22. Hayatın tadını çıkarmak benim için çalışmaktan daha önemlidir.	1	2	3	4	5
23. Çoğu durumda, sorumlu (kişi) olmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
24. Kendimi en çok sorumluluğun bende olduğu zamanlarda rahat hissederim.	1	2	3	4	5
25. Yaşamdaki hedefim en iyi olmaktır.	1	2	3	4	5
26. Genelde fikirlerimin diğerlerininkinden daha iyi olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5
27. Genellikle başkalarını memnun etmek için istekliyimdir.	1	2	3	4	5
28. İşleri tamamlamadan veya aklımda takılı şekilde bırakmaya eğilimliyimdir.	1	2	3	4	5
29. Stresli projelerden kaçmırım.	1	2	3	4	5
30. Başkalarından daha yüksek standartlara ve hedeflere ulaşmak için beni iten içsel bir dürtüye sahibim.	1	2	3	4	5

7.6. EK 6: ÇOK BOYUTLU DUYGUSAL İSTİSMAR ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

Alıcı: ezgitoplu@hotmail.com ▾

Sayın hocam merhabalar.

Ben Düzce Üniversitesi rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Tarafınızdan Türkçe uyarlaması yapılan Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği'ni tez çalışmamda kullanmak üzere izninizi rica ediyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek ile ilgili bilgileri tarafıma iletebilerseniz memnun olurum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Tuğçe AKALIN SEVİ

ezgi toplu demirtaş <ezgitoplu@hotmail.com>

Alıcı: ben ▾

Tuğçe,

Ölçeğe ilginiz için teşekkürler.

Ekte gönderiyorum.

Sevgiler...

etd.

22 May Çar 20:15

📧 🌟 😊 ↩ ⋮

7.7. EK 7: EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

T

Tuğçe Akalin

27 May Pzt 11:08

☆

R

Rohner, Ronald P.

28 May Sal 18:26

☆

Hiçbir Ebru, ferkman@gmail.com, Behire, ben

28 May Sal 18:26

☆

←

⋮

Hello Tugce,

Thank you for your payment to Dr. Fatos. Attached you will find files for your study.

After collecting data from respondents, to score the measures, go to <http://parscore6.appspot.com> and using a [Gmail account](#) (we are hosted on the Google cloud), register your project. Answer all questions in affirmative. You will then be ready to score. Use the following protocol to enter item scores:

Numerical Scoring. Record the numerical score for each response as follows:

Almost Always True	Sometimes True	Rarely True	Almost Never True
4	3	2	1

The scoring program does all reverse-scoring for you, as well as computes for missing data. This email serves as copyright release. Please do not share these materials with any third party. Measures copyrighted by Rohner Research Publications may never be published in full or made publicly available in other ways. Do not include any measure in its entirety in a PhD dissertation, BA or BS, Masters, MPhil thesis, or published article. A footnote in any writing may say "The full-text measure is removed because of international copyrights. If you would like to access the full measure, please contact Rohner Research Publications at <https://rohnerresearchpublications.com>".

I hope this email is useful to you. Please save it for future reference in scoring. Please send the results of your work to us for archival in the Rohner Center.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tuğçe AKALIN SEVİ

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Rehberlik ve Psk. Dan.	Düzce Üniversitesi	2025
Lisans	Rehberlik ve Psk. Dan.	Sakarya Üniversitesi	2018
Lise		Süleyman Demirel Anadolu Lisesi	2014

YAYINLAR

Akalın Sevi, T. & Özdemir, P. (2024). Development of the Repair Attempts Scale: A Validity and Reliability Study. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 14 (2), 130-140. <https://doi.org/10.17984/adyuebd.1472385>